

Izhaja ob 4. zjutraj.

Stane mesečno Din 25.--; za to-
scajstvo Din 40.-- neobvezna.

Oglaš po tarifi.

Uredništvo:

Dnevna redakcija: Miklošičeva cesta
šte. 16/l. — Telefon šte. 75.

Nočna redakcija: od 19. ure naprej v
Knafljovi ul. št. 5/l. — Telefon št. 34.

JUTRO

Dnevnik za gospodarstvo, prosveto in politiko

Upravništvo: Ljubljana, Prešernova
ulica št. 54. — Telefon št. 35.

Inseratni oddelek: Ljubljana, Prešer-
nova ulica št. 4. — Telefon št. 493

Podružnica: Maribor, Barvaraka ulica
št. 1. — Celje, Aleksandrova cesta.

Račun pri poštnem čez. zavodu: Ljub-
ljana št. 11 842 — Praha číslo 98 130.
Wien, Nr. 105.241.

Ljubljana, 18. januarja.

Dva zbora sta včeraj otvorila poli-
tično sezono novega leta: v Ljubljani
je nastopil Svetozar Pribičević, v Su-
botici pa Stjepan Radić, prvi svobodno
na javnem zboru, drugi obkrožen in za-
stražen od oborožene sile, prvi doslovno
obiet od entuziazma duševno enotne
mase, drugi radovedno in hladno poslu-
šan od mešane družbe Madžarov, Nem-
cev ter Bunjevcev.

Radićeva pot v Subotico pomeni ofen-
zivno proti zaveznikom - radikalom, ka-
terim hoče nadlicitarati objube Madžarom
ter Nemcem in raznim nesigurnim
elementom ter jih s tem pridobiti za bo-
dočo volitve HSS. Radićeva pot je preti-
vno radikalna in dokaz obenem, da HSS
še računa z bližnjim izpadom iz vlade
in z volitvami. Način, kako aktiven mi-
nister išče krogljice Nemcev in Madžar-
ov, tudi potrjuje, da je Radić že v stanju
povračanja k stariim metodam in
glasom in da pojde v novo borbo prav-
zaprav vendarje še v bistvu s stariimi
parolami.

Koliko razlika med tem nastopom in
govorom Svetozarja Pribičevića Opo-
zicionalec, ki gradi, da brani državo
pred ministrom, ki ruši. Mirna vest in
potrdilo, da mu dogodki vsak dan na
novo prav dajejo, proži Pribičeviću v
opoziciji preprečevalno moč, ki po du-
ševni strani ni manjša nego je bila na
vladi. Bolj in bolj prodira v vsakem
uvidevnost, da se more trajen red na-
praviti v državi samo na programu
SDS.

Kombinacija RR, ki se ta hip drži še
na vladi, je stvarno že v likvidaciji. Oba
dela iščeta, kako bi se razstala v svoji
prid. Kombinacija drži še, ker ni še no-
ve, ki bi mogla in hotela prevzeti od-
govornost. A ta kombinacija zori in
prej ali slej se bo pojavila. Pravilno je
stališče, da SDS ne bo nikomur več
rezerva, ampak mirno čaka, da položaj
dozori popolnoma in bo nato tem traj-
nejši. Nevzdržna situacija v radikalni
stranki je eden od faktorjev tega raz-
voja, ki seveda ne zavisi od nas. V na-
ših rokah pa je drugi faktor za ustano-
vitev močnejše strankarske platforme
in to je krepko jačanje organizacije SDS
in njene parole, da mora biti bodoča
velika platforma vezana po idejah, med
krajimi mora biti vodilen globok smisel
za enakopravnost, svobodnomiselnost,
socialno naprednost in gospodarsko
povzdigo «malega človeka». Čim jačja
je SDS, tem prej bo prišla pregrupacija
zastarelih partij in potem so dana traj-
nejša jamstva za tako nujno in potreb-
no ureditveno delo v državi. Tako se
je že stvar razvila, da tudi protivnik
Pribičevićevi pravijo, da znači vsak
novi tisoč v frontu SDS med Srbi, Hrva-
ti in Slovenci novo ediničo, ki pripelje
partijski kaos Jugoslavije in red.

Posebno je v tem hipu važna afirmar-
cija Slovencev. Oni s svojim komplici-
ranjšim gospodarskim življenjem se
kakor fin instrument odzivajo na vsak
tresljaj in nered v državni administraci-
ji. Po vsej naravni pameti bi pričako-
vali, da stoji v prvih vrstah onih, ki
hočejo napraviti red in izravnati na-
sprota. A usoda jih je udarila z bole-
znijo klerikalizma, in mesto organiza-
torjev je večina slovenske delegacije
med rušitelji in zanikavci. Toliko bolj
se z zadovoljstvom opaža rastoče po-
verenje Slovencev v jugoslovensko ide-
jo in njeno politično rešiteljico, Ljub-
ljanski zbor je opomin, da naj se po-
vsod vidi, da se Slovence da pridobiti
med graditelje in organizatorje samo
temelem idej in s poglobitvijo ozirno
na organizacijo SDS v Sloveniji. Bitko s
klerikalizmom bo izvolevala samo voj-
ska, ki je včeraj zborovala na Taboru.
Odmev ljubljanskega zbora je mogo-
čen v vsej državi. Pripomogel bo zo-
pet za lep korak naprej k ustvaritvi
občedravnega politične fronte v Jugosla-
viji. Na nas je, da njen steber v Slo-
veniji utrdimo še bolj.

Škof Zdravec ne bo zaprt.

Nadossy kida sneg

Budimpešta, 18. januarja, sk. Senat
kazenskega sodišča je v nasprotju z re-
kurzom državnega pravdnika potrdil
odločbo preiskovalnega sodnika glede
izpustitve vojaškega škofa Zdravca z
utemeljitvijo, da škof ni zagrešil kazni-
nega dejanja in da ne obstoji noben
suma bega.

Demokratski blok je na svoji včerajš-
nji konferenci sklenil, da bo na jutri-
šnji seji Narodne skupščine stavil pred-
log, naj se sestavi parlamentarna pre-
iskovalna komisija, ki bo proučila poli-
tično ozadje ponarejevanja francoskih
frankov.

Preiskava oblasti hoče dognati, ali so
falzifikatorji storili svoj zločin iz pa-
trističnih ali iz koristilovskih vzrokov.
Sedaj je že ugotovljeno, da je več oseb,
ki so v preiskavi, živečo zelo potrbito.
Eden obdolženec je kupil pobitvišče
za 150 milijonov, čeprav se je šel pred
kratkim boril z materialnimi težavami.
Drugi pa si je kupil pobitvišče za 85 mi-
lijonov.

Triumf SDS v Ljubljani

Največji strankarsko politični zbor, kar jih je videla Ljubljana.

(Obširno poročilo na 3., 4. in 5. strani.)

Nedeljski manifestacijski zbor SDS,
na katerem je govoril predsednik stran-
ke g. Pribičević, je vzbudil v celi drža-
vi, zlasti pa tudi v Beogradu veliko po-
zornost. O shodu obširno poročajo vsi
večji in uglednejši listi Jugoslavije, ki
soglasno ugotavljajo sijajen uspeh go-
spoda Pribičevića. Najbolj zanimiva so
poročila beograjskih listov. Tudi oni, ki
sicer SDS niso prijazni, priznavajo, da
je bil ljubljanski shod izredni politični
dogodek.

«Reč», beograjsko glasilo SDS, ob-
javlja obširno poročilo, v katerem po-
drobno popisuje veličastni potek nedelj-
ske strankarske prireditve, ki dokazuje,
da razpolaga SDS v Sloveniji z elitno
armado najboljših narodnih in napred-
nih mož. Pribičevićev govor prinaša
«Reč» skoraj v celoti.

Najuglednejši beograjski dnevnik «Po-
litika» je posvetila ljubljanskemu zboru
pol strani. Poudarja, da je v Ljubljani
in celi Sloveniji veliko zanimanje in če-
tudi je zapadlo že dni veliko sneza ter
je v nedeljo ves dan snežilo, je shod
posejlo 7 do 8 tisoč ljudi. Ni pa bila za-
stopana samo Ljubljana, došle so tudi
mnoštvene deputacije skoro iz vseh
mest in občin ljubljanske oblasti. List
poroča podrobno o navdušenem spreje-
mu Sv. Pribičevića v Sloveniji in Ljub-
ljani ter velikih ovacijah, ki jih je do-
življal na zborovanju. Končno prištevna
velik del Pribičevićeva govora.

Davidovičeva «Pravda» poroča o
sprejemih g. Pribičevića v Sloveniji
med vojnjo v Ljubljano ter ceni ude-
ležbo blizu 8000 ljudi.

Radikalno «Vreme» priznava, da je
ljubljanski shod «jedan od najuspešnih
zborov g. Pribičevića, koji je bio u
Ljubljani najburnije pozdravljen» ter
objavlja najmarkantnejše dele Pribiče-

vičevega govora.

Tudi ostale beograjske novine bele-
žijo uspeh ljubljanskega zborovanja.
Obširno poročajo tudi zagrebški tisk.
«Riječ» slavi ljubljanski dogodek s po-
sebnim uvodnikom pod naslovom «Ljub-
ljanski svetilnik», v katerem posebej
podčrtava visoki nivo zborovanja in go-
vorov. Osobito naglašata tudi, da so zbor-
ovalci sledili srbsko-hrvatskim izjavam
g. Pribičevića z istim popolnim
razumevanjem, kakor da bi bil govoril
slovensko. Svoj lep članek zaključuje
«Riječ» tako: «Snez, ki je včeraj za-
padel na debelo, je napravil Ljubljano
še bolj belo in čisto. Fiziognomija Ljub-
ljane je že danes prešla preko fiziogno-
mije pokrajinskega mesta, kakršno je
imela v času habsburške monarhije. Dane-
je v solidnem življenju Ljubljane
pokret in član, ki prekašata elan in no-
kret mest s 70 tisoč prebivalci. Ljublja-
na je podnevi živa, polna sveta na uli-
cah, živahne zaposlenosti v trgovinah,
uradih in redakcijah. Z včerajšnjim
uspehim zborom se je Ljubljana napro-
dvila v prvo vrsto in postala svetil-
nik na razburkanem morju današnje-
ga narodnega in strankarskega življenja.
Ljubljana je nova stopnica v nizu
uspehov SDS, ki vnaša novo njanso in
novo silo v življenje SDS.

Obširneje poročilo objavljalo tudi za-
grebške «Novosti». «Jutarnji list» molči
popolnoma. V nedeljo je v posebni
«brzojavki» pripravil svoje bralce na
ljubljanski shod, češ, da hoče SDS s te-
roriem napolniti dvorano in da po Ljub-
ljanski ulicah že razsaja demokratska
omladina. Enako molči tudi «neutrlni»
«Zagreber Tagblatt».

Tudi sarajevski in ostali provincialni
listi objavljajo poročila o uspehu SDS
v Ljubljani.

Kralj o naših gospodarskih razmerah

Razgovor našega kralja z ameriškim novinarjem. — Kralj za čimprejšnjo ureditev vojnih dolgov.

Washington, 18. januarja. z. Listi priob-
čujejo razgovor poročevalca «United Pres-
s» z jugoslovenskim kraljem Aleksandrom
o gospodarskih in finančnih razmerah v
Jugoslaviji.

Kralj Aleksander je predvsem omenil to
ževe, ki jih imata narod in država pri po-
vojni gospodarski obnovi. Naglasil je te-
ko finančno breme ljudstva, ki znaša 33
odst. vseh dohodkov, ugotovil je napredek
države na finančnem polju in izjavil, da
ima inozemstvo veliko zaupanje v jugoslo-
vensko državo.

Glede vojnih dolgov je izrazil upanje, da

se bodo v najkrajšem času uredili. Jugoslo-
venski narod se zaveda velike podpore
zaveznikov v svojem boju a sovražniki, ki
mu je bil vsiljen, ki pa mu je končno pri-
ncel uresničenje njegovih nacionalnih ide-
alov.

Kraljeve izjave so napravile na ameriško
politično in finančno javnost zelo povoljen
vtis, ker naglašajo mirujočeno politiko do
sosednih držav. Listi komentirajo kraljev
razgovor ugodno in ga spravljajo v zvezo
s prihodom jugoslovenske finančne delega-
cije v Ameriko.

Radić v senci bajonetov

Nedeljski shod St. Radića v Subotici. — Govoril je natančno tako, kakor je Pribičević na ljubljanskem shodu naprej povedal. Mistifikacija kralja.

Subotica, 18. januarja. St. Radić je prišel
v Subotico iz Beograda v soboto pronoč. Ra-
dić je prišel govoriti že na kolodvoru, na-
glašujoč, da mi Nemce, Madžare in Rumu-
ne ter druge brate nade vse spoštujemo kot
Evropejce. To naj tudi ostane, pa jim bo-
mo zagotovili vse njihove pravice. Oblasti
so odredile obsežno varnostne priprave. Ko
ločvor je bil cemeran od 50 orožnikov in
police, ki je bila oborožena s puškami in
bajonetmi. Nad 20 dežurcev je opozovalo
gibanje navzočega občinstva, ker se je bole
zvedelo, da so nekateri ljudje pokupili pri
trgovcih testi dan mnogo gnilih jajc.

Na včerajšnjem shodu pred mesno hišo
je bilo zbranih največ 6000 ljudi. Večinoma
so bili Bunjevci, nekaj radikalov in veliko
število Madžarov. Madžarski dnevnik je
namreč za Radićev shod prinesel članek,
v katerem pravi, da pričakuje madžarski na-
rod St. Radića v svečanem razpoloženju in
z velikimi nadami, ker more samo on ozdra-
viti njegove rane.

Na govorniški tribuni se je pojavil St.
Radić v spremljevanju svoje soproge in hčer-
ke.

Poleg svojih običajnih fraz o sporazumu
je Radić naznačal, da so ameriške železni-
ce najboljše, da je treba dati Vojvodini ame-
riške komunikacije in potem se bo videlo,
kaj je Vojvodina. V tej smeri tudi dela vla-
da sporazuma. Sedaj je rožice o sporazumu
in dokazoval, da se je treba sporazumevati
tudi s konji, ker se tudi konj upira, ako ga
ne vodi prava roka. Sporazum se ni mogel
napraviti žudežev(1), ker traja še neko-
liko mesecev, pokazal pa je, se jakkom pravo
pot. Nato je govoril o Madžarih in dejal, da
svorijo v Madžarski relativno večino, citiral
je Petičija, o katerem je dejal, da je bil po-
rvado Srb, četudi je bil v resnici Slovak, in
želet Madžarom, da bi bili navdahnjeni z
velikim duhom do leta 1848., z duhom Ljo-
ša Košuta, znamenca sovražnika slovanstva.
Prikadil je tudi Nemcem in slavil Bunjevce.
Glede narodnih manjšin je izjavil, da bo v
vladi še dalje delal na to, da se dajo narod-
nim manjšinam vse pravice. Naše narodne
manjšine bodo dobile več, kakor pa določa-
jo mirovne pogodbe, ker več tudi zaslužijo.
To se bo zgodilo, ko bo naša država popol-

na obnovljena in ko bo rešeno tudi veli-
ko vprašanje z Italijo in ne bo nobenih vo-
jaških skrbi več. Zaključil je Srbom, Hrvat-
tom in Slovencem ter dodal: «Živel naš
bratje Madžart, Nemci in Rumuni!»

Po shodu je Radić poslal kralju udanost-
no brzojavko, v kateri vladarja mistificira,
da je bilo na zboru 25 000 ljudi. Poudarilo
brzojavko v francoskem(t) jeziku in s
podpisom Radićevih je postal g. Pašić v
Monte Carlo.

S shoda je poudariti se sledeče zanimi-
vosti: Radićevih somišljenikov je bilo prav
malo. Predsednik Radović je v svojem na-
govoru prozval zborovalce, naj nihče ne po-
vzroča nemira in ne krče «doli». Ko je na-
stopil St. Radić, ga je pozdravilo samo par
njejnih pristavec. Mnogo se je opazilo, da
je Radić opozovano nazlašel, da se morajo
vsi spori rešiti «na blaž način», da ne bo po-
trebna «Pribičevićeva železna roka». Ker se
je celo zborovanje vršilo v senci bajonetov
in ker je videl okoli sebe cele čete orožni-
kov, ni mozel preti preko tega dejstva in
je rekel, da so orožniki samo zato tu da
«čuvajo nas poštene ljudi od lovova». Med
Radićevim govorom so padli pogostki klet:
Živio Pribičević, Živio Pašić! Ti medklet
pač najboljše pričajo, kako mešano občinstvo
je bilo zbrano.

Beograd, 18. januarja, p. Vsi beograjski
listi poudarjajo, da je bilo na Radićevem
shodu 6000 do 7000 ljudi ter z odlično ironi-
jo objavljajo nato njegov televizijski kra-
lju, v katerem trdi, da jih je bilo 25.000...

Beograd, 18. januarja, p. Dopolodne se
vrnil v Beograd iz Subotice Stjepan Radić.
Njegov govor v Subotici je bil v vseh poli-
tičnih krogih sprejet z veliko rezervno. Ra-
dikali z velikim nezaupeanjem gledajo na
akcijo Stjepana Radića. V njihovih listih
se očita Radiću, da nima zborovanj v cen-
trumu Hrvatske, temveč na periferiji naše
države. Njegovo koteriranje z nacionalni-
mi manjšinami predstavljajo za radikale
opasnost, da želi vse te male skupine zbra-
ti v svoji stranki, eventualno celo proti ra-
dikalom.

Darujte za Sokolski Tabor

Posl. Demetrović o državi in cerkvi

Ker zahteva Demetrović isto, za kar se je izrekel dr. Krek, obtožuje Smodej samost. demokrate, da so — brezverci. — Pro- računa za šume in rudnike ter za vere sprejetja.

Beograd, 18. januarja, p. Dopolodne je
finančni odbor razpravljaj o budžetu
ministrstva za šume in rudnike, Mini-
ster Nikić je podal kratak ekspozé, v
katerem je navajal, da bo imela država
v l. 1926. od šum 124 milijonov dinar-
jev dohodkov in ravno toliko izdatkov.
Rudniki bodo dali skoraj 25 odst. do-
bička, ker so dohodki predvideni na
425 milijonov dinarjev, izdatki pa na 320
milijonov. V l. 1924-25. se je producira-
lo 13 milijonov 800 tisoč meterskih sto-
tov premoga, 600 tisoč meterskih sto-
tov soli, 4 milijone meterskih stotov
železne rude, 300 tisoč meterskih stotov
železa in 50 tisoč meterskih stotov
manganove rude. Vladina večina je
predlagala redukcije kreditov za po-
godovanje Krasa. Oblastne rudarske
uprave v Skoplju in v Podgorici se ukle-
no. Po jako ostri debati, v kateri je
zlasti posl. Demetrović očital ministru,
da nima prav nobenega programa in v
kateri je predsednik odbora navedel, da
je bilo dosedaj prištedenih pri 13 mili-
jardah vsega blizu 118 milijonov Din
in to največ z redukcijo uradnikov, ka-
terih so dosedaj brisali 2103 in potem
ko je vladina večina predlagala še re-
dukcijo 154 uradnikov ter zmanjšanje
kredita za delavske mezde v državnih
rudnikih, je bil proračun ministru za
šume in rudnike popoldne sprejet z 19
proti 6 glasovom.

Nato se je pričela razprava

o ministrstvu ver.

Minister Trifunović je podal kratak
prezled proračuna in konstatiral, da se
v naši državi troši na enega pravosla-
vnega 12 dinarjev 34 para, na enega
katolika samo 8 dinarjev, na enega
muslimana pa 14 dinarjev 27 para za
verske zadeve. O konkordatu ni govoril.
Večina je predlagala, da se v tem mi-
nistrstvu reducira število referentov, od
katerih ostanjejo za vsa država 4.

Reducira se večje število kreditov za pra-
voslavne svečenike v Srbiji in Crni gori.
Od 4 pravoslavni svečenikov v Sloveniji
ostaneta samo dva. Razen tega se reducira
kredit za restavracijo, prekopavanje in kon-
centriranje grobov v državi in Inozemstvu.
Mnogo pozornosti je vzbudil govor posl. De-
metrovića, ki je izjavil: Jaz osebnostem za
ločitev cerkve od države, ki se ima izvesti
sporazumom. Priznavam, da v naših dneh to
ni izvedljivo. Sem proti konkordatu. Kleri-
kalna Avstrija je ukinila konkordat l. 1874

s pozivom na izpremembo ustvarjeno s kon-
cilom od leta 1870. Srbija je bila prisiljena,
da je delovala za konkordat zato, da se reši
režima kapitulacij, po katerem je bila Avstrija
za zaščina oblast za katolike v Srbiji. Po-
pustila je Vatikanu več, kakor je to želel
Strossmayer. Storiia je to iz nacionalnih
razlogov, da dokaže svojo toleranco napram
katolikom iz osvobojenih krajev. Sedaj ta
motiv odpada. Konkordata ne potrebujemo,
ne moremo ga tudi skleniti brez kršitve na-
še ustave. Vatikan obsoja svobodo vere in
vesti in zanikava suvereniteto države nad
cerkvijo. V stvarih braka naša država ne
more priti do sporazuma z Vatikanom. Isto-
tako Vatikan zahteva ingerenco na javni
pouk, katerega naša država s ozdrom na
duha naše ustave ne more dati. Kaj moremo
dobiiti od Vatikanu? Vpliv na postavljanje
školov, pa nobenega prava na imenovanje,
kakor ga je imel avstrijski vladar. Vpliv mo-
remo imeti brez konkordata, ker naša drža-
va plačuje šole in imo dale pomoč kot iz-
vršna oblast za njihove naredbe. (brzočlujna
seculare) Vatikan stoji na stališču, da je
uporaba staroslovenskega jezika pri službi
božji interna stvar cerkve, ki ne spada v
pogodbo z našo državo. Poslanec Demetro-
vić kritizira, da je vlada imenovala pravosla-
vne svetečenike dr. Janjica za delegata
za pogajanja z Vatikanom, kot eksperta pa
katoliškega duhovnika dr. Štrakra. Teza
vprašanja nimajo reševati duhovniki. Prote-
stira proti temu, da se liberalni duh tako ga-
zli v naši državi in zahteva, da ostanje na-
predna in svobodnoduma in duhu naše ustave
Navaja, da je g. Stjepan Radić svoj čas re-
kel, da bodo Hrvati srečni taktar, kadar jih
bo preklel rimski papež. Po sporazumu je
Radić namignil na versko uledjenjke. Delo
za konkordat nas od tega oddaljuje. Govor-
nik se tudi protivi varuštvo države nad
cerkvijo. Zahteva, da se regulira avtonomija
za vsako veroizpoved. To je prava politika
verskega miru v naši državi.

Govor posl. Demetrovića je skušal izrabiti
posl. Smodej, da obtoži SDS, da je brez-
verska.

Minister Trifunović ni za ločitev cerkve
od države. V interesu verskega miru je za
konkordat ter se bo kot minister trudil, da
se konkordat čim prej ustvari. Detailov o
tem ne more dati, ker so pogajanja že v te-
ku.

Vladna večina je nato izglasovala prora-
čun ministrstva vere z 19 glasovi proti 8
glasovom. Seja je trajala do tridejtr na 11.
ponoči. Jutri popoldne proračun finančnega
ministrstva.

Nove težave pri sestavi nemške vlade

Boj za notranje ministrstvo. — Del klerikalcev in bavarska ljudska stranka proti demokratu dr. Kochu. — Borba med de- snico in demokratičnim kurzom v nemški politiki.

Berlin, 18. januarja s. Pri pogajanjih za
sestavo vlade so se pokazale nove težave.
Gre sopen za zasedbo notranjega mini-
strstva po demokratu dr. Kochu. Kakor izve
«Lokal Anzeiger», je poslanec ljudske stran-
ke Hepp, ki je določen za prehranjevalnega
ministra izjavil dr. Lutheru, da ne more prev-
zeti svojega mesta v kabinetu, v katerem
je dr. Koch notranji minister. Tudi bavarska
ljudska stranka je izjavila svoje pomisleke
proti dr. Kochu kot notranjemu ministru. Dr.
Luther je nocoj nadaljeval svoje razgovore
z voditelji strank.

Iz tega stališča enega dela katoliškega
centruma in bavarske ljudske stranke se vi-

di, kako malo iskrenosti napram politiki
«ločarskega duha» vlada še vedno med des-
nim krilom nemških «srednjih» strank. Tren-
otno je v Nemčiji najvažnejša zasedba no-
tranjega ministrstva. Če bi vodil to minist-
rstvo preiskušeni demokrat dr. Koch, bi to
bilo najboljšje jamstvo, da so se vsaj začas
no zaprla nemškimi nacionalcem vrata k državni
upravi in da Nemčija stopa tudi v no-
trani politiki po poti demokracije. Zato je
razumljivo, da ne morejo demokrati prepusti-
ti tega portfelja kakli nesamerljivost oseb,
ki bi si odvijala socialno demokracijo in vse
nemško delavstvo ter se približala desni
opoziciji.

Nemška protestna nota radi Porenja

Nemška vlada je izročila zaveznikom protest proti medzavez- niški posadki na porenskem ozemlju.

London, 18. januarja, s. Diplomatski po-
ročevalce «Daily Telegraph» izve:

Nemški poslanik je pretekli teden v imenu
dr. Stresemanna izročil državnemu pod-
tajniku angleškega zunanjega urada važno
obvestilo, istočasno se je izvršila demarš
tudi v Parizu in Bruslju. Dr. Stresemann
je proti sklepu veleposlaniške konference,
naj bi celokupna posadka zaveznikov v dru-
gi in tretji coni zasedenega porenškega
ozemlja znašala 75 tisoč mož, in sicer 60
tisoč Francozov, 8 tisoč Angležev in 7 tisoč
Belgijcev, odločno protestiral, ker naspro-

tuje ta sklep čl. 429 versajske mirovne po-
godbe in se ne more spraviti v sklad z lo-
carskim paktom.

Kakor javlja poročevalce «Daily Tele-
graph», se je nemški poslanik informiral o
pravilni reprodukciji sklepa. Nemški poslanik
je obrazložil nesrečne posledice takega
sklepa za notranjo situacijo Nemčije in za
mednarodni položaj. Poročevalce pravi, da
se opaža v Berlinu veliko nezadovoljstvo
radi odgovora zaveznikov, ugotavlja pa, da
ni bil kršen člen 429. versajske pogodbe.

Grozna eksplozija v Berlinu

Berlin, 18. januarja, s. Davi ob 6. se je
dogodila v štirinadstropni hiši velika eks-
plozija, čije vzrok še ni pojasnen. Kakor
se zdi, gre za eksplozijo plina. Del poslopja
je se zrušil in pokopal stanovalec z vsem
pohištvom pod ruševinami. Dosedaj je bilo
pripeljanih v bolnico približno 40 oseb, ki
so deloma težko, deloma lahko ranjeni. Pol
koten otrok se pogreša. V poslopju so sta-
novali večinoma siromašni ljudje, ki so se
preživiljali z oddajanjem sob. Pri eksploziji
je se vzgal v trgovini a svilo sod bencina,
ki je eksplodiral. Na vseh hišah ceste kjer
leži to poslopje so bile razbite vse šipe ter
odtrgani okvirji oken. Avtomobil, ki je bil
v trenutku eksplozije na cesti, se je prevr-
nil ter je popolnoma uničen.
Berlin, 18. januarja, k. Eksplozijska ka-

stafroja, je kakor je dosedaj ugotovljeno se
hitevala 9 človeških žrtev. Med ruševinami
so našli tudi pasanta, ki ga je ubilo ka-
menje podirajoče se hiše. V bolnici v Moabitu
so odpeljali 33 oseb, večje število oseb
med njimi trije majhni otroci se pogrešajo.

Stojadinović v Ameriki

Washington, 18. januarja, p. V četrtke
svečer je imel finančni minister dr. Stojad-
inović daljšo konferenco s našim poslaniku
kom Tresičem-Pavičcem, profesorjem Pu-
pinom, dr. Gjuričcem in konzulom Karovi-
čem. Dr. Stojadinović sta posetila tudi
tukajšnji grški poslanik Simpolus ter še
grške delgacije za ureditev dolgov bivši fi-
nančni minister Kofinas. V petek je prišel
dr. Stojadinović prvič v stik s službenimi
ameriškimimi krogi.

Ninčić o madžarski aferi

Madžarski državnik, oficirji in civilisti so ponarejali tudi naš denar. — Radičevci in radikali odklanjajo ustanovitev parlamentarnega odbora za zunanje zadeve.

Beograd, 18. januarja. r. Včeraj je imel finančni odbor dopoldne in popoldne sejo, na kateri je razpravljal o proračunu ministrstva zunanjih del. Pravo pravo je otvoril zunanji minister doktor Ninčić s kratko izjavo, v kateri je poudarjal, da se naša zunanja politika razvija v znaku locarnskega sporazuma, ki je prinesel jamstvo za mir v Evropi. Naša elja je, da hodimo po potih, zasnovanih v Locarnu in da se rešijo vsa vprašanja z našimi sosedmi v duhu tega sporazuma. Proračun zunanje ministrstva upošteva princip štedenja. Lani je znašal 220 milijonov, letos pa le 182 milijonov.

Radikal posl. Stepanović predlaga v imenu večine razne manjše redukcije ter nato predlaga, naj se črtijo krediti za naše zastopnike v Japonski in Španjski, pri poslaništvih v inozemstvu pa postavka za štiri konzule in tajnika v mednarodni donavski komisiji, 4 zvančnice in 1 služitelja. Nadalje se postavka za razliko na kurzu zmanjša za 6 milijonov, 700 tisoč, postavka za honorarje članom mešanih sodišč od 327 na 170 tisoč. Predlagal je nadalje, naj se poslaništvom v inozemstvu, ki imajo 1800 ali 1700 dolarjev plače, zniža plača na 1200 dolarjev. Nadalje se znižajo poslaniške plače od 1000 na 700 ter od 750 na 600 dolarjev.

Govorila sta nato posl. Šumenković in Kulovec, nakar je bila dopoldanska seja zaključena.

Na popoldanski seji je posl. dr. Sečurov govoril o falzifikatorski aferi v Budimpešti ter je vprašal dr. Ninčića, kakšne korake je podvzel, da zaščiti interese naše države. V imenu cele opozicije je predložil naslednjo resolucijo o ustanovitvi odbora za zunanje zadeve; «Falanšični odbor smatra, da je v interesu miru in demokracije, da se zunanja politika naše države vodi v sorazmerno in z znanjem Narodne skupščine. Zato je potrebno, da se ustanovi parlamentarno sodelovanje v izvajanju zunanje politike v naši državi in poziva vlado in

Narodno skupščino, naj izpremeni določila poslovnika in omogoči ustanovitev parlamentarnega odbora za zunanje zadeve po zgledu drugih demokratskih držav.»

Predsednik odbora je v imenu večine odklonil ustanovitev parlamentarnega odbora za zunanje zadeve, proti čemer je dr. Sečurov protestiral in zahteval glasovanje.

Nato je podal zunanji minister doktor Ninčić sledečo izjavo: Naša vlada pazno zasleduje falzifikatorsko afero v Madžarski, ki ima brezdvomno politično ozadje. V to afero so zapleteni madžarski oficirji in civilisti, kakor tudi vojaške oblasti in privatne osebe. Istotako so bile tudi v aferi falzificiranja naših novčanov po 20 Din (80 kron) l. 1920, zapletene iste osebe in institucije. Tedaj so bile naše oblasti poučene o sodelovanju merodajnih madžarskih krogov v tej aferi. Madžarske oblasti so takrat z vsemi sredstvi onemogočale delo političkih in civilnih oblasti pri zasledovanju falzifikatorjev.

Posl. dr. Kumanudi je ostro kritikoval vladno politiko napram Rusiji. Vse druge države so že imenovalle svoje poslanike v Rusijo ali pa ustanovile trgovinske agencije in tudi drugače stopile v stik s sovjeti. Zdi se, da smo edina država, ki se še naslanja na ostanke caristične Rusije. Ravno tako je nejasno naše stališče napram Grški. Dr. Grgin je v imenu vladne večine pristal na to, da ostane poslaništvo v Španjski, ako vlada v proračunski dobi imenuje poslanka. Čigar mesto je vakantno. Dr. Polić se je bavil s personalnimi vprašanji v zunanjem ministrstvu, s italijanskim imperijalizmom, ki stremi po Dalmaciji, kakor tudi z odnosi napram Vatikanu.

Minister dr. Ninčić je pojasnjeval, zakaj je tako malo Hrvatov v naši zunanje-politični službi. Pogajanja o zavodu sv. Jeronima potekajo ugodno, niso pa še končana. Konkordat bi bil v interesu ne samo katoliškega prebivalstva, temveč tudi države, ker bi rešil zelo težavna vprašanja, ki bi mogla drugače izzvati težke spore.

Pri glasovanju je bil proračun zunanje ministrstva odobren z 16 glasovi proti 8.

Ob naši meji na Koroškem in pri nas

S Koroškega nam poročajo: Slovenski listi so že opetovano zabeležili, kako marljivo gradi Avstrija na Koroškem ceste, ki vodijo na jugoslovensko mejo in imajo samo strateški pomen. Lani je bila zgrajena taka cesta iz Obirskega v Korče, to leto pa zgrajé celo vrsto takih cest, ki se bodo končale tik ob jugoslovenski granici. Zanimivo je, da se vse te zgradbe vrše pod vojaškim vodstvom in da so tudi delavci izključno vojak. To dejstvo kaže dovolj, kakšnim namenom služijo v prvi vrsti te ceste.

Toda ne samo ceste so sistematično gradé, marveč avstrijske oblasti skrbé tudi obenem za čim najgostejše brzojave in v telefonsko zvezo. Tudi ta dela opravljajo vojak, prvič ker je to najcenejše, drugič pa, ker tudi naprava novih telefonov in brzojavov v prvi vrsti služi vojaškemu namenom, to je državni obrambi. Telefonske in brzojavne proge gradi poseben vojaški oddelek, ki šteje 80 mož. V doglednem času ne bo na jugoslovenski meji sela, ki bi ne ime lo telefona, predvsem pa ne obmejno stražnice, ki bi ne bila v telefonski zvezi z ozadjem. Kakšne važnosti je to v obmejnem prometu, nam pač ni treba povdarjati.

Ob teh poročilih s Koroškega se nam vsiljuje nehoté vprašanje, kaj pa pri nas stori v državnoobrambne svrhe? Ničesar ne opažamo. Pri nas vlada z največjo ravnodušnostjo trpi, da n. pr. razpada med vojno zgrajena cesta, ki vodi iz Kranjske gore na Vršič in na italijansko mejo, dasi je ta cesta velike

strategične važnosti. Na italijanski strani so to cesto iz Trente na Vršič že zdavnaj sijajno popravili. Iz Trente se danes lahko pripeljejo na Vršič najtežji avtomobili. Prav tako razpadajo tudi naše ceste, ki vodijo na avstrijsko mejo. Navajamo tu samo cesto, ki vodi na Ljubelj. V nekaj letih bo tudi ta cesta v takim stanju, da ne bo več uporabna. Že zdavnaj bi se morala zgraditi cesta iz Kamnika preko Volovkeka v Luče in iz Solčave preko Koprivne v Crno. Takol jo prevratu se je to zahtevalo in v času naših hrb na Koroškem se je izkazala živa potreba teh cestnih zvez. Privatniki so osnovali odbor za zgradbo ceste Kamnik - Luče in če pride v doglednem času, v kar se nadejamo, do te zgradbe, bo to zasluža samo imenovanega odbora. Naše državne oblasti so popolnoma apatične, da je nas kar sram, ako primerjamo z njihovim nastopanjem iniciativnost, sistematičnost, agilnost, podjetnost, urkevnost in dalekovidnost avstrijskih oblasti na koroški strani.

Pri tem niti ne uvažujemo potrebe turisticke in turističnega prometa. Zlatogor na Bohinj, jezero Vrata, kočé na Golici, Soho in v Kamniški Bistrici bi že zdavnaj morale imeti telefon. Toda vse to je še muzika daljne bodočnosti, saj nima niti bogata, v turisko prometnem oziru razvita Zgornja Savinjska dolina telefonske zveze!

Ali bi ne bilo umestno, da bi se za vsa ta vprašanja lele tudi pri nas zanimali vojaške oblasti? Vojaštvo bi marsikaj lahko izvedlo, kar civilne oblasti ne morejo ali nočejo.

Bolgarsko in srbsko stališče o medsebojnem sporazumu

Tekom debate v skupščinskem finančnem odboru je podal svojo izjavo naš vnanji minister dr. Ninčić. Naglasil je v njej mirovna stremeljena naše kraljevine in dejal, da je treba delo locarnskega sporazuma razširiti. Izjavil se je za balkanski varnostni pakt, toda pristanvil, da morajo biti predhodno rešena v pogajanjih z našimi sosedmi vsa ona vprašanja, ki ovirajo sklenitev sporazuma balkanskih držav.

Ta izjava Ninčićeva sicer se prinaša ničesar novega; objavlja smo že, da je v svoji izjavi v novoletni številki beograjske «Politike» naš vnanji minister povedal popolnoma isto.

Naglasilo se je že ponovno, da je razen sporazuma z Grčijo potreben predvsem sporazum z Bolgarijo. Sporazum z Bolgarijo pa pomeni nič več in nič manj kot likvidacijo makedonskega spora, brez tega ne more biti nikakega iskrenega zblizanja z našo slovansko sosedo.

na bi v tem oziru bili danes že blizu cilja, o tem vsekakor še ne moremo biti optimisti.

V nedeljski «Politiki» objavlja njen berlinski dopisnik — kakor znano, naš najodličnejši diplomat Balugdič — uvodnik o tem danes velevačnem problemu. V njem povdarja dejstvo, da je padel Carokv takrat, ko je proti njemu podalo v sobranju izjavo deset makedonskih poslancev in da je Ljapčev, šef nove bolgarske vlade, rodom Makedonec iz Resna, ki je igral med makedonstvujušimi vidno ulogo. Iz tega bi se dalo sklepati, da se misli nova sofijska vlada še intenzivneje zanimati za makedonski «problem»: Ljapčev vsaj doslej se ni skušal omiliti tega neugodnega vtisa.

«Politiki» dopisnik — diplomat nadalje opozarja na nekatere znake, ki kažejo, da so mnogi važni faktorji uvideli, da dosedanje revolucionarne in teroristične metode makedonstvujuših ne vedo diko do uspeha in da baše v makedonski organizaciji sami obstoja straja, ki je za spremembo taktike, za sprejetje legalnih borbenih metod, kar je pač posledica mnogih neuspehov bugarskih komitejev tekem poslednje dobe. Vidi se, da to spoznanje napreduje v Bolgariji.

Makedonstvujušči bi tedaj ne bili ab-

solutno protivni, da se prizna današnje stanje v Makedoniji. Toda to pa samo v pogotni meri. V kateri meri, to je, kako naj bi se rešil makedonski «problem», o tem je spustila nedavno bolgarska vlada v javnost merodajno poročilo, iz katerega je razvidno, da bi ta rešitev ne bila več samo v ustvaritvi nezavisne ali avtonomne Makedonije. Makedonci so pripravjeni, da položé orožje in da postanejo zvesti podaniki Jugoslavije, bvanji to poročilo, ako se izpolnita dve njihovi zahtevi. Prva teh dveh zahtev je, da se pomilosté makedonski emigranti in da se jim dovolí povratek v domovino. Druga, mnogo važnejša, je zahteva, da se Makedonom prizna pravice narodne manjšine in na njih osnovi kulturna avtonomija.

To je velevažna izjava. Iz nje se vidi, da smatra sofijska vlada kot predpogoj sporazumu z Jugoslavijo koncesijo, da se Makedonci priznajo kot narodna manjšina, ki bi bila po znanem bolgarskem stališču seveda bolgarska manjšina. Ta bolgarska zahteva se nikakor ne more imenovati skromna, zakaj za makedonstvujušče bi nje izpolnitev pomenila zmago, ker bi namesto brezuspéšne dosedanje revolucionarne akcije imeli legalno nacionalno borbo v znamenju bolgarstva v okviru Jugoslavije in celo zagarantirano v obliki kulturne avtonomije.

Na tej poti se z Bolgari pač ne bomo mogli srečati in do resničnega sporazuma z njo le še vedno mnogo dle. noga bi mislil površni opazovalec. «Politiki» dopisnik izraža za zaključku svo jejo članka srbsko stališče z značilno aluzijo na l. 1918. Pravi, da je Ljapčev na očitek, da je l. 1918, v premirju, sklenjenem v Solunu, žrtvoval Makedonij, odgovoril, da je mogel samo s tem rošiti Bolgarijo. Vprašanje je, če bo imel odločnost, da vzorčito stvarnosti, ki je očividna, svojim rojakom ponovi danes isto in omogoči Bolgariji miren razvoj v krogu balkanskih držav.

Madžarski fevdalci

Gotovo je ni države v Evropi, kjer bi plemstvo imelo še tako veliko moč kot na Madžarskem. Tu si je fevdalna aristokracija znala obdržati svojo prevladujočo pozicijo daleč preko one dobe, ki jo je tok zgodovine dovolil oligarhiji velikaškega stana.

V vseh evropskih državah je plemstvo v preteklih stoletjih imelo vso moč in oblast v svojih rokah. Toda Madžarska je bila v tem pogledu še izjema: tu se je plemstvo odlikovalo po svojih prav izrednih privilegijih in pravicah; v tem pogledu bi se dala z njo primerjati samo še Poljska. Ta izredna moč je šla tako daleč, da je moral kralj velikašem po ustavi dovoliti celo pravico, da se smejo upreti zoper njega z orožjem v roki, ako bi ne spoštoval njihovih privilegijev. To je bila tedaj naravnost pravica do revolucije, ki jo je kralj priznal velikašem, stvar je bila pravi unicum, kakor ga ni bilo enakega nikjer drugod.

Ali baš ta samopašnost plemstva je sprostil državo, da je tako nazlo podlegla napadom Turčije. Pa tudi pozneje, ko so Habsburžani zavladali na Madžarskem, so imeli neprestano opraviti z odporom madžarskega plemstva, ki ga kljub ponovnim poskusom niso mogli strati. Vsaak tak poskus je imel za posledico nov upor.

Po uvedbi moderne ustavnosti je Madžarska dobila novo formo, ne pa nove vsebine. Prevlado je obdržala fevdalna aristokracija in jo je znala braniti s trdovratnostjo, kakor nikjer v ostali Evropi. Madžarska se je proslavila po modernem svetu po oni barbarški brezobzirnosti, s katero se je n. pr. grof Tisza, najtipičnejši tip tega oholega, mogočnega fevdalstva, boril zoper vse poskuse, reformirati volino pravo in odpreti širokim množicam dostop v politično arena. Vse zaman; aristokracija ni popustila; naj je protestirajoče delavstvo s svojo krvjo močilo budimpeštanske ulice, naj so atentatorski streli, izproženi na Tiszo, odmevali po zbornični dvorani, naj je celo dunajski dvor pritiskal na vlado, — vse brezuspešno, madžarska aristokracija ni odnehala niti za korak, Ogrska je obdržala najreakcionarnější volilni red v vsej Evropi, ki je velikaški večini prebivalstva odrekel volino pravico in jo pridržal za fevdalno veleposvestvo, ki je pripuščalo k sebi samo še denarne močotce.

Svojo predominantno pozicijo, ki je bilo kričeče nasprotje modernim načelom demokratizma, je madžarska aristokracija izrabljala strašno. Država je bila faktično objekt eksploatacije zanjo, najbrevestnejše spekulacije, ki jih je vršila kasta madžarskih grofov, so šle na račun državnega imetja ali so se vsaj vršile s pripomočjo državne avtoritete. Kmetske množice, ki so imele v posesti samo eno enajstino zemlje na Ogrskem, so znali aristokratije odvržati od želja po agrarni reformi na ta način, da so organizirali moderno kolonizacijo madžarskega elementa v nemadžarske obrobne predele, tako n. pr. osobito v Vojvodino, tam naseljavali ljudi bodisi v kmetske kolonije kot v mesta v industrijska podjetja, ki so jih pomagali ustanovljati nalašč v ta namen. Tako so družili nacionalni madžarski moment s socialno-gospodarskim egoizmom in oslabljali odpor socialno zano-stavljenih množic.

Celo prevratno povojno dobo so znali preživeti razmeroma s majhnimi izgubami. Volilni red se je pod pritiskom revolucionarne vala moral sicer nekoliko prilagoditi novi dobi, toda aristok-

racija se še vedno ni umaknila, marveč je v političnem življenju ostala še vedno v ospredju, kar ji je bilo tem lažje, ker je delala z brezobzirnimi sredstvi in ker so bile širše množice politično neizsolane in še vedno nekoliko apatične. Velik del fevdalcev pa je bil vendarle močno oškodovan, ker je izgubil svoje latifundije v onih deželah, ki so jih Madžari izgubili in je ostal radi tega nacionalno šovinističen v najvišji meri.

Skandal s ponarejenimi franki je razgalil notranjo pokvarjenost te privilegirane aristokratske kaste. Proti njej bi bilo sedaj najuspešnejše sredstvo, da izjine iz politične arene in napravi prostora demokratičnim elementom. To bi bila šele osnova za notranjo regeneracijo, ta bi šele dala nado, da se sanira zdemokratizirana Madžarska, se oprosti šovinizma in irendentizma, ki ga je vsilita iz egoističnih nagibov aristokracija in postane miren sosed svojih mirnih sosedov. Jedro zla pa je v plemenitaki aristokraciji in z njo zvezanimi denarnimi močotci.

Politične beležke

✚ Skoraj vsi listi «Jugoslavije» prinašajo o nedeljskem shodu Svetozara Pribečevića obširna poročila. Izjemo dela «Zagreber Tagblatt», ki se v zadnjem času mnogo šteli v naše kraje. O zboru g. Radiča v Suhotici objavlja veliko poročilo, v katerem se kaže, da je bilo navzočih 25 tisoč ljudi, akoravno cenijo vladni beograjski obrani udeležbo na 6 do 7 tisoč radovednežev, o veličastni napredni politični manifestaciji v Ljubljani nima besede. Našim prila-teljem prav toplo priporočamo ta «neutralni list», ki se vedno bolj spreminja v propagandističen letak za g. Radiča.

✚ Prometni minister Miletič o vladi in radikalni stranki. V nedeljo se je prometni minister Krsta Miletič mudil v Zagrebu. V razgovoru s urednikom «Novosti» je izjavil, da je v Zagreb prišel kontrolirat prometno službo v zagrebški železniški direkciji, o kateri se je zelo pohvalno izrazil. Nato pa je o vladi in radikalni stranki podal naslednje vrlo optimistične izjave: Situacija je povsem stabilna in v vladi obstajajo normalni odnošaji, kar dokazuje posebno sedanje žurno delovanje vlade na proračunu skupno s finančnim odborom.

A vesti o nekakih nesporazumih in o razkolu v radikalni stranki so popolnoma tendenciozne. Radikalna stranka je povsem kompaktna in enodušna v pravaanju svoje politike. Radikalna stranka je zdrava in močna in se iz dneva v dan neprestano jača, posebno v prečankih krajih. . . V radikalni stranki ni nikogar, ki bi želel kreniti na stranpoti! Tako je minister Krsta Miletič zaključil svojo izjavo. Očividno je hotel poročevalca «Novosti» »potegniti».

✚ Teror samostojnih demokratov. Nedeljski «Jutarnji list» je poročal iz Ljubljane, da vrše samostojni demokrati velike priprave za svoj shod in da so v to svrhu angazirali ves svoj aparat, a samostojno demokratska omladina je pričela izvajati teror. Na kakšen način se je vršil ta teror seveda umni «Jutarnji list» ne ve povedati. Ni bilo še shoda v Ljubljani, ki bi se vršil v tako lepem redu, kakor se je nedeljski na Taboru, in na malokateremu shodu je prišlo do izraza tako iskreno soglasje, kakor ob tej priliki. Tudi pod varstvom policije se ni vršil Pribečevićev shod, kakor se je n. pr. shod St. Radiča v Narodnem domu, na katerega so bili pripuščeni samo ljudje z legitimacijami in s katerega se je odšel St. Radič po stranskih skritih ulicah, da hi se mu ne pripetilo kaj neljubega. V Ljubljani terorja ni bilo. Pač pa vrši teror že precej dolgo časa v predelih zagrebškega «Jutarnjeza lista» potencirana neumnost tiste gospode, ki se zbira okoli njega.

Kratke brzojavke

Nov mednarodni institut

Pariz, 18. januarja. e. Tu se je vršila svečana otvoritev instituta za duševno sodelovanje med narci. Svečanosti so prisostvovali med drugimi predsednik republike, diplomatski zastopniki tujih držav, zastopniki Zveze narodov in razni duševni delavci, med njimi tudi profesor Einstein.

Smrt angleškega državnika

London, 18. januarja. d. Bivši notranji minister Viscount Chilston je umrl. Ime in naslov predmeta na njegovega najstarejšega sina, angleškega poslanika na Dunaju Akera Douglassa.

Svedsko-darska pogodba

Stockholm, 18. januarja. V Stockholmju je bila te dni podpisana svedsko-danska razsodišča pogodba, po kateri sta obe državi obvezani poravnati mirnim potom vsa eventualne spore.

Velika Britanija in Južna Afrika

London, 18. januarja. «Daily Telegraph» priobčuje za britansko javnost senzacionalno vest, da južnoafriška vlada ne bo ratificirala locarnskih pogodb in da se ne bo udeležila eklicane konference držav britanske imperije. Južnoafriška vlada izjavlja, da nima nikakih interesov pri vmešavanju londonske politike v notranje indijske zadeve.

Zborovanje Zveze kulturnih društev

V nedeljo dne 17. januarja popoldne se je vršilo v Ljubljani zborovanje Zveze kulturnih društev, katerega so se udeležili v lepem številu delegati včlanjenih organizacij. Spored kongresa je obsegal tri glavne točke: referate o knjižnicah, novih knjigah in o izpopolnitvi knjižnic, poročilo o organizaciji časopisja ter referat o delu organizacij, ki so včlanjene v ZKD.

Najprej je referiral o naših knjižnicah in o knjigah prof. Breznik. Razvil je program ZKD ter povdarjal, da obstoji ena glavnih nalog Zveze v tem, da ustanavlja nove knjižnice, če obstoječe pa z vsemi danimi sredstvi podpira. V tem oziru je storila zveza že mnogo uspešnega dela, v svoji rosti pa se bo potrudila, da svoj delokrog še bolj poglubi in razširi. Knjižnica je čovštokrat najvažnejše središče, iz katerega izhajajo pobude za vztrajno idealno delo. Od dobro založenih in organiziranih knjižnic zavisi kvaliteta narodove prosvetljenosti in omika. Zato se bo ZKD trudila, da doseže na tem polju kolikor mogoče dosti.

Referat o tisku je imel prof. dr. Pestotnik. Govoril je posebno o nalogi četele s ozirrom na dopisovanje listom. To delo je zelo važno in ga je treba dobro organizirati.

Najobširnejši pa je referat tajnika ZKD g. Prašerna, ki je razvil svoje poročilo tako: Pred ločitvijo ZKD za Ljubljano in Maribor je štela Zveza nad 340 društev ter je imela okolu 37.000 članov. Ni treba povdarjati, da nam to številu jasno kaže, da je ZKD središče vseh naprednih kulturnih ustanov na Slovenskem. Med svoje članstvo šteje ZKD skoro vsa ekolska, orjunska in učiteljska društva, večino študentska, kižnic in gledaliških odrov v Sloveniji. ZKD dviga visoko prapov slovenske ljudske nabožnosti in krepi narod kulturno, duševno in gospodarsko.

Društva ZKD imajo 135 javnih in društvenih knjižnic s 125.000 knjigami. Te knjige je v proslém letu bralo nad 60.000 ljudi. Sama ZKD je ustanovila 42 ljudskih knjižnic, katere je založila s 3528 knjigami. Poleg tega je tudi drugim knjižnicam dobavljala knjige, tiskovino ter jim bila na razpolago s nasveti. Izšla je tudi brošura, v kateri so nasveti o ustanavljanju knjižnic ter o smotru letih.

Zelo razveseljivo je dejstvo, da se neprestano ponavljajo prošnje za ustanovitev novih knjižnic. Tu pa tiči tudi problem naših knjižnic na deželi. Društva so večinoma brez sredstev, knjige pa so zelo dragé, in njihovo nabavljanje je zvezano s težkimi gmotnimi žrtvami.

Ker se morajo knjižnice okoristiti s vsami praktičnimi moment, ki jim lahko pomagajo na krepke noge, namerava prirediti ZKD od 30. januarja do 2. februarja poseben knjižničarski in knjigoveški tečaj. Tečaj bo brezplačen ter bo omogočil knjižnicam lastno vezavo in popravilo. Iskalci za vezavo knjig so namreč zelo veliki. Knjižnice bodo rajše ta denar uporabile za nakup novih del.

Drugo torišče delovanja ZKD na deželi so predavanja. V prošli sezoni je priredila ZKD 541 ljudskih predavanj, ki so obravnavala poljubno znanstvena ter narodnogospodarska vprašanja. S posebno vneemo je ZKD podpirala društveno gibanje v obmejnih krajih. V letošnjem letu se je vršilo že 96 predavanj, na katerih je govorilo 36 predavateljev. Posebno se mora zveza zbraviti državnemu higijenskemu zavodu, ki povsod red pomaga. Ta predavanja spremljajo skioptične slike, ki vzbujajo povod velikanske zanimanje ter polnijo dvo-rano.

ZKD posveča dalje svojo skrb tudi po-deželskim gledališkim odrom in dramatičnim društvom. Sedaj razpolgajo z zbirko 90 dramatiških del, katere izposojujejo. V prošlem letu so priredila društva in dramatični odseki ZKD 826 iger, katere je obiskalo okolu 100.000 ljudi. Zveza je pri tem poslagala važnost na uprizarjanje narodnih iger in takih stvari, ki postpejajo med ljudstvom narodni in dinastični čut.

Poleg tega se bo Zveza v kratkem proakrbla s kostumi, režijskimi knjigami in pojavnosti za tešje vloge. V ta namen je že ustanovljena lastna izdelovalnica obklov. To je seveda zvezano s velikanskimi stroški. Tekom prihodnjega meseca bo imela ZKD izgotovljene kostume za tri igre, ki so: Logjonarji, Rokovnjaci ter Melifostov izum. ZKD bo prirejala po potrebi režiserske tečaje, kakorini se je že vršilo od 31. oktobra do 2. novembra 1925. Tega tečaja se je tedaj udeležilo 36 društev s 53 delegati.

Ker šteje ZKD med svojimi člani tudi 68 pevskih društev s skoraj poldrugim tisočem pevcev, ima narčne tudi glede teh društev. V prvi vrsti spoznava, da manjka našim društvom dobrih pevovodij. Tudi tedaj se povovodje se bo priredil. V novem letnem času se je začela ZKD zanimati tudi za godbeno društvo. Danes lahko ugotovilo, da se je po njeni zaslugi ustanovilo lepo številu tamburšičkih odskov.

Radi posebnih nalog, ki so nastale v delitvijo dela, sta se centrali ZKD za ljubljansko in mariborsko oblast odvojili. — Ljubljanska oblast je odstopila mariborski centrali 169 društev, ki spadajo teritorijalno v delokrog Maribora. Na koncu je treba omeniti predavanja Ljudske visoke šole v Trebovljah, ki lepo uspevajo.

ZKD ima v bodočnosti velike naloge in se nadeja, da bo njenim prizadevanjem odgovarjal tudi uspeh, ki bo v tekčem letu nedvomno še večji kakor je bil v prošlem.

«Quasi nulla»

«Milanski «Corriere della Sera» opozarja Angleže pri pogajanjih za konsolidacijo italijanskega vojnega dolga v Londonu, da «napram ogromnemu dobičku drugih smagovalcev, ki so si razdelili svetovni plen, ni pripadlo Italiji skoro nič... quasi nulla».

Tako malo toraj velja pridobitev novih provinc! Ali bi ne bilo modreše, da so Italijani pustili v miru «quasi nulla» in bi se bili rajše z vsem trdom zavzeli za plen, pri katerega razdelitvi so ostali prazni rok? Italija je odkodovana s kraškimi in notranjskimi skalami ter z «drugordnim prebivalstvom, za njo «quasi nulla».

Ze Napoleon je kazal Italiji meje tam pri Soči. Tudi Mazzini. Korak čez Sočo Italij ni v hasek. Korist in bodočnost bi ji dal le del onega svetovnega plana. S malostvilnimi primorskimi «odrešenci» (večinoma potučencl, produkt avstrijske politike je do bila Italija «quasi nulla», izgubila pa pri tem še možnost dobrih odnošajev z sosedom. Mussolini pravi, da se zgodovina pri pogod-

TRIGLAVANSKI PLES
Celje 6. II. 1922.

Triumf politike SDS in Svetozarja Pribičevića v Ljubljani

Navdušeno proslavljen je Svetozar Pribičević v nedeljo pred več nego 7000 somišljeniki iz Ljubljane in ljubljanske oblasti podal politično poročilo ter razvil delovni program SDS. — Veličastne manifestacije zaupanja politiki SDS i njenega voditelja.

Ljubljana, 18. januarja.

Tabor, čegar čvrsto ime je že davno postalo parola jugoslovenske, napredne, sokolske Ljubljane, je v nedeljo poklonil gostoljubje in svoj simbolični pomen zboru samostojnih demokratov — veličastni manifestaciji, kakršnih pač Ljubljana izza časov taborovanja in izza deklaracijske dobe ni doživela. Nad 7000 zborovalcev je v ogromni dvorani na Taboru s silnim entuzijazmom pozdravljalo Svetozarja Pribičevića in njegove tovariše, z živim interesom sledilo izpovedbam nacionalnih, političnih in gospodarskih načel Samostojne demokratske stranke, in se pod neodoljivim učinkom mojstrske retorike vdajalo zanosnim ovacijam. A voditelj Svetozar Pribičević, ki je od lanskega preokreta v vladi in po prehodu SDS v opozicijo, absolviral nad 50 triumfalnih zborovanj, omajal mnoge Radiceve in radikalne kule ter dvignil stranko k novemu razmahu, odnaša končno tudi iz Ljubljane nepopitno potrdilo o napredovanju stranke v Sloveniji in o neomajni vztrajnosti slovenskih borcev v taboru Samostojne demokratske stranke.

Snežilo je v gostih drobnih kosmih. Zasanjana v snežno nedeljsko jutro se je bela Ljubljana, zares vsa bela, začela v prvih dopoldanskih urah živahno ozivljati. Snežni zameti zadnjih dni so precej ogrožali prihod prijavljenih somišljenikov z dežele, odkoder je vsaka organizacija SDS hotela biti zastopana na zboru. Mnogi so cele ure peš gazili sneg do bližnje postaje in somišljeniki z Loškega potoka so šli že ob pol 2. zjutraj z doma. Za Pribičevićevo ime in njegovo besedo se težavne poti niso ustrašili, moške dolgi z vrhov nad Loškim potokom, iz raznih gorskih predelov, iz kamniške, jesiške, bohinjske, logaške, novomeške okolice. Z zadržanostjo in pomosom so usmerili korak po polzklih mestnih ulicah proti Taboru, kjer se je že dobršne pol ure pred napovedanim pričetkom zborovanja pričela polniti ogromna dvorana.

Točno ob 10. uri se je pripeljal Svetozar Pribičević s svojim tovarišem dr. Žerjavom pred Tabor, njima so sledili ostali odlični gostje. V močnem pulzu je zaplalo življenje med tisoči. Po prisrčnem pozdravu pred poslopjem Sokolskega doma, se je Svetozar Pribičević podal v dvorano, kjer je stala tesno stisnjena ogromna množica. Prostrane galerije so bile goste zasedene od demokratskih žen in deklet. Kakor orkan je zabučal pozdrav zborovalcev, ko je stopil Pribičević na oder. Ovacije, ki so v nadaljnjem spontano sledile tekom celega zborovanja, se ne dajo opisati s kratko potezo peresa. Frenetični «Zivio!» je pretresel ozračje, tisočeri kloboki in robci so se v dvignjenih rokah gibali v pozdrav, da je valovanje zraka v dvorani zanjhalo dolge trobojnice, ki so visele izpod stropa. Gotovo je, da so bili tudi mnogi drugi shodi gosp. Pribičevića lepi, nekateri izmed njih, kakor oni v Sisku, kjer je bilo zbranih 10.000 ljudi, so bili še večji. Memimo pa, da je ljubljanski zbor posebno pomemben, ker ima slovenski temperament mnogo več primesi skepticizma, umerjenosti in domala tudi malodušnosti, kakor pri bratih Hrvatih in Srbih. Lahko rečemo, da je Svetozar Pribičević vohče prvi govornik nedomačin, ki je pri nas znal kakor svoji med svojimi ubrati strune v srcih svojih slovenskih pristašev.

Ko je predsednik podelil besedo vrhovnemu strankinemu šefu Svetozarju Pribičeviću in ko se je z galerije vsul nanj pravcati dež svežega cvetja, je zbor ponovil svoj pozdrav kakor pod učinkom enega samega električnega sunka, ki pa je takoj popustil, da je Svetozar Pribičević izrekel svojo besedo, priklenil nase vsa množico in jo vodil, razvzemal, ogrevajl in stopenjal njeno razpoloženje z močnim sugestivnim vplivom svojih govorniških sposobnosti; neizprosna logika njegovih izjav, aktualnost obravnavanih problemov, sijajno poantiranje, spremljano s karakterističnimi gestami in po potrebi s fino ironijo — vse to so govorniške kvalitete, ki dičijo predsednika SDS Svetozarja Pribičevića in vseh reprezentantov SDS, ki so bili zbrani na oderu v naslednji prominentni družini: poleg naših domačih dveh poslancev dr. Žerjava in dr. Pivka še Grigorije Božović, Stevo Kalember in Večeslav Vilher, nadalje poleg mariborskega predsednika oblastne organizacije dr. Lipolda, Miloš Savčić iz Beograda ter dr. Ljuba Tomašič in dr. Juriša iz Zagreba, poleg raznih slovenskih predstavnikov še mnogi drugi dragi gostje iz Beograda in Zagreba. In vse te naše odlične može so že takoj prve ovacije zvezale z bratskimi simpatijami v mogočno harmonijo, ki je nato prevevala celo zborovanje in mu vtisnila pečat impozantnega uspeha, kakršnega pač doslej v Sloveniji ne more beležiti nobena druga stranka.

Pogled z odra po dvorani je bil veličasten, zmagovit. Dvorana na Taboru je nesporno najboljše zgradbo v Jugoslaviji. Površina tal meri nad 800 kvadratnih metrov, izredno prostorna pa je tudi galerija. Dvorana še ni dogotovljena; groba zunanost surovega ometa pa

je bila ublažena z obilnim smrečjem in drugim zelenjem, ki je poleg dvanajstih mogočnih trobojnic tvorilo zadostno dekoracijo. Mogočno strebrovje deloma ovira perspektivo in razgled po celotni dvorani, in utegne na prvi pogled motiti pravilno sodbo o njeni prostornosti. Toda v nedeljo je navzočnost sedmerih tisočev, strnjenih pod eno streho v kompaktno celoto in manifestujočih v orkanu navdušenja, bila tako elementarno učinkovita, da bi omajala vsakega še tako trdovratnega malovernika. Jasno pa je tudi bilo opaziti, kako je navdušenje zborovalcev dvignilo že itak izborno razpoloženost.

Posebej je treba še omeniti sijajno akustiko nove dvorane: vsako besedo čuješ do zadnjega kotička in napredna Ljubljana bo v bodoče imela na Taboru, ki ni prav nič «daleč», naravnost sijajno torišče za svoje velike družabne in umetniške prireditve.

Množica se je po končanem zborovanju pred Taborom formirala v mogočno povorko. Omladina je dvignila gosp. Pribičevića na rame, po ljubljanskih ulicah je zadonela pesem. Tisoč ljudi je spremljalo predsednika stranke vse do Kazine ter mu tam prireja lo dolgotrajne ovacije. Gosp. Pribičević se je

zahvalil s kazinskega balkona s kratkim prisrčnim nagovorom.

Medtem se je polnila kazinska dvorana, v kateri se je vršilo skupno kosilo. Udeležili so se ga predvsem prijatelji z dežele, ki se jih je priglasilo nad 300. Ljubljanci so tu ljubeznjivo stopili nekoliko v ozadje ter so pozneje prihajali na črno kavo. Kosilo, ki ga je priredil naš vrli somišljenik g. Fran Krapič, po zelo zmerni ceni, je poteklo kar najprijetnejše. Omizje je bilo prava slika naše stranke: Priprosti možje, delavci, kmetje, obrtniki, uradniki in druga učena gospoda — vse bratsko pomešano, prijatelji med prijatelji, vsi enaki borci za velike ideje našega programa. Tako se je pokazalo tudi v govorih. Iz vseh slojev našega ljudstva so se oglašali govorniki in najraje bi bila vsaka naša večja organizacija po svojem zastopniku izjavila to, kar nas je vse prevečalo: navdušenje za našo stvar, zdrav in čvrst optimizem, borbenost za naše ideje, zvestoba in zaupanje do naših voditeljev, spoštovanje pred njihovo nesebičnostjo in poštenostjo in trdna vera v končno zmago. To je bila glavna vsebina številnih govorov, ki so se vrstili drug za drugim. Šele proti 5. uri popoldne je predsednik

dr. Žerjav zaključil velepomembni družabni sestanek.

Tekom popoldneva in večera so se od peljali somišljeniki z dežele zopet domov, in odpotovala je tudi večina prijateljev iz Zagreba in Beograda. Gosp. Pribičević ter g. Savčić, Vilher in Božović so ostali še v Ljubljani, ter so si popoldne ogledali našo vzorno štentjarkobsko knjižnico, kjer so jih pozdravili odborniki štentjarkobskega društva s predsednikom gerentom Likozariem na čelu. Zaslužni knjižničar gosp. Rodé je razkazal knjižnico, v katere imenu je dobil gosp. Pribičević v dar krasno vezan facsimile Prešernovih poezij z lepo dedikacijo. Pozneje so naši prijatelji obiskali še svojega bivšega poslanskega tovariša direktorja Reiserja, ki jim je razkazal svojo vzorno Srednjo tehnično šolo.

Zvečer se je vršila v «Zvezdi» intimna večerja, ki je združila predsednika stranke s predstavniki naših ljubljanskih organizacij, ki so si stekle za vzorno organizacijo večerajšnjih prireditev še posebnih zaslug.

Z današnjim jutranjim brzovlakom so se gosp. Pribičević in njegovi tovariši vrnili v Beograd. Na kolodvoru so se od njih poslovili člani predsedstva SDS.

Pozdravl sem Te predvsem kot šefa SDS. Marsikomu je partijsko delo nesimpatično in prirodno je, da so eni bolj drugi manj v ospredju. Ali mi vsi uvidevamo, da so politične stranke državnemu življenju potrebne in da je vsled tega državljanska naloga, udeleževati se potom njih Stranke (pa bodi za enkrat forma boja žal še odvratna) so pri nas glavni motor socialnega dela v najširšem smislu te besede in one so v tekmovanju razvezale speče sile naroda. In naša država najboljši trpi, da pač ima stranke po mišljenju in strukturi iz prošle dobe,

in da niso še uspeli poskuski mogočne jugoslovenske nacionalne, svobodome, socialno napredne, obče narodne stranke, ne stranke, ki slone samo na stremljenju moči, ampak stranka, ki jo veže

čistost velikih idej in državnega programa.

Ustvaritev takega organizma iz nedvomno že postoječih razpoloženj, tej nalogi poseveča naš vodja svoje napore in zanje je priredil v polpretekli sezoni nad 50 zborov. Na tej ideji, na njeni zgradbi delamo po skromnih močeh mi vsi, in smo v dno srca uverjeni, da s tem

služimo svoji domovini.

(Burno pritrjevanje.)

Načela SDS korakoma, a vedno globlje prodirajo tudi v Slovence, ki se ogrevajo polagoma, a kadar primejo, bodo držali, kakor disciplinirana vojska do skrajnosti. V tej zgradbi pomeni ta naš zbor močan korak naprej.

Moja dolžnost je, da

pozdravim tudi vrle tovariše,

ki so šefa stranke spremili na dolgem potu v Ljubljano. To so: predsednik mestne organizacije v Beogradu, bivši minister Miloš Savčić, narodni poslanec iz Makedonije Gligorije Božović, deputacije iz Zagreba pod vodstvom predsednika samostojne demokratske delegacije v zagrebškem občinskem svetu dr. Juriša. (Viharne ovacije.) Za Jugoslovencu ni ljubosumnosti med Beogradom, Zagrebom in zlasti se moti, kdor misli, da nam ni

beli Zagreb ravno tako mil, kakor Beograd, in drugi naši kraji. (Zivio Zagreb! Zivio Beograd!) Sava teče mimo Ljubljane navzdol k Zagrebu, in od tam k prirodnemu političnemu središču države. Če bi jo tudi eni radi zagradili pri Brežicah, drugi pa tam doli ne vem dobro kje, vse je zama, kajti tako je razrojeno od prirode za vekomaj. (Viharni klici: Tako jel!) Posebej moram še pozdraviti naše brate iz mariborske oblasti, ki so pod vodstvom tovariša dr. Lipolda in nar. posl. dr. Pivka prispeli iz mariborske oblasti. Kako se motijo tisti, ki menijo, da se more radi praktičnih razlogov koristno upravne razdelitve razdružiti kulturne in gospodarske odnose in bratsko razmerje Maribora, Celja, Ptuj in Ljubljane. (Zivahno ploskanje.)

Pozdravljam naše brate z dežele, ki so stranko držali, ko se je Ljubljana kovlebala in so danes v krepkem napredovanju. Slednjic pa tudi

vas Ljubljančane,

ki vas leta 1926. čakajo ostre borbe, pa tudi povrtnje bele in državne zastave nad belo Ljubljano.

Dnevni red današnjega zbora je, da čujemo govore naših dragih voditeljev iz Beo-

Svetozar Pribičević v povorki obdan od oduševljene omladine.

V naslednjem naše podrobno poročilo: Ob 10. dopoldne je bila velika dvorana sokolskega doma na Taboru že nabito polna, ravno tako tudi galerije in balkoni okrog dvorane.

Kmalu nato je dospel predsednik SDS, minister n. r. Svetozar Pribičević v spremstvu poslanca dr. Žerjava, beograjskih in zagrebških gostov ter več drugih voditeljev organizacij Samostojno demokratske stranke. Mnogoštevilni zborovalci, ki so ga pričakovali pred zborovalnico, so ga pozdravili z navdušenimi ovacijami in Zivio-klici.

Pozdrav šentopeterske organizacije SDS

Pred zgradbo Sokolskega doma je pozdravil predsednika SDS

gerent g. Josip Turk

v imenu Naprednega gospodarskega in političnega društva za šentopeterski okraj in mu izrekel prisrčno zahvalo za njegov poset. Pozdravil ga je kot zastopnika idej, za katere se bori SDS in ki so globoko začrtane v srcih vseh njenih pristašev. Zaklical mu je tudi dobrodošlico v imenu Društva za zgradbo Sokolskega doma na Taboru, ki je bil zgrajen s prispevki prijateljev Sokolstva ter mu zaklical prisrčen Zivio. Vzkliku so sledile navdušene ovacije zbranega občinstva.

Nato je pozdravila predsednika SDS

gdna. Vera Stritarjeva,

oblečena v slovensko narodno nošo, z naslednjimi besedami: «Gospod ministar! V imenu Samostojno demokratske stranke za šentopeterski in kolodvorski okraj v Ljubljani najiskreneje pozdravljam vaš prihod v srce Slovenije, v našo belo Ljubljano. Bodite uverjeni gospod ministar, da nam je napredki in svoboda jugoslovenskega naroda cilj, kateremu ste i Vi posvetili svoje delo. Ker je napredno politično in gospodarsko društvo za šentopeterski in kolodvorski okraj prepricano, da je za naše plemo rešitev le v močni, edinstveni državi, vidimo v Vašem delu rešitev našo in naših zasužnjenih bratov. Zive la naša, vclika, svobodna, edinstvena Jugoslavija!

Med ponovnimi ovacijami voditelju SDS je nato gdč. Stritarjeva izročila g. Pribičeviću krasen šopek cvetja s trakovi v narod-

ni barvah. G. Pribičević se je gdč. Stritarjevi zahvalil v prisrčnih besedah.

Viharni pozdrav v dvorani

V ogromni dvorani je medtem glava ob glavi pričakovala množica, kakršne Ljubljana še ni videla zbrane pod eno streho, voditelja SDS in njegove tovariše ter jih je pozdravila ob vstopu z burjo oduševljenja. Z balkona je narodno ženstvo obsulo g. Pribičevića z dežjem cvetja.

Med splošno napetostjo je predsednik SDS za ljubljansko oblast, narodni poslanec dr. Gregor Žerjav, med ponovnim viharnim ploskanjem in dolgotrajnimi ovacijami otvoril grandiozno zborovanje s sledečim pozdravom:

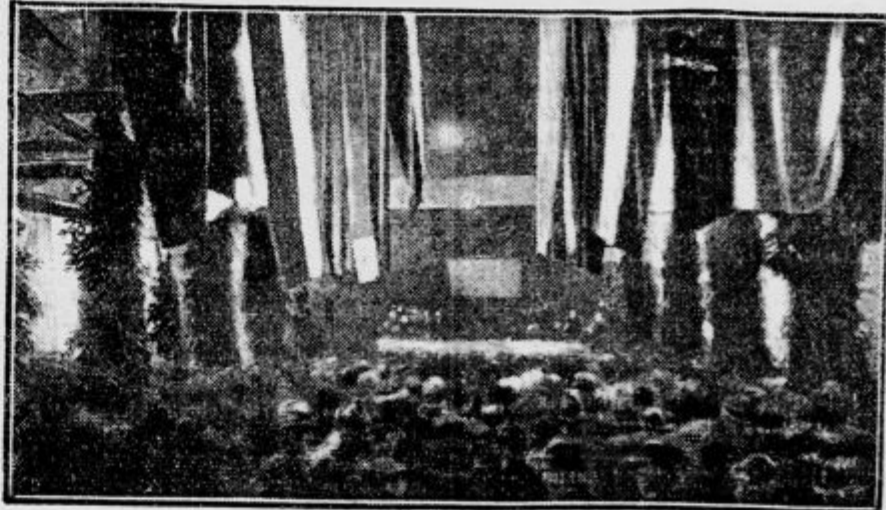
Otvoritveni govor drja. Žerjava

Dragi bratje in sestre! Srečen in ponosen sem, da morem kot predsednik ljubljanske oblastne organizacije SDS otvoriti tako ogromen naš manifestacijski zbor, ki mu je pretresa največja ljubljanska dvorana Sokola I. Hitim, da predstavim — pa saj ga poznate — in iskreno pozdravim šefa naše stranke, starega borca za jugoslovensko misel, dušo slavne hrvatsko-srbske koalicije, ki je skupno z naprednimi Slovenci pokazala pot v Jugoslovenstvo, moža, ki je v Narodnem Veču vodil naš narod k dnevu 1. decembra 1918 na formalno ustanovitev naše kraljevine v Beograd,

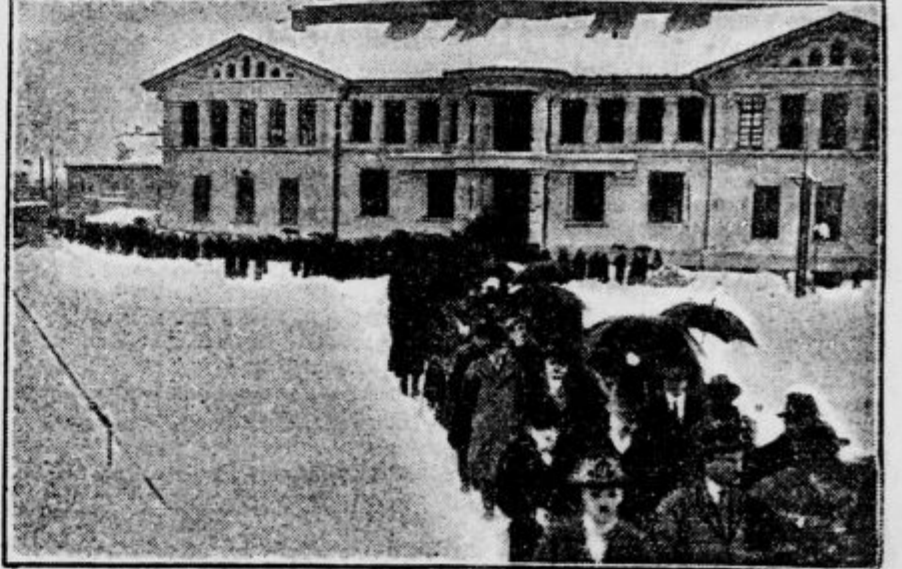
glavnega borca za narodno in državno edinstvo,

moža ravne linije, borbenega značaja, neustrašenega zastopnika svobodomiselnih in socialno naprednih načel, Srba, ki enako čviti za Hrvate in Slovence, pozdravljam zopet enkrat v naši sredi našega šefa in prijatelja Svetozarja Pribičevića. (Dvorana zagrmí burnih klicev in ploskanja, ki traja več minut.)

V tej dvorani, dragi naš vodja, je danes duša bele Ljubljane, tu je elitni zbor njene mešanstva vseh stanov in bratski slovgi. Tu so mnogi odposlanci naših organizacij zunaj Ljubljane. Lahko pa Ti jamčim, da poleg nas tisočev ponosno utripljejo srca in se v tem hipu obračajo iz vse Slovenije semkaj s pozdravom iz Slovenije, misli in iskrene želje desetstisočev naših mož in še večje število njihovih svojcev iz vse Slovenije. (Burno ponovne ovacije.)

Sredina veledvorane Sokolskega doma na Taboru z ogromno množico zborovalcev ter predsedniško in govorniško tribuno v ozadju. — Na obeh straneh sredine dvorane stoji še gradbeni oder, ki služi za ometanje stropa in sten veledvorane. — Slika je posneta v polmraku in iz vestibula pred dvorano.

Iz Sokolskega doma na Taboru vre po zboru množica manifestantov, razvijajoča se v povorko.

grada in Zagreba. Poprej mi je to čast, predložiti veličastnemu zboru sledečo predsedništvo:

Predsedstvo zboru

Predsednik dr. Albert Kramer; podpredsedniki: Fran Gorazd, šol, ravatelj v Ljubljani; Janko Ravnik, delavec na Jesenicah; Josip Matjan, posestnik v Vizmarjih; Franc Martinšek, poštni poduradnik v Ljubljani in ga, Julka Povšner iz Kokre; tajniki: Franc Primožič, mizarski mojster v Ljubljani; Vladimir Smole, tehnik v Ljubljani; Franc Pančur, posestnik v Zgornjem Tuhinju in Janko Grašič, delavec v Šiški.

Govoru posl. dr. Zerjavs je sledilo gromovito ploskanje in predsedstvo je bilo izvoljeno z velikim odobravanjem.

Nagovor predsednika shoda

Predsedstvo shoda je prevzel nato živahnost pozdravljen dr. Kramer, ki je izjavil: Iskrano se v imenu celokupnega predsedništva zahvaljujem za izkazano zupanje. Z radostjo konstatiram, da je današnji zbor po številu obiska takšen, kakor ga še davno ni videla Ljubljana, in kakršnega še ni imela nobena ljubljanska dvorana pod svojo streho. Z današnjim zborom odpiramo naša stranka za leto 1926. svojo politično kampanjo. Vsi čutimo, da je v naši državi bliža nova doba.

Državopравни boji se nagibajo svojemu koncu.

Po sedmih letih teške borbe je s kapitalizacijo glavnega svojega nasprotnika, radi-

Pribičević govori

Ko je pristopil predsednik SDS, ministri in poslanec Sv. Pribičević k orgaji z zastavami okrašene tribune, je cela dvorana vzdihljiva in navdušenih ovacijah, ki so se vedno znova ponavljale. G. Pribičević se je moral prenesto za zahvaljevanje za navdušene pozdrave, medtem ko se je nanj vsipal z balkonov ponovno pravi dež cvetja.

Le polagoma se je polegzel vthar navdušenja, nakar je predsednik SDS Svetozar Pribičević povzel besedo in govoril:

Dragi bratje in sestre! Iz srca sem zadovoljen, ker ste mi dali priliko, da govorim pred vam liberalnimi in naprednimi Slovenci. Vi ste pred vojno in za vojne bili oni, ki ste gojili narodno in jugoslovensko edinstvo v Sloveniji. Drugi so zastopali le »jugoslovenstvo« v okviru črno-rmene Avstrije, vi ste zastopali čisto jugoslovenstvo, narodno edinstvo vseh treh jugoslovenskih plemen in pokrajin in sicer tako, kakor je bila pozneje ustvarjena v naši jugoslovenski državi. Ako gledamo na preteklost, ne more biti nobenega, ki bi ne vedel, kaj so napredni Slovenci skupno s Srbi in Hrvatimi pripravljali in ustvarjali to državo. Tako je naša država tudi vaše delo, sad vaših muk in trpljenja. (Burno odobravanje. Klici: Tako je!) To je uspeh velike idejne borbe, ki je bila temelj in histvo edinstva naroda.

Zadovoljen sem in vesel mi, da govorim v beli Ljubljani, ki je najiskrenejšo jugoslovensko mesto v naši državi.

Morem reči, da niti Beograd niti Zagreb nista tako prožeta naše narodne misli kakor je Ljubljana. Govoreč pred vami sem dolžen, da predvsem dam čast temu ljubljenski mestu ter se vam zahvalim, ker ste na področju nacionalnega dela vodili akcijo, ki je imela za cilj uresničenje velikega dela, katerega sodobniki še ne moremo zadosti prečiniti, katerega velike dimenzije pa bodo mogle prečiniti poznejše generacije. Mi samostojni demokrati smo zares po svojem čustvovanju skupno Srbi, Hrvatim in Slovenci.

Mi smo Srbi, Hrvatim in Slovenci, a istočasno tudi Jugoslovenci.

(Burno, dolgotrajno odobravanje.) Mi smo stranka, ki to svojo misel ne zastopa šele od včeraj, temveč smo jo formulirali od vsega početka in smo ji dali že na velikem demokratskem shodu v Sarajevu l. 1919 praktično vsebino, brez katere ostane beseda edinstvo le prazna fraza in plašč za druge namene. Mi se borimo za to idejo z vsakomur, brez ozira, in naš šovinizem je v tem pogledu tako velik, da se ne da zatreti. (Viharni klici: Tako je!) Govorili so nam in klepetali, da smo mi samostojni demokrati tirani, nasilniki, reakcionarji in batnaši, očitali so nam, da smo fašisti. Mi smo ostali ravnodušni, zavedajoč se, da sika na nas separatistični gad v strahu pred idejo, katero zastopamo in branimo kot pravi jugoslovenski demokrati. (Burno odobravanje.) Mi smo uporabili ostre ukrepe proti separatističnemu pokretu v državi

in vzeli smo na znanje, da je sam vodja najbolj radikalne separatistične akcije pred nekoliko tedni izjavil v Narodni skupščini, da je bilo zatrtje njegovega separatističnega pokreta državna potreba. (Veselosť.) Ako pa pravi sedanji šef klerikalne stranke, da je bilo to nasilje, potem moram reči, naj ne bo bolj napeski od papeža samega. (Viharni smeh. Tako je!) Potem moram reči, naj ne bo večji radičevac kakor je St. Radič sam. (Smeji in pritrdjevanje.) Ako je St. Radič priznal, da je bilo s stališča državnega interesa potrebno in prav, da smo tako nastopili, moram reči, da more on sam najbolje presoditi, kaj je prav in kaj je bila državna potreba, da je moral kapitulirati.

Moj prijatelj dr. Kramer je dejal, da je minula doba velikih državopравниh borb in da je skrajni čas, da posveti narod vse svoje sile delu za svoj socialni, gospodarski in kulturni napredek. Tudi z

človeškega separatizma, zmagala edinstvena misel. Zmagal je razum naroda, zmagala je njegova duša, njegova kri. Sedaj se pripravljamo v naši politiki nova situacija. Nahajamo se na prekretnici velikih političnih dogodkov. Staro stanje je v likvidaciji in pred nas stopajo z vedno večjo silo

gospodarski, kulturni in socialni problemi, ki jih nismo mogli do sedaj rešiti, a bi bili mnogi že davno rešeni, da ni bilo v državi separatističnih in reakcionarnih zapletljajev. (Viharno pritrdjevanje.) Naša stranka s ponosom gleda, da je izvršen njen državopravni in nacionalni program. Mi se dotro zavedamo, da poleg državopravnega in socialnega programa ni nič manj važen naš socialni, kulturni in gospodarski program. Cim manj bo treba stati na braniku proti separatizmu, tem intenzivneje in uspešnejše delo bo mogla vršiti stranka za vsa ona vprašanja, ki

tvorijo praktično vsebino narodnega edinstva.

Čutimo se zmagovalce v velikem boju, ki je za nami, in prepričani smo, da bomo zmagovali tudi v vprašanjih, ki težijo razvoju napredne Jugoslavije in posebno tudi še mladijo Slovenijo. (Zivahnost ploskanje.) Mi vemo, da je predvsem tudi

gospodarska rešitev našega plemena v veliki unitaristični misli, katere nositelji ca je idejno čista in neizprosno dosledna naša Samostojno demokratska stranka. (Burno odobravanje.)

Podajam besedo našemu voditelju in predsedniku Svetozarju Pribičeviću.

ozirom na to mi samostojni demokrati zmeto lahko dvignemo svoje glave in smemo reči, da je to, da je nujna državno pravna borba, da je

kapitulacija najradikalnejšega separatizma v naši državi — uspeh naše politike.

(Viharno odobravanje.) Brez samostojnih demokratov, brez naše energične akcije, brez naše ravne linije, brez naše vztrajnosti in brez našega temperameta bi ne bilo te kapitulacije. (Burno odobravanje.) Zivio Pribičević! Zivela SDS. Na govornika se zopet vsiplje cvetje.) A tudi to smemo reči, da je glavno dose-danje delo na gospodarskem, kulturnem in socialnem polju,

ki se je dosedaj izvršilo, zopet izvršeno v glavnem po iniciativi in delavnosti naše stranke, ki zapletena v borbo za edinstvo, ni nikdar pozabila, da je treba edinstvu dati zdravo vsebino kulturnega napredka, socialne pravičnosti, gospodarske enakopravnosti. (Viharno pritrdjevanje.)

To so problemi, ki morajo biti rešeni, da se z uspehom dovrši delo ujedinjenja našega naroda. Stvoriti hočemo enotnost jugoslovensko, ki bo uničila razdirajoče plemenske separatizme. Mi samostojni demokrati smo do sedaj dali vse, kar smo mogli, da se naša nacionalna vprašanja rešijo v smeri narodne integritete, da se ustanovi velik narod na jugu Evrope, ki bi tamkaj dominiral in ki bo v tem delu sveta nositelj civilizacije. (Burno odobravanje.)

Tu v Sloveniji imamo najhujše zastopnike separatizma v klerikalizmu. (Odobravanje.) Spominjam se pri tej priliki besed, ki jih v ustalem pozna vsak inteligenten človek, besed velikega francoskega moža in rešitelja Francije v najtežjih časih Gambette, ki je izjavil:

»Klerikalizem, to je sovražnik.«

(Viharno pritrdjevanje.) Klerikalizem je bil naš sovražnik pred vojno, ko je bil reprezentant črno-zolte avstrijske politike med nami. Se večji neprijatelj je postal klerikalizem po vojni, ker dela do programa, ki zastopa po smeri svoje politike separacijo enega dela našega naroda od celine, odcepitve enega dela od narodnega telesa in izolacijo Slovenstva od Jugoslovenstva. (Odobravanje.) Praktično more klerikalizem obstajati samo v Sloveniji. Razširiti se more samo do mej Slovenije, ker v njem ne morejo biti pravoslavni Srbi in tudi ne morejo biti Hrvatim, ki nikdar niso bili klerikalci. Ta slovenski klerikalizem, ki ve, da ne more sprejeti vase ostalih delov naroda, zastopa načela teritorialne in državno-upravne separacije in isče radi tega opore v mali Sloveniji. V državi Jugoslaviji ne more priti do odločilne moči, pa boče dobiti v svojo pest vsaj košček male Sloveniji! (Burno pritrdjevanje.) Sestre in bratje! Zapomnite si dobro, da klerikalci poleg vsega svojega separatističnega in avtonomističnega programa vendar niso tako navdušeni avtonomisti. (Odobravanje in klici: »Zajci!«) Kadar so na vladi v Beogradu ali kadar nastane v Beogradu kombinacija, da bi mogli priti sami v vlado, so baš oni največji centralisti. (Odobravanje.) Klerikalni ministri saobračaja, prosvete in drugih važnih resorsov so pritenili na sebe vse važnejše odločitve nižjih instanc in vodili iz svojih ministrskih kabinetov v Beogradu do področnosti vso upravo v Sloveniji. Na las jim je podoben g. Radič, ki po svojem programu neodvisne mirotnorne nevtalne čovčevanske republike (smeji na dvorani) postavlja enako kakor vaši klerikalci ne samo profesorje, ne samo učitelje, temveč tudi šolske služitelje in se vmešava v kompetence vselj nižjih uradov.

Jaz se samo čudim, od kod je prišlo v javnost mnenje in naziranje, da smo mi samostojni demokrati nekaki fanatični centralisti. Že na našem sarajevskem zboru leta 1919 je padla parola, ki se glasi:

»Država se mora v vladi in zakonodaji centralizirati, a v upravi decentralizirati.«

Mi smo rekli v Sarajevu, da hočemo najširšo samoupravo občin, srezov in oblasti v celi naši državi. Rekli smo dalje, da zahtevamo upravno dekoncentracijo, to je prenos upravnih kompetenc in ministrstev na pokrajinske instance, na velike župane, srezke načelnike. Mi smo bili prvi, ki smo spravili besedo o dekoncentraciji v naše javno življenje. Mi demokrati zastopamo stališče, da moramo stremeti za dekoncentracijo iz razloga, ker je to edino možna moderna uprava, a decentralizacijo, samoupravo moramo zahtevati zato, ker je zahteva demokracija. (Tako je!)

Kar je v naši državi že dekoncentrirano in decentralizirano, to je samo naše delo. Zahtevamo pa še občinsko samoupravo, volitve v občinah, likvidacijo sistema komisarjev in izvedbo zakona o sreskih in oblastnih samoupravah. Na tem vztrajamo, z vso odločnostjo. Ne moremo se zadovoljiti le s formalno izvršitvijo teh načrtov, kajti če bodo sreske in oblastne skupščine ustanovljene samo za prinašanje novih bremen in novih davkov, potem jih bo naš narod samo zavozrazil. Mi zahtevamo, da dobimo zakon, s katerim se bo dej državnih financ odstopil samoupravam.

da bodo mogle živeti. Jasno je, da narod ne bi imel koristi in zadoščenja od samouprave, če bi mu oblastne in sreske skupščine nalagale zopet nova bremena. (Splošno pritrdjevanje.)

Samostojni demokrati smo stranka, ki je nosila odium za vse, kar je bilo slabega v naši državi. Za vsak nezdav pojav, so naši nasprotniki zvrčali odgovornost na našo stranko. Videli so nas stalno na fronti za državo, pa so zlasti separatisti vse storili, da nas obremenijo za vse slabo, ker so špekulirali, da s tem kompromitirajo idejo, ki jo nosimo! (Tako je!)

Nikdar se nismo izgubili in plašili odgovornosti,

vedno smo bili pripravljani, da jo prevzamemo za naše delo. Prevzeli smo s ponosom odgovornost za zakon o zaščiti države, ki je stri komunistični kačji glavo. Druge stranke so postopale drugače. Glasovale so za zakon, potem so, da izgledajo bolj »svobodoljubne«, potuhnjeno kazale na nas: »To je delo demokratov, oni so nas prisilili k temu.« Toda ko je zakon pokazal naravnost silajne rezultate in je bila komunistična opasnost likvidirana, država pa je mogla kreniti na pot krepke notranje konsolidacije, tedaj pa te stranke niso več trdile, da je zakon za zaščito države samoj delo SDS. Nasprotno, zasluge za likvidacijo komunistične stranke hočejo pripisati samo sebi... (Velika veselost.)

Očitajo nam tudi, da smo nasprotniki nacionalnih manjšin v naši državi

in če se pojavijo v inozemskih listih tozadevno kakšni protesti, skušajo zopet zvaliti vso odgovornost na SDS, češ, demokrati gnjavijo narodne manjšine. Dejanski pa smo šli mi v prosvetni politiki in v šolskem upravnem sistemu celo tako daleč, da skoro že ni bilo več v interesu države. V šolski politiki smo bili vedno široko liberalni, zahtevali pa smo vedno in tudi zahtevamo z vso odločnostjo, da naše narodne manjšine priznajo, da je to naša nacionalna država, ki ima izrazito jugoslovenski karakter, ki se mora izražati v vseh institucijah in manifestacijah naše države. (Burno odobravanje.) Z mirno vestjo lahko trdim, da so dobili Nemci in Madžari v Voivodini svoje šole povsod, kjer so jih zahtevali in tudi v Sloveniji nismo oni peščici Nemcev storiili nobene krivice. (Tako je!) Smo liberalni in nočemo uničiti nobene narodne manjšine, ki lojalno priznava in tudi spoštuje narodno edinstvo.

Kako pa postopajo z nami drugi?

Ko sem nekoč vprašal avstrijsko vlado, zakaj naši bratje Slovenci na Koroskem nimaio svojih šol, sem dobil od avstrijskega državnega kancelarja odgovor, da jih nimaio samo radi teza, ker so koroski Slovenci sami v interesu svoje eksistence zahtevali »utrakvistične« šole. (Ogorčen smeh in klici: To je laž, to je sramotenje naših bratov na Koroskem!) Gosp. državnemu kancelarju sem na to odgovoril: »Tudi naša država mora s svojim upravnim aparatom, kadarkoli hoče, doseči, da bodo naši Nemci in Madžari sami prosili našo vlado, naj jih reši nemških in madžarskih šol. (Buren aplavz, klici: To je bil edino pameten in pravičen odgovor. Le na ta način bo mogoče kaj doseči za naše brate na Koroskem. Viharne ovacije Pribičeviću.) Lahko rečem, da nobena naša sosedna država v prosvetni politiki ni napravila narodnim manjšinam tako liberalna, kakor je naša država. (Klici: Tako je! Sramota v Primorju.) Obžalujem, da

Slovenci in Hrvatim in Italiji,

naši bratje po krvi in jeziku, nikakor ne morejo priti do onih pravic za njihov kulturni in nacionalni razvoj, kakor jih imajo narodne manjšine v naši državi. Obžalujem, da žive ravno sedaj, ko slave primorski Slovenci in Hrvatim 50-letnico svojega zaslužnega nacionalnega dnevnika, tržaške »Edinosti«, v tako težkih priklakah. Pošiljamo lim svoje pozdrave! (Dvorana zori navdušenih klicov neodrešenim bratom in šele čez nekaj časa more govornik nadaljevati.) Grozil je uradnikom, učiteljem, profesorjem, da se jih bo vrigo iz državne službe, ako bodo nasprotovali — ne narodnemu edinstvu, temveč sporazumu RR! Seveda se le vsa država smejala. In je čel, ter je naznanil, da profesorji

in učitelji baje ne bodo smeli biti več v odborih strank. Svojo nabirč zvezema! Tudi ta napoved je seveda glupost, ki je še večjih v rezkem nasprotju s ustaljenimi pravicami. Seveda bo ostalo tudi tu le pri Radičevih besedah (Klici: Kakor vedno! Smeh.), a navajam vse to, da vidite razliko! (Burno pritrdjevanje.) Učitelji in profesorji na bodo pobrali to rokavico, ki bi se jim zalučila v obraz. Vprašanje, ki najbolj zanima našo javnost, je

naš finančni problem.

s katerim so zvezani vsi ostali gospodarski problemi. Borba s separatizmom je zaposlila vse nacionalne sile z raznimi državno-pravnimi vprašanji. Ko je nastala po prevratu naša država, je bilo treba računati za dejanskim položajem. Najprej je bilo treba državo ustvariti in izvesti minimumno organizacijo. Takrat so z vseh strani navalivali na našo državo sovražniki. Z vseh strani so pluskali na nas valovi protidravnih in separatističnih elementov. Očrnavajo naš brod! To je bila glavna parola in prva dolžnost. (Tako je!) Zavedam se, kaj pravim, ko trdim, da nosijo razni avtonomisti in federalisti glavno krivdno, da smo na finančnem in gospodarskem polju zaostali. Bilo je to morda v načrtu separatizma, ki se je bal, da pod leže v frontalnem naskoku na državno edinstvo, in kateremu je dobrodošlo da bi to edinstvo razbil potem nezadovoljstva, izzvanega v ljudstvu radi previsokih in neenakih davkov, radi gospodarskih težkoč, kar je vse baš on s svojlo politiko, ki državi ni dala miru in prilike, da uredi ta pereča vprašanja, sam ustvarjal. (Burno pritrdjevanje.)

A dokazal je tudi, da je sam nesposoben povesti naš narod k gospodar-skemu ozdravljenju. Nekdanje glavne separatiste, današnje »sporazumaše« radičevce vidimo sedaj pri delu. Pod režimom »sporazuma« je vlada RR navila proračun naše države, ki šteje leđa 13 milijonov prebivalcev, na fantastično število 43 milijard dinarjev. Res je, tudi v Franciji imajo finančno krizo. V tej državi je padlo nad finančnim vprašanjem že več kabinetov. V preteklem letu je odstopilo več kabinetov in še več finančnih ministrov. Pri nas so ravno tako važna in pereča vprašanja, toda zaradi njih ne pade nobena vlada. Pri nas lahko pade kabinet nad vprašanjem, kdo naj se postavi za velikega župana ali sreskega načelnika, nikdar pa ne padajo naša ministristva nad velikimi finančnimi vprašanji! (Zivahni medklici.) Francoski so lani postavili na čelo finančnega resorta moža, ki je strokovnjak in je na najboljšem glasu ne samo v Franciji, ampak po vsem svetu. Ta mož je gospod Caillaux. Ko je prevzel svoje mesto finančnega ministra, je rekel, da ne more delati čudežev. Dejal je, da ne more urediti državnih financ s čudodelno palico. Izjavil je, da ima na razpolago samo eno sredstvo: da je treba ustvarjati, da se mora država povspeti do večje produkcije, in predvsem, da je treba ščediti. Kaj drugega ni mogoče. Naravno je, da zahteva svet, široke plasti naroda, kadar pride v kritičen položaj, čudeže. Ali v današnjih dneh čudeži niso več mogoči. Treba je spremeniti sistem in šele postopno bomo lahko imeli uspehe. V naši državi mora pri budžetu 13 milijard vsak trezen človek priznati, da naša kraljevina ne more nositi teh strašnih bremen, da je finančna moč prebivalstva izčrpana do kraja. (Viharno pritrdjevanje.) Zato je treba iskati izhoda, sicer pride polom.

V finančnem odboru vidl mo, kaj zna v tem oziru naša vlada. »Stedi se« poglavitno na ta način, da reduciralo uradnike in poslužitelje. To je njihova umetnost. Že v tem, kako je naš proračun sestavljen, lahko vidite, kakšna je naša državna politika. Ali ni naravnost blazno, da znaša budžet ministristva za poljedelstvo in vode v državi, ki je v pretežni večini agrarna, komaj 1,8 odstotka celokupnega proračuna? In vendar pravijo oni, ki sede na vladi, da so patentirani zaščitniki našega seljaka! In čeprav je proračun poljedelskega ministristva tako majhen, je g. Pucelj še predlagal nadaljnje redukcije. Kar na debelo so črtali tudi

pri proračunu ministristva za narodno zdravje,

ki je eminentnega pomena za zdravje našega naroda. Reducira se v socialni politiki svote namenjene najboljšeim. Drugod pa ne vidijo balasta, kjer bi trebalo temeljite finančne demontaže. Pred nar dnevi smo čitali, da je finančni odbor zmanjšal dispozični fond notranjega ministra od 10 na 9 milijonov dinarjev. Kaj potrebuje ta ministristvo tako velik dispozični fond? Prav lahko bi izhajal z enim samim milijonom. Pred volno je imela Srbija en sam dispozični fond, ministra za zem. stvari. Sedaj na imamo več ministristvo, ki imajo take fonde. Dispozični fond zunanjega ministra znaša skoraj 100 milijonov in se uporablja brez vsake kontrole Narodne skupščine. Evo, kaj so številke našega proračuna tako fantastične. V nobeni državi nima ministristvo dispozičnega fonda v takem razmerju in tei višini. (Burni medklici.) Mnogokrat smo že zahtevali, naj se tudi pri nas ustanovi parlamentarni odhor za zunanje stvari. Vedno nam je odgovoril ministristveni predsednik, da to ne gre, ker bi bili v njem tudi protidravnji elementi in bi imeli vpogled v zaupne zadeve. Vi veste, da so bile pred nekoliko dnevi

manifestacije v naši državi

in sicer doli na jugu, v Makedoniji, proti nasliju, ki ga vrši grška vlada nad našimi rojaki in brati Jugoslovenci v Gr-

ski. (Ziveli bratje! Doli z Grško!) Naša vlada je dopustila in jaz sem ji za to hvaležen, velik manifestacijski zbor v Bitolju proti grškim nasiljem nad Srbi v Grški. Ne samo, da to odobravamo, ker je vlada to dopustila, temveč stojimo tudi na stališču, da imajo naši državljani na podlagi ustave in svojih državljan-skih pravic pravo, da se zbirajo na manifestacijskih zborovanjih, ker vlada ne more najti niti enega paragrafa v zakonih, po katerem bi jih mogla prepovedati. Ako naša vlada pripuščja manifestacijska zborovanja proti Grški, potem tudi ne bi smela prepovedati manifestacijskih zborovanj ne proti Italiji, temveč niti fašistovskemu nasliju v Italiji. (Burno odobravanje.) Vi dobro veste, da zborovanja, ki so bila sklicana v Ljubljani, Zagrebu in v drugih ceatnih naših države, niso bila nobena pro-vokatorska zborovanja. (Tako je!) Ona so bila le izraz simpatij namram našim bratom, simpatij, ki se ne dajo zatreti in ki bodo živele, dokler mi živimo. (Viharno pritrdjevanje.) Znak kulture kakega naroda je tudi to, da teh simpatij ne pusti zatreti in da ni zanj niti materijalne niti psihične sile, ki bi mogla izraz teh simpatij preprečiti. (Tako je!) Tako je to naše stališče namram temu vprašanju, namram narodnim manjšinam. Vidite, danes pa sede na vladi elementi, ki v svojem kalkulu in kombinacijah zbirajo ravno te narodne manjšine, in doživeli smo danes prizor, da eden izmed vladnih organov v Beogradu daje očetovske nasvete St. Radiču, ki je odšel v Subotico, naj pazi, kaj bo govoril in da naj izpusti iz svojih kombinacij narodne manjšine, naj ne operira z narodnimi manjšinami, ker bi moglo to žaliti naše državne interese. (Smeji.) Mi smo sigurni predvsem, da sotrudnik radikalov v vladi St. Radič ne bo pazil, kaj bo govoril, in popolnoma smo sigurni, da bo svojo governmentalno pozicijo uporabil za to, da bo okoli sebe zbiral vse one v naši državi, ki so nezadovoljni z značajem in bistvom te države. Zato tudi ne bo nehal koketirati z narodnimi manjšinami tudi potem ne, ako bi pričel paziti, kaj govori. (Viharno veselost.)

Mi smo imeli precejšnjo dobo v svojih rokah prosvetni resor.

Mi smo naši prosveti začrtali pot in li dali smer.

Zato to odgovornost tudi sprejemamo. Mirno lahko rečemo, da je vsa prosvetna politika od leta 1918, dalje naše delo, da je to naša prosvetna politika. To morajo priznati vsi, ki so pravični in pošteni. Vsi morajo priznati, da so vse važne prosvetne institucije ustvarjene pod Jugoslavijo v Sloveniji zaslu-ga demokratov predvsem onih iz Slovenije. To so trajne institucije, ki jih ne more spraviti do padca nobena brljavost. (Tako je! Odobravanje.) Pri svojem delu nismo imeli v mislih kak regionalizem ali plemenski separatizem. Naravno so ti zavodi v prvi vrsti kulturna središča dotičnih mest in krajev, a radi tega še ne smemo imeti plemenskega značaja. Nasprotno! Ljubljansko univerzo smatramo kot važno izpolnitev in izkazanje naših kulturnih in nacionalnih središč. Beograd, Zagreb in Ljubljane in hočemo, da je ona ognjišče znanosti in prosvete za vse dele našega naroda. Njo naj posejajo sinovi vseh plemen našega naroda. Verujemo v visoko misljo ljubljanske univerze. (Tako je! Veliko odobravanje.)

Svoje pazljivosti pa nismo posvečali le univerzam in srednim šolam, marveč, v kolikor so nam dopuščjala finančna sredstva, smo se brigali, in to ne v majhni meri, tudi za ljudsko šolstvo. Zlasti mnogo smo storili, in to moram poudarjati, za naš učiteljski stan. (Klici: »Čuhte separatisti!«) da bi se dvignil in oprostil natežnih skrbi, ki so ga trle, da mu damo socialno pozicijo, da ga osvobodimo tutega vpliva, ki ga je ovrval v njegovem delu. Ako smo dosegli, da imamo sedaj svojo šolo, da smo odstranili vse one elemente, ki ne spadajo v naše šole, je to naša velika zasluga. (Dolgotrajno ploskanje in odobravanje.)

Še ena stvar je zelo važna. Dobro sem premislil, kaj vam rečem.

Mi nismo proticerkveni element.

(Klici: »Klerikalci so proticerkveni elementi!« Smeh, viharno pritrdjevanje.) Mi smo nasprotniki klerikalizma, one struje, ki zlorablja vero in cerkev v politične namene, one stranke, ki za verskimi gesli skrivja svoje skrajne separatiščne tendence, one kulturne smeri, ki svobodo spoštuje le, kadar svobodno služi njej in ki v kulturi zatira, ker se sleno ne pokorava. (Viharno pritrdjevanje.)

Mi smo edina stranka države, ki ima v kulturnih vprašanjih popolnoma jasno orientacijo. Mi vsako kulturno delo spoštujemo in z indincacijo odklanjamo očitek, da smo preganjalni učitelje in profesorje. Ako smo proti posameznim nastopili, smo to storili iz ožirov na nemoteno kulturno delo, ker nismo in ne bodemo nikdar mogli pristustiti, da se prosveta in šola zlorablja v separatistične svrhe. Meni ni nikdar padlo v glavo, ko sem bil ministrist prosvete, da bi prepovedal učiteljem ali profesorjem, da ne smelo biti funkcionalni strank. Če bi bil proglasil to načelo, kak vthar oozorenja bi se bil dvignil proti meni in proti nam v vsej državi! A g. Radič? »Po skupščinskem poslovniku bi bila vsaka parlamentarna stranka zastopana v tem odboru do svojem številu. Došli bi bili v odbor tudi radičevci. Toda danes je vendar drugače. V skupščini ni več protidravnih elementov. oni sedijo vsi v vladi in dirigirajo našo državo! (Dolgotrajno ploskanje, odobravanje in

burni medklici.) Ni torej nikakih zaprek, da se ustanovi ta odbor za zunanje posele, ki bi prežledal in kontroliral izdatke iz dispozičijskega fonda zunanega ministra. Govori se, da imamo

Prevelik kader državnih uradnikov

in da je to razlog, da se je naš budžet dvignil do neverjetne višine. Brez dvoma imamo preveč uradnikov, toda kar je najglavnejše in kar je najslabše, to je dejstvo, da imamo mnogo preveč nekvalificiranih uradnikov, ki za svojo službo nimajo kvalifikacije. Vprašanje državnih nameščencev se ne da rešiti s svinčnikom, ki črta poedina mesta. Ta problem je delikaten in vreden največje državne pozornosti. Mi imamo mnogo preveč nekvalificiranih nameščencev zlasti v gotovih delih naše domovine, a v splošnem premalo sposobnega in dobrega uradništva. Oni državni zastavljenci, ki imajo za svojo službo potrebno šolsko in strokovno naobrazbo, ne smejo biti izpostavljeni nevarnosti, da bodo vsak hip na cesti. Kam pa naj gredo? Gospodarsko stanje našega naroda danes ni tako, da bi mogli najti primerne mesta v privatnih podjetjih. Ali naj država iz te svoje intelgence ustvarja beržave in komunistične elemente? (Burno odobravanje.) Mi smo na napačni poti s tako redukcijo. Saj imamo za seboj že izkušnjo! Leta 1923, se je izvršila velika redukcija, a kmalu na to smo imeli še več uradnikov nego poprej in plačevati moramo rovrh še pokojnine reduciranimi! (Zivahni medklici.)

Redukcijski problem je treba zagrabiti drugje.

Predvsem moramo najprej urediti našo državno upravo in reducirati od zgoraj. Morali bi predvsem reducirati mnogobrojna ministrstva. Francija, ki ima v Evropi 40 milijonov in s kolonijami preko 100 milijonov prebivalcev in ki predstavlja danes prvo vojaško silo na svetu, se zadovoljujejo z 12 ministri. Naša relativno mala država pa ima 18 ministrstev! Kadar v Franciji postane kaka nova osebnost minister, se zanj ne ve samo v arondismajih, ne samo v departmajih, temveč vedo zanj celo ljudje, ki se ne pečejo s politiko in jo dobro poznajo, kakor tudi njeno politično nianso in smer njene politike. Kadar v naši državi postane kdo minister se ljudje sprašujejo: Kdo pa je to, odkod je ta človek? (Smeh in odobravanje.) Imamo veliko preveč ministrstev in vsled tega tudi preveč ministrov. Niim so se sedaj pridružili še državni podtajniki brez kompetence, smekure, ki jih je natrpno po vseh ministrstvih. V ministrstvu za agrarno reformo, ki ga nameravamo reducirati in ki ima 17 milijonov budžeta, imamo kar tri državne podtajnike. (Protesti.) Naša zahteva je, da se naj kmalu uredi enostaven, a dober državni upravni aparat, ki bo mnogo boljše, a pri tem zelo cenene funkcionalne, nego sedanja kolobocija. Vlada RR ima v parlamentu ogromno večino, a značilno je, da se je tudi v tem problemu pokazala popolnoma nesposobna in inertna. (Tako je!)

Usvajamo svojih možnosti stajlo danes pred nami ekonomska in socialna vprašanja, ki se samo z besedo ne dajo reševati.

Mi propademo ekonomski in finančni.

ako ne bo kmalu konec neprestanemu besedičenju, kako bi tihalo spreminjali ustavo ali pa revidirali osnove naše države, med tem ko najnujnejših zakonov za naš razvoj neohodno potrebujemo. Tudi v tem oziru je nastal pod RR popoln zastoj. Vi Slovenci ste znani kot najpriljudnejši, a tudi naltrezniji svet v naši državi, kot ljudje, ki imate največ smisla za organizacijo — zakaj dopustite, da vam ljudje, katerih največja moдрost je avtonomističen prepričanje in krez vodilo politiko? Prepričan sem, da iztrenzjenje prihaja in da mora biti slovenski del naroda prvi, ki razume, da prazno strankarstvo govornične, natolcevanje in politiziranje ne bo napravilo naše države velike.

Da postane naša država velika in v njej tudi Slovenija zadovoljna, je treba pozitivnega dela na kulturnem polju, socialnih reform in gospodarskega napredka. Treba je razumevanja za naše ekonomske probleme in enakosti v prenašanju državnih bremen.

Zalostno je, da naša država po osmih letih svojega obstoja še nima zakona o enakih davčnih obveznostih v vseh pokrajinah.

Minister prosvete, Stjepan Radić, je rekel v skupščini, da Srbi ne plačajo niti polovice davkov. Sigurno je, da glede davkov revolira ena pokrajina proti drugi, da vlada radi davkov povsod veliko nezadovoljstvo in se pojavlja z vedno elementarnejšo silo zahteva po izenačenju bremen. (Burno pritjevanje.) To je tudi pravilno in tudi ena kardinalnih zahtev naše stranke. Pritožbe, nezadovoljstvo in klevetanja bodo takoj izginile, čim dohimo zakon o izenačenju davkov in čim se bo ta zakon tudi enakomerno izvajal. Dvomimo na zelo, da bil bi ta zakon v resnici kmalu predložen. Poznamo namreč predobro sedanje razmere v vladi, čeprav Radić pravi, da dela sedanja vlada, kakor ena družina. (Bučen smeh in klici. Lena družina!) Kako izgleda delo v tej družini in kako harmonične razmere vlada v njej, se je pokazalo ob priliki odhoda finančnega ministra dr. Stojadinovića v Ameriko. Stjepan Radić je namreč takoj po Stojadinovičevem od-

hodu objavil v svojem organu »Dome« članek, v katerem je finančnega ministra ostro napadel, ker se je odpejal v Ameriko s tako luksuznim parnikom, da bodo stroški za našo delegacijo za 2 milijona večji, kakor so bili dovoljeni. Radić se tudi izgovarja, da ni podpisal odloka za luksuzni parnik. Toda to je silno jalov izgovor. Ko za časa, ko je bil Milenko Vesnić ministriški predsednik, eden izmed članov vlade neke naredbi ni hotel podpisati, mu je Vesnić hladnokrvno odgovoril: »Za to imate popolno pravico, kajti nikdo vas ne more prisiliti in zahtevati od vas, da podpisete naredbo, s katero se ne strinjate. Potrebno pa je, da v tem slučaju izvajate konsekvence in demisionirate! Tudi Radić bi moral izvajati konsekvence in odstopiti, kajti za te Stojadinovičeve popote milijone je sicer v polnem obsegu odgovoren. Toda kruto se moti, kdor misli, da bo Radić to storil. (Veselost!)

V sedanjih vladi so naravnost idlične razmere.

Ena skupina obtožuje in smeši drugo pred javnostjo, kar se še ni nikdar dogajalo. Radikali očita radičevcem, da kvečirajo z narodnimi manjšinami v naši državi, radičevci pa dolže radikale, da niso varčni in da zlorabljajo državno premoženje. Take so razmere, taka je ta čudna družina! Sicer so to same karakteristični incidenti, ki pridejo v javnost. Delaniki položaj pa je še mnogo slabši. Drugače tudi ni pričakovati, kajti sedanja vlada obstoja iz reprezentantov dveh diametralno nasprotnih si skupin.

Sedanji sistem nesi kal smrti že od vsega svojega početka.

Jasno je, in vedno bolj se tudi potvrdjuje zato znamenja da je ta sistem že v likvidaciji. Sedanja vlada ki ima dvetretjinsko večino, ni sposobna niti za rešitev vsaj ene radikalnejše reforme. Nobenega resnejšega in nitno potrebnega zakona ne more predložiti skupščini, ker je nač sestavljena iz omlja in vode. Zato mora ta sistem tudi skrahirati in na površje morajo priti nove kombinacije. Boljmo se le, da bi sedanji sistem nadel, že prej, kakor bi bilo nam urodno, prej nego bo narod sprevedal, kako je prišel na kent s sedanjim nemogočim režimom. (Zivahno odobravanje.)

Dejal sem, da se nahajamo v gospodarsko jako nezdravi situaciji. Posebno težita tudi slovensko obrtništvo in slovenska industrija.

Ne razujem politike, ki hoče tudi v gospodarstvu izvajati neke vrste redukcijski sistem. Brezvalovite vlade se tudi v tem vprašanju jasno dokumentira. Edini rezultat, ki ga dosega, je ta, da se dvigamo drug proti drugemu, a naša skupna dobrobit propada. (Zivahno pritjevanje.)

Naj vam navedem še eno stvar, da vidite, kakšen režim imamo sedaj. To je

sokolsko vprašanje.

(Burno odobravanje.) Med tem, ko vladni organi pišejo, da je sokolska institucija nacionalna institucija, kar je tudi v resnici, pa drugi del vladne skupine oziroma vladne koalicije proti sokolstvu in izjavlja, da država ne samo ne bo ničesar storila za sokolstvo, temveč da bo odvzela sokolstvu vpliv na naš naraščaj. (Ogorčeni protestni klici: Srmatola!) Med tem, ko hočejo biti radikali v naši javnosti elementi, ki so vneti za sokolsko idejo, pa se radičevci kot druga skupina v vladi deklarirajo kot nasprotniki sokolske ideje. To je samo eno vprašanje, ki pa je zelo važno, toda morete jih najti sto, v katerih si oba R diametralno nasprotujeta v temeljnem naziranju na naše narodno in državno življenje. Opozoriti moramo merodajne kroge na to, da ima naše sokolstvo v naši zgodovini velike zasluge za narodno stvar in za zmago naše državne ideje. Opozoriti moramo na to, da je to naše sokolstvo, ki je združeno v jugoslovenskem sokolskem savezu, tako jak faktor, da si bo prvimil zabe vsakdo, ki bo skušal vrgniti v to sokolstvo. (Burno, dolgotrajno odobravanje.) Prepričan sem, da bo v naši državni upravi prevladala treznost in da se absolutno ne bo dopustila nobena ovira sokolstvu, temveč da bo šla državna uprava tej važni narodni instituciji na roko, kakor zasluži.

V javnosti se pojavljajo vse mogoče kombinacije. Pisalo se je o mojih tajnih sestankih z ministriškim predsednikom Pašićem.

s katerim naj bi imela tajne razgovore o novih političnih situacijah. Jaz ne potrebujem nobenih tajnih sestankov, na katerih bi mi bila dana prilika, da pokažem na sedanji slab položaj. (Tako je!) Evidentno je, da bodo slabosti sedanje vlade trajale še nekaj časa, ker še niso mogoče nove kombinacije. Te so šele na delu. Vse naše stare stranke so večinoma že v likvidaciji. Niti radikalna stranka ni več homogena, temveč je le federacija več grup. Ni dvoma, da se izvršuje v našem političnem življenju prekrupacija političnih strank. Razčlenjenje mora priti in na površje bo prej ali slej prišla kombinacija, ki bo vodila državno upravo tako, kakor zahtevamo to mi in kakor zahteva tudi naš edinstveni narod. (Veliko odobravanje.)

Kaj zahtevamo mi?

Predvsem, da se nikdo ne vmešava v temelje našega narodnega in državnega edinstva. Zahtevamo kulturno liberalno in prosvetni politiki, socialne pravice, reforme v socialni zakonodaji, ekonomsko enakost, izenačenje davkov v državi. To so naše kardinalne zahte-

ve, od katerih ne odnehamo za nobeno ceno in za nobeno žrtev. Da pa bo to mogoče izvesti, se morajo ustvariti grupe ki bodo v tem pogledu homogene. To pa bo mogoče šele tedaj, ako izginejo stare predvojne politične stranke, star političen sistem in nastanejo nove, ki jih ne bo vodilo strankarstvo, temveč načela, ki bodo za zdravo in pošteno državno upravo, kakor je naša stranka. (Burno odobravanje.)

Na koncu sedaj še nekaj besed. Zahvaliti se vam moram za veličanstveni in grandiozni sprejem, ki ste mi ga pridelili. Ta vaša velika manifestacija bo našla odmev v celi naši državi. (Viharni klici: Zivio Prihčević!) Ne gleda danes samo celo Slovenija v Ljubljano, kakor je rekel moj prijatelj dr. Žerjav (velike ovacije: Zivio dr. Žerjav) temveč **cela država gleda danes v Ljubljano**. Ne samo Slovenija, temveč cela država pričakuje za nanetostjo, kaj se bo reklo v Ljubljani. Posebno na pričakove sporočila, koliko vas je tu in kako ste manifestirali. Sedaj se bo pokazalo, da je bila kleвета trditve, da imamo pristaje samo tedaj, kadar smo na vladi, in da lih nimamo, kadar smo v opoziciji. (Burni klici: Tukaj smo!) Da,

evo nas, tu smo!

(Burno, viharno in dolgotrajno odobravanje. Z balkonov se slobjeje ovellce na govornika. Zborovalci vzklikajo navdušeno na govorniški trbuni zbranim poslancem in voditeljem SDS.) **Mi znamo vladatai, to je resnica, toda mi imamo pozorni voditi tudi opozicijo**. Ni res in navadna laž in kleвета je, da smo stranka, ki je bila ustvarjena od zgoraj, mi smo stranka, ustvarjena od spodaj, v širokih stajih naroda. (Viharno pritjevanje.) Oni, ki ne poznajo idej in značaja naše stranke, niso kvalificirani, da bi sodili o jej. Mi zastonamo čisto ravno smer v nacionalni politiki, ki nam tvori podlago za smisel velikih kulturnih, socialnih in gospodarskih reform. Mi smo v naši državi edina stranka, ki ima v svojih vrstah Srbe, Hrvate in Slovence. Mi smo edina stranka, ki ni pokrajinska, ki ni plemenska, ki ni verska, in mi smo poleg tega še najradikalnejša stranka z ozirom na naš socialni, gospodarski in kulturni program. V nas je bodočnost, naša SDS, ima bodočnost! Hvala vam! Ziveli Slovenci! (Frenčno odobravanje.)

Govoru predsednika Prihčevića so sledile navdušene, burne in dolgotrajne ovacije. Zborovalci so mahali s klobuki in roki, pozdravljali z rokami in vzklikali. Vihar navdušenja je trajal več minut. Tudi ob tej priliki so narodne žene in dekleta z galenji in balkonov silnole cvetje na govorniško trbuno. G. Prihčević se je moral neprestano zahvaljevati za prirejane mu ovacije in le polagoma se je polegel vihar odobravanja in pozdravov.

Pozdrav hrvatskih demokratov

Predsednik shoda dr. Kramer se je nato v toplih besedah zahvalil Prihčeviću ter je dal besedo zastopniku bratske oblasne organizacije iz Zagreba, g. dr. Ivanu Juriću.

Bračje Slovenci! Ganjen sem, ko govorim med Vami tu v Ljubljani. Srce mi navdaja veselje, pa tudi žalost, ker ni med Vami bratov iz Južnske Krajine in Koroske, ki ječe pod tužim jaromom in ki s solznimi očmi zro proti naši domovini. To bol d'lim z Vami tudi jaz. Toda ne samo jaz in hrvatski del našega naroda delimo to Vašo bol, ampak tudi ostali jugoslovenski narod, tudi Šumadinci čaka, da se vsi Slovenci zedinijo v skupno domovino Jugoslavijo. (Dolgotrajno in zivahno plaskanje.) Vi ste oni, ki ste pionirji naše nacionalne ideje že od davnine. Ze Valentin Vodnik je odusevšen opeval ilirijo. Ko je izbruhnila svetovna vojna, ste vedeli Vi Slovenci najbolje, kaj to pomeni in kaj Vam je storiti. Veselje enoga dela naroda je tudi veselje ostalih. Mi dobro vemo, da ne moremo Evesti eden brez drugega. Ze sedem let smo združeni, in vendar še nismo mogli priti do konsolidacije. Pri nas ne vladajo razum, ljubezen in srce, ampak predvsem demagogija. Tako je med Vami mogoče današnji g. Korosce (Burno odobravanje in klici: »Tako je!«), pri nas pa g. Radić. Vsi ti ljudje gledajo le na svojo stranko in ne na celoto. Naša država je ustvarjena s krvjo sinov srbskega dela naroda in s krvjo vsega naroda. Zato ne smemo dopustiti, da se ta stavba podere. Kdošni so ti elementi, vidno najboljje pri klerikalcih. Njim ne gre za izenačenje pravic in davkov in za konsolidacijo našega gospodarstva, ne mellejo na obrt in industrijo ne v Sloveniji in ne drugod. Pri govoru prijatelja Prihčevića sem videl, kak vihar je nastal med Vami zaradi dr. Korosca in radi njegovce postopanja. Ta vihar bo tudi odplnil dr. Korosca v Sloveniji, bo vdpuhnilu Radića na Hrvatskem in soduina bo radičake v Srbiji. (Odobravanje.)

Ze kot dljak sem mnogokrat prišel v Ljubljano in sem bil vedno vzdrdočen, kaklo pritrčno smo bili sprejeti. Ljubljana in Zaerob sta brat in sestra, a njuno bratsko ljubezen sistematično razdirajo rotovci demagogi. Pritrčno razmerje med Zagrebom in Ljubljano med Hrvati in Slovenci moramo zopet obnoviti. Pozdravljam Vas v imenu bratskega Zagreba. Zivela Ljubljana, zivela Slovenska, zivela Jugoslavija! (Burno, dolgotrajno odobravanje.)

Prihod novih gostov

Po govoru dria, Juriše je sporočil predsednik dr. Kramer, da so med tem dospeli na zborovanje narodna poslancag. Večeslav Vilder, g. Stjepan Klember in predsednik oblasne organizacije SDS v Zagrebu g. dr. Ljubo Tomašić. Niegovemu pozdravu je zbor navdušeno pritjeval.

Pozdrav prestolice Beograda

Nato je dobil besedo predsednik beogradske SDS inž. Miloš Savčić, ki je burno pozdravljal izvajal: »Bratje in sestre! Danes je prvič, ko me je doletela čast, da izgovorim nekoliko besed v naši lepi beli Ljubljani. Predvsem vam sporočam pozdrave mesta Beograda, pozdrav naših prijateljev z željo, da bi želo naše delo čim večji uspeh. (Zivio Beograd!) Kakor ste malo prej silšali, se je do sedaj največ delalo za politično ureditev naše države. Od tega samega pa država ne more živeti. Poleg politične ureditve države, ki je vprašanje prve vrste, je enako važno tudi ekonomsko vprašanje. Mi se spominjamo, da je evropska vojna nastala posevno vsled tega vprašanja. Za vsak narod je potrebna ureditev finančnih in gospodarskih problemov. Naša stranka v polnem obsegu razumeva, da je to vprašanje danes na dnevnem redu in da moramo vsi zanj delati in ga rešiti tako, kakor bo za ves naš narod najbolje. Vi težko čutite ekonomsko krizo, ki obstoja ne samo pri Vas, temveč po celi zemlji. Ta kriza je posledica finančne politike vlade in naročito posledica dela finančnega ministra. Ako se bo tako nadaljevalo, bodo posledice še hujše. Naša stranka zahteva, da se ta vprašanja uredijo v interesu celote. Kompleks teh vprašanj je silno velik. Tu povdarjam le sledeče: **Dokler se državni budzet ne uravnove in dokler bomo imeli višje izdatke, kakor lih moremo zmagati, se država v ekonomskem oziru ne bo mogla stabilizirati**. Pogrešana je tudi trgovinska politika naše vlade. Dokler trgovinska bilanca ne postane aktivna, ni mogoče misliti na definitivno stabilizacijo dinarja. Finančna obremenitev narod slabi in ga vodi v polom. Država je pričela uvajati varčevanje. Gospod predsednik naše stranke je omenil nekaj zelo interesantnih slučajev, kako se pri nas šteti. Štetiti je treba priredit od zgoraj, in ne pri praktikanu. Za štedenje pri državnem uradništvu je treba izdati potrebne zakone, uvesti pametno in lahko administracijo in odpraviti sedaj obstoječi birokratizem. Zelo važno vprašanje je valutno. Dasi se je dinar začel dvigati in je sedaj precej stabilen, bodite prepričani, da dinar še ni stabiliziran, ker se niso nastopili drugi momenti, ki bi zagisurili njegovo relacijo. Drago mi je, da sem mogel danes v vaš srediini spregovoriti te besede. Z radostjo ugotavljam, da je slovenski del naroda najbolj pridni, najbolj napredni. Zahvaljujem se za veličastno manifestacijo, ki ste jo izkazali naši stranki, ki bo uveljavila svoj program ne samo tukaj, temveč po vsej Jugoslaviji. Geografični položaj Slovenije ji je odredil središče industrije in obrtništva. Naloga nas vseh bodi, da v tem pogledu favoriziramo to kraje. Končno pravim, da sem zelo zadovoljen s tem veličastnim shodom, ki dokazuje zaupanje naši stranki, ki nal se širi v naši zemlji, dokler ne dosežemo vsega, kar zahteva naš program. Ziveli! (Velike ovacije govorniku.)

Pozdrav z našega juga

Predsednik zbora je dal nato besedo narodnemu poslancu iz Makedonije, Gligorije Božoviću. (Navdušene ovacije in klici: Zivela jugoslovenska Makedonija!) Poslanec Božović je med navdušenimi ovacijami sporočil najprej pozdrave samostojnih demokratov iz južnih krajev naše države, nakar je izvajal: Neizmerno me veseli, da sem mogel priti na ta veličastni zbor. Prvič sem v osrčju Slovenije, ponosni in nacionalno čistii jugoslovenski beli Ljubljani. Današnji

Govori na skupnem kosilu predstavnikov SDS v Kazini

Vrsto govornikov je otvoril minister n. r. dr. Gregor Žerjav, ki je predvsem izrazil veliko veselje vseh demokratov nad tako sijajno uspelem dopoldanskem shodu. Dopoldanska manifestacija je pokazala, kako lepo se je v Sloveniji izvedla organizacija stranke. Treba je bilo mnogo podrobnega dela. Dopoldanska manifestacija nam daje pravo, da s popolnim zaupanjem gledamo v bodočnost. Sedem mesecev smo že v opoziciji. Mnogi so mislili, da je, ko smo izstopili iz vlade, prišel čas, da bodo našo stranko razbili. Toda varali so se. Mi smo pokazali svojo izredno žilavost, pokazali smo krepko voljo za življenje in za napredek. Naša stranka napreduje med narodom, in to ne samo v Sloveniji, temveč po vsej državi. Ta napredek pa ni le prehod, ta napredek stoji na solidni podlagi. Samostalna demokratska stranka se je za svoje vzvišene ideje mnogo žrtvovala. Ni gledala samo na to, da bo dosegla čimvečje število pristavev, kakor delajo to druge stranke in skupine. Pa za te žrtve nam ni žal. Toda treba je tudi, da po vsečemo sedaj svojo skrb stranki sami izvojevati je morala težke boje. Poleg klerikalcev so se naši tralčkontenti, ki so za vsako ceno hoteli uničiti nas. Toda danes uvidevalo, da se preko nas v Sloveniji ne more. Zagotavljam vas, da bo v Sloveniji prišlo do napredne koncentracije, toda le pod praporom Samostalne demokratske stranke.

Iskreno hvaležnost moram izraziti centrali samostojne demokratske stranke v Beogradu, ki je bila vedno v slovenskih zadevah na naši strani in se je za nas ekspozicirala tudi takrat, ko ji nismo mogli nuditi toliko, kolikor bi ji morali. Ona nas ni zapustila. Mi bomo centrali te žrtve vračali s tem, da bomo delovali med ljudstvom za demokratske ideje. Doseči moramo, da bo prišla naša stranka v Sloveniji tudi do formalne moči. Čvar je vernosti, te principelnosti, čvar načelnosti in čistosti pa je bil vedno on, ki ga imamo v naši sredi, naš dragi vodja Svetozar Prihčević. (Burne ovacije.) Vedno smo vedeli, da imamo v njem svojega glavnega zaščitnika v Beogradu, ako je bila napredna ideja v Sloveniji v stiski. S temi mislirji hvaležnosti slovenskih demokratov napljem napreduko Samostojne demokratske stranke in njenemu šefu Svetozarju Prihčeviću.

zbor je najlepša manifestacija za državno in narodno edinstvo in najboljši odgovor na izjave onih ljudi, ki so po Dalmaciji pred kratkem naglašali, da smo Slovenci, Hrvati in Srbi trije narodi. (Burni protesti.) Dr. Korosce strasi okrog s tem potvarjanjem zgodovinske resnice. (Medklici: V lukarju z njimi! Veselost.) Da te trditve se je povspel dr. Korosce, ki v Narodni skupščini ničesar ne stori za Slovenijo, ima pa vedno dovolj časa, da se bavi z drugimi vprašanji, ki nas popolnoma nič ne zanimajo. On govori po zborovanjih, da hočemo kulturni boj, nikdar pa ne pomisli, da sta našim in vatikanska cerkvena politika eno in isto. (Burni klici: Tako je!) Njegov tovariš v skupščini dr. Hohnjec je smatral za potrebno, da je v skupščini interpelliral zunanjega ministra radi konflikta za zavod sv. Jeronima, kakor da bi bila naša država storila Vatikanu kakšno krivico, nikdar pa mu še ni prišlo na misel, da bi se zavzel v skupščini za preganjanje, tlačene in mučene slovenske duhovnike v Italiji. (Klici: Tako je! Srmatola! Zivelo Primorje! Proč s klerikalizmom!) Nikdo ne preganja in tudi ne sme preganjati katoličanov v naši državi ali žaliti in lhova verska čustva. Tudi nam pravoslavim so nam sveta čustva katoličanov, ker so naši rojaki, naši bratje, ker smo vsi državljani ene in iste edinstvene države. Kot samostojni demokrati, kot izraziti in čisti nacionalci pa se zanimamo tudi za usodo naših rojakov onstran naših granic in zahtevamo, da se jim omogoči svobodni narodni, kulturni in gospodarski razvoj. Pozdravljam iskreno vas brate in sestre Slovence in Slovenke, pozdravljam vas imenom tovarišev s Kosova in Makedonije. Pozivam vas, da nosite idejo narodnega in državnega edinstva v svoji duši kot največjo svetinjo. Zivela jugoslovenska Ljubljana, zivela Slovenija, zivela močna in edinstvena Jugoslavija! (Zborovalci so pridržali posl. Božića ponovno viharne ovacije.)

Manifestacija zaupanja v politiko SDS

Predsednik dr. Kramer je imel nato kratek zaključni govor, v katerem je dejal:

Vaše naravnost veličaste izjave soglasa in pritjevanja, s katerimi ste spremljali izvajanje govornikov, spričujejo, da ste polni zaupanja v pot, po kateri hodi naša stranka pod vodstvom svojega predsednika Svetozarja Prihčevića. (Ponovne ovacije Sv. Prihčeviću.) Izročim je predlog, da izrečemo njemu, poslanskemu klubu SDS v Beogradu in celokupni naši stranki, zlasti tudi oblasnemu vodstvu v Ljubljani popolno zaupanje. (Viharne ovacije SDS in njenim voditeljem.) Da izrečemo to zaupanje z obljubo, da bomo vedno zvesto sledili v borbi za velike ideje našega programa in za dobrobit našega naroda ter še posebej njegovce slovenskega dela. Dajem ta predlog na glasovanje. (Burne ovacije, zborovalci dvigajo klobuke in roke. Vse vzklika Prihčeviću, dr. Žerjavu in ostalim poslancem ter voditeljem SDS. Na tribunu se ponovno vsinjejo z balkonov cvetje. Ovacije trajajo več minut in se le polagoma poležejo.) Proglšam, da je predlog enodušno sprejet. (Ponovno burno odobravanje.) Zaključujem zborovanje.

V dvorani je začela »Hej Slovenija in »Lepa naša domovina« in množice so se gnetle ven na prsto, kjer so čakale, da se pojavijo Prihčević in ostali voditelji stranke.

Predsednik ljubljanske mestne organizacije ravnatelj Anton Jug

je v temperamentnem govoru orisal veliko delo, ki so ga v težkih bojih izvršile naše politične organizacije. Bile so vedno na mestu zlasti v odločilnih trenutkih. Ni nam zato, da bi uzgajali osobni kult. A ko proslavljamo Svetozarja Prihčevića, gledamo v njem nosilca ideje jugoslovenstva in edinstva (Zivahno odobravanje). Ideje enakih pravic in enakih dolžnosti. Želimo, da mu ostanejo v spominu lepi vtisi, ki jih je danes doživel v Ljubljani. Ljubljana je danes na slovesen način izbrisala vse one sledove, ki jih je zapustilo delovanje političnih veteranjakov in špiculantov. Čustim posebno zadovoljstvo, ker vidim, da so zbrani danes zastopniki jugoslovenske demokracije vseh treh naših prestolice, Beograda, Zagreba in Ljubljane. Najljubim voditelju naše stranke Svetozarju Prihčeviću ter bratščini mestnim organizacijam Beograda in Zagreba.

Predsednik beogradske mestne organizacije inž. Miloš Savčić

je v globoko zamišljenem govoru orisal gospodarske razmere v naši državi, ter obrazložil načrte, ki čakajo v tem pogledu samostojno demokratsko stranko. Zaključil je svoj govor s pozivom, da bo kmalu mogel pozdraviti slovenske demokrate v Beogradu.

Predsednik zagrebske mestne organizacije dr. Ljubo Tomašić

je poudarjal, da je Ljubljana danes vodila manifestacijo nacionalne misli in manifestacijo nacionalnega dela. Ako bi samostojno demokratska stranka imela v svojih rokah upravo, bi bilo vseeno ali bi bili vsi ministri iz Maribora ali pa iz Slonija. A sodi, ko vodijo državne posle plemenske stranke, se ne smemo čuditi, da slovensko p'eme ni zastopano v vladi. Današnji zbor je bil odločen protest proti takemu stanju. V prisrčnih besedah se je nato govornik spomnil 50-letnice slovenskega glasila »Edinstvo« v Trstu, ider ni bilo nikoli nobene različke med Srbi, Hrvati in Slovenci. Ljubljana pozdravlja z veseljem srce za Ljublj. Zahvaljujem se za prisrčen pozdrav s pozivom, da se naj slovenski demokrati udeležijo velikega strankinega zbora v Zagrebu. V imenu narodne Ljubljane, ki je danes

pokazala, da je v tabornu samostojne demokratske stranke, je pozdravil navzoče predsednik gorenjskega sveta mestne občine dr. Dinko Puc. Pri zadnjih volitvah je bila Ljubljana omarševana, toda ključikalna ni postala. Vse stranke so se iskreno zadržale proti nam, s lažmi so proti nam agitirali, češ da smo Slovenijo prodali Srbom. Mi pa smo vedeli, da imamo v Beogradu svoje zaščitnike. Dobri Jugoslovenci ne samo tisti, ki je d'ber Slovenec, Hrvat ali Srb. Mi se vemo, kam vodi pot Čiče Bajce, nisi ne vemo kam gre do Radiča, Ljuba Jovanoviča, Lazica Markovića ali Korotca. Vemo, pa, kam gre Svetozar Pribečević. Njegova pot je jasna in vodi k napredku jugoslovenske države.

Predsednik mariborske mestne organizacije dr. Lipold
je izrazil svoje veselje, da bo mogel Maribor lemu pozdraviti v svoji vredi odličnega voditelja Svetozarja Pribečevića.
Ko je napil dr. Ivan Jurša iz Zavrcha soproti voditelja slovenskih demokratov dr. Zorjaviču, je ob splošni napetosti povzel besedo.

minister n. r. Sv. Pribečević,
ki se je uvodoma spomnil svojeza vztrajnega sodelavca dr. Gregorja Zorjave. V njem vidimo vse lepe lastnosti, ki delujejo slovenski del našega naroda. Mnogo se lahko naučimo od Slovencev: Smisel za organizacijo, disciplino, svrhljeno ter ljubezen do solidnega in marljivega dela.

V tem času, odkar je naša stranka v opoziciji, se je iskazalo, da so bili vsi odlični, neprijeli proti njej, krivični. Mnogo je danes takih, ki niso smišljeni samostojne demokratske stranke, vendar pa niso priznali, da se čud povsod, da manjkajo samostojni demokrati v vladi, da je sedaj mnogo slabše kakor je bilo. Pribečević je nato nadaljeval:

SDS raste v organizaciji v svima kraljevinama zemlje. Narod oseča, da vlada čuje samo našo opozicijo i da se bolj samo naše opozicije. Ne čemo utaziti ni v kakve kombinacije i ostacemo v opoziciji, dok to budu sahitvali interes politike, kojoj služimo. (Viharno odobravanje). Vi ste čuli za nekakvo mo'e sastanke s g. Pašičem. Vesti o tim sastancima lansiraju se namerno i oni enače: »Radiču, slušaj radiča«, jer inače dolazi Pribečević! (Baren smeh in ploskanje). Ako ne budeš poslušan, kombinacija s Pribečevićem već je gotova! Ali la Vam kažem, da mi u buduću ne čemo ići na vladu, kad to drugima bude trebalo, nego kad nama bude trebalo. Nama se ne žuri i mi čemo sami birati moment. Mi ne čemo da budemo ničiji, pa ni radikalni bau bau ali plašilo ni za koga, mi ne čemo da budemo ničija štalaža ni garnirunga u nekakvoj vladnoj kombinaciji. Kad se budemo odličivali za vladu, uči čemo samo u takov blok, koji nam daje jamstva za vodjenje na predne kulture, socijalne i ekonomske politike. Ne možemo ići sa svakim u blok, nego samo s onim, ko prima osnovne našeg programa i politike. (Viharno pritrdjevanje.)

Za mene se reklo, da sam barbar, koji seče sporazuma s braćom. A la slušavci jedinstvo tako, da je meni bliži napredni i liberalni Slovenec, nego takozvani i separatistični Srbin, šta više takav je Slovenec sa smom jedno to isto. (Ponovno odobravanje). Hrvati na okup znači, Hrvati je bliži svaki pa i tječno protivni Hrvat, od Srbina, koji sa kulturnom, socijalnom, ekonomskom polju zastupa isti program. Naša ideja jedinstvo je ideja višega reda, svetli i uzvištena od ideje sporazuma. Naše jedinstvo znači: Napredni Srbi, Hrvati i Slovenci to je jedan front, jedno telo i jedna duša, a svi drugi su drugi, protivni front. (Burno odobravanje.)

Godina 1926 biće godina velikih događaja i promena. Možda čemo imati i izbore, koje mi jedva čekamo i na koje smo spremni. Tragično je u situaciji samo to, što danas u našoj državi izdalec dobivaju lente i postaju ministri na strani. Hoće se valjda ozgo da kaže, da je patriotizam u ovoj državi nepotrebnost balast, s izdajstvom vrlina i krepost, koje treba nagradivati. Ali to čje prost, jer se u širokim slojevima naroda budi zavest i svest, koja će radikalno razčistiti s tom situacijom.

Minister Pribečević je nato poudaril veliko važnost delovanja narodnega ženstva za idejo narodnega in državnega edinstva, ki jo zastopa SDS. To delovanje ženstva je nujno potrebno za napredek naše naroda. Slovenska žena se nikoli ni odrekla tej svoji nalogi. Radi tega mu je prireka dožnja, da sme ob tej priliki napiti slovenskemu ženstvu, ki čuti demokratsko in jugoslovensko.

Zahvaljujem Vam bračo na ljubavi. Neka živi naša lepa domovina, neka živi naša Jugoslavija, neka živi SDS!
Besede s Pribečevića so vzbudile v dvorani pravo burlo navdušenja. Navzoči so v vzhitih klicih dejali duska svojim nacionalnim čustvom in izražali svoje nemajno zvestobo stranki in njenim voditeljem. Vsa dvorana se je dvignila ter prirajala Svetozarju Pribečeviću vedno znova viharne ovacije.

Ostali govorniki

Narodni poslanec Gligorije Bozović je povdarjal ljubezen prebivalstva Južne Srbije do Slovencev. Južna Srbija dobro ve, kako visoko čuje Slovenci Mejo narodnega edinstva. Sledila je dolga vrsta ovorov. Govorniki so rekli Josip Turk g. Matijan iz St. Vlada, v imenu gorenjskih obrtnikov z. Ambrozič, nadejal voditelja narodnih delavcev na Jesenicah g. Josip Ravnik, g. Ivan Rus z. Loškega potoka, ki se ni ustrašil oddaljenosti tega kraja od slovenske postaje, da ne bi s svojimi smišljenimi prihleti na shod v Ljubljano. Uni. veziteljni prof. Bubnov je poudarjal, da Rusi znajo ceniti narodno edinstvo, ki so ga izgubili. Govorniki so se kamniti župan dr. Karba, gđe. Puceva, župan Kranja g. Ciril Pirč, župan Trilca g. Lončar, z. Benedičič iz Mirna, v imenu ljubljanskih obrtnikov z. Rebek ml., v imenu

ne samostojne strokovne delavske Unije g. Zagar, g. Bežan iz Zagorja, v imenu belokranjskih demokratov g. Müller, nadalje zasluženi voditelji naprednega učiteljskega Laska Jelenc, g. Zebal iz Rudnika, nadzornik Puncuh iz Logatca, v imenu zagrebške omladine, organizirane v akademskem društvu »Jugoslavija« g. Vukobratović in g. Malešič iz Belokranj-

ne. Vrsto govornov je zaključil ravnatelj Reišner, ki je predvsem pozdravil svojo bivša sodelavca v narodni skupščini naš. Savočica in Božoviča, katere je prosil naj ostaneta še nadalje iskrena prijatelja Slovencev.
Odmore med kosilom je izpolnil odlični domači salonski orkester g. Petriča s lepo godbo.

Volitve v Delavsko zbornico

Ne nasedajte volilnim sleparijam socialpatrijotov!

Njihova laž o neveljavnosti »Neodvisne delavske liste«.
»Delavska politika« z dne 16. t. m. je prinesla pod debelo tiskanim naslovom vest, da je »Neodvisna delavska lista« neveljavna in bo razveljavljena, ker da njen kandidat Tomaž Svajger ni podpisal izjave o sprejemu kandidature. Prinesla je v potrditev tega tudi izjavo kandidata te liste.

Gospodje socialni demokrati so se zopet enkrat poslužili ljudske nevednosti in intrige, hotoč predočiti volilcem, da so glasovi oddani za »Neodvisno delavsko listo« zgubljeni, pa jim ni in ne bo uspelo. Kandidat Tomaž Svajger je z drugim vred sam podpisal izjavo o sprejetju kandidature, odnosno ga je na izjavo podpisal drugi v navzočnosti prič, ker je nepisemen. To so gospodje sodrugi izrabili in po njihovem zaupniku Josipu Kramaršiču izlili izjavo, pri čemer so se poslužili izsil in zlorabe nevednosti. To nam dokazuje izjava našega kandidata Tomaža Svajgerja, ki pravi:

Podpisani Svajger Tomaž, stanujoč v Rogoznici pri Ptjuju, zaposlen kot kurjač v pekarni Celotti, izjavljam sledeče:
Dne 13. t. m. je prišel k meni g. Josip Kramaršič ter mi predložil tiskano izjavo v podpis, ki sem jo podpisal z ozirom na dejstvo, ker mi je predočil gospod Kramaršič, da sem podpisal izjavo, s katero sprejemam kandidaturu za Delavsko zbornico na Neodvisni delavski listi.

Misiel, da je to iz organizacije, v kateri sem organiziran in za katero sem sprejel kandidaturu in tozadevno izjavo lastnoročno podpisal, sem nasedel in nevede podpisal izjavo, ki je izšla v »Delavski politiki«.

Ptjuj, dne 17. januarja 1926.

Tomaž Svajger l. r.

Priče, pred katerimi je kandidat Tomaž Svajger podpisal gornjo izjavo so: Milan Menoni, Egidij Siki in Joško Rožanec. S tem je dokazano, da se je gospod Kramaršič poslužil nečedne metode in nevednosti preprostega kurjača v dosegu gotovega namena, kar ni ravno lepo. Vložene in potrjene liste pa se itak ne morejo razveljaviti, če bi se tudi res ugotovil kak nedostatek, ker ni v zakonu in ne v volilnem redu nikjer predvideno razveljavljenje kandidatnih list. Laž ima kratke nože, gospodje sodrugi in vam ne bo pomagala, da ne bi pri teh volitvah popolnoma pronašli.

Hinavščina socialpatrijotov

Socialpatrijoti so imeli Delavsko zbornico tri leta v rokah. V zbornici niso delali ničesar. Skovali pa so volilni red, ki sloni na samih spekulacijah, v goljufijah in nasilju. Zato v volilnem redu ni nobenih kazenskih določil za nasilja in goljufije. Niti na splošni volilni zakon se ne sklicujejo. Kar pa je na nemoralni zračenju, se mora zrušiti. Zato bo poskrbele naše delavstvo, zlasti naši obrtniški pomočniki in služkinje po

meštih, katerim so volilno pravico samoj od daleč pomolili.
Za danes samo nekaj. V volitve se res nezasišano vmešavajo celo uslužbenci Delavske zbornice, torej izrazito uradne osebe. Ugotovljeno je, da so pobirali po svojih zaupnikih kuverte brez podpisov. Kdo bo podpisal volilca? Nezasišano le dejstvo, da so socialdemokratski zaupniki zvedeli, v katere obrače, po kakem vrstnem redu in ob katerem času bodo uradne osebe gotov dan raznašale kuverte z glasovni cami. Nezasišano je, da so jim njihovi zaupniki sledili takoj za petami in z nasiljem in nezasišanim vmešavanjem pobrali (deloma nepodpisane) kuverte. O teh stvareh se bomo še prav temeljito pogovorili.

Naše zaupnike in organizacije ponovno prosimo, da nam sporoče: 1.) Ali v večjih obratih njihovega okoliša obstaja volilni obratni zaupniki in kdaj so bile volitve? 2.) Ugotovite, katere tri osebe so prve vnešene v volilni imenik, javite imena in poklice. Ali so bile te tri osebe klicane v pisarne podjetij, da potrdijo dostavo glasovnic. 3.) Ali so te tri osebe nadalje časa zaposlene v obratih? Ako ne, katere tri osebe so bile najprej priprilene v zavarovanje za slučaj bolezni. Te podatke potrebujemo, da ugotovimo, v koliko se je izvršilo vmešavanje v volitve tudi glede teh zaupnikov. — Ali niso v večini krajev same zaupniki ene liste? Kdaj, kako se je ta organizacija in reorganizacija izvršila.

Volilec za Delavsko zbornico

Vsi, ki ste v Ljubljani v malih obratih z manj kot 20 delavci, ne pozabite, da morate sami po glasovnice, in sicer vsak dan od 8. do 12. dopoldne in od 3. popoldne do 8. zvečer v novo palačo Okrožnega urada za zavarovanje delavcev na Miklošičevi cesti, čez dvorišče.

Glasovnice se delijo tudi ob nedeljah in praznikih!

Porabite nedeljski prosti čas za to, da sigurno dvignete glasovnice. Ko prejmete glasovalno kuverto, se na oddajni listek, ki je prilepljen na kuverti, različno podpišite, iz kuverte vzemite bel listič in ga raztrgajte, na njegovem mestu pa denite glasovnico z besedilom: Glasujem za Neodvisno delavsko listo, katere nosilec je Rudolf Juvan. Tako glasovnico dobite pri vseh naših zaupnikih ali pa v tajništvu NSSZ v Narodnem domu, pritišče desno, in v tajništvu Unije v Kazini. Glasovalno kuverto prinesite potem v glavno volilno pisarno Neodvisne delavske liste v tajništvo NSSZ v Narodni dom.

Ne pozabite vzeti seboj kakke uradne legitimacije, n. pr. poselsko ali delavsko knjižico, krstni ali domovinski list itd.

Glasovnice dvignite najpozneje do 26. januarja, ker se 27. januarja zaključijo dvigane in bi nedvigane glasovnice lahko uporabili tudi nasprotniki.

V večjih obratih, kjer bodo glasovnice dostavljene, pazite, da jo vsakdo prejme. Če bi jo kdo ne prejel, naj se javi tajništvu NSSZ v Narodnem domu.

Narodno in napredno delavstvo mora v boj za častno zmago Neodvisne delavske liste!

Glavni volilni odbor »Neodvisne delavske liste«.

ramentom, da bi se narediti še več: žid bi naj bil izrazitejši in gozdni duh Bakre zjus bi moral razodevati več demoničnosti, s katero obvladuje ljudi. Škoda tudi, da ni godba Gašperjevih gosli nekoliko močnejša in sugestivnejša. Vendar moramo kljub vsem pomanjkilivostim ugotoviti, da je predstava prav dobro vztrajala zahtevam lutkarske igre, kar je najboljša potrdila napetost gledalcev, ki so ves čas prežali na oderski razvoj dogodkov Morda bi kazalo »Čarobne gosli« se ponavljati. Na žalost pa ni mogoče zapisati, da je prostor za izralce dovolj ločen od avditorija, kar je videti posebno v kratkih odmorih ko so za odrom izpremenjali prizorišča, ker je strop nad igralci še vedno odprt, so živigale sence sem in tla in so motile obratnost, ki je pri taki predstavi še prav posebno potrebna.

Sentakobski gledališki oder: Gledališka kriza. Naši vrli Sentakobčani so vprito rili v soboto in v nedeljo zvečer Etltingerovo satiro na gledališke razmere »Gledališka kriza«. Delo je dobro in marsikatero pisateljeva misel o gledališču je dobrodošla posebno v naših razmerah. Režiser g. Karus se potrudil in je zasledil glavne vloze srečno, kar je pripomoglo igri do hvalevrednega uspeha. Glavno vlogo ravnatelja je igral izvrstno g. Škerlj. G. Kožak v vlogi Intendantta mu je dobro sekundiral. Režiser se pozna še začetništvo, vendar pa je njegova pričnost velika in obeta še dobre uspehe. Petriča in Karus sta odigrala svoji vlozi z veli ko rutino. Samuel Kohn g. Lavriča je bil po srečena kreačija. Cankar pa je bil pretiran. Sluga primeren. Statisti so storili svojo dolžnost. Predstavi bi bili zaslužili več publike kakor sta to imeli.

G. Aleksander Balaban na dramskem odru v Beogradu. Danes, v torek se izvajal v prostorih beograjske »Manske« Ostrovskega drama »Po nedolžnem krivici«. V tel dram na stopi kot glavni igralec g. Aleksander Balaban.

Ljubljanska drama

Repetra Prandellovo tragedijo »Henrik IV.« je bila drakaj boljše od premiere, s čimer pa te ni rečeno, da je predstava res dobra. Nekateri igralci si pač ne dajejo ničesar donovodati; hote ali nehoče, efekti je komično isti. »Talni svetnik« se še vedno neprestano grahitjo za ruke, ramena in prei, pa hropejo, ozglajo in šepetajo, sluzja nosi k traku še vedno črno kravatno. Prida še vedno brez vzroka krčič... Proravili pa so zaključena prizora. Rad priznavam lepo upodobitev z novimi dekoracijami in kvadrati: g. prof. Sest je podal torej zunanje prav skrbno pripravljeno predstavo.

Med igralci zaslužil v prvi vredi brečno priznanje g. rež. Rogoz, ki je kraljal izredno težko naslovno vlogo z umetniško ambicijo in z vsemi možnimi glasovnimi, mimičnimi in izražalnimi nastojanjimi. Odgovorno si je dal s študijem pestre vloze največjega trude ter je stvoril vse, da bi nenavadno duhovitega »blaznišča« uveljavil sim efektneje, hkratu pa teatralnost kerane figure čini verjemeje zakrti. Vsekakor mu je bila korememba glas in izre pri repetri dosti boljše posročena, nego pri premieri. Zato so prišli tudi njegovu monologu lepše do veljave.

Ostrovna vloga, ki jo hote dovolj drčala korpavata je Rogoz Rogoz in Mreš, zahteva pač posebno velikega in tudi fizično mnenega umetnika: zvonkega, modulacijski sposobnega, suresitivno slineca umetnika. Zato moramo biti g. Rogozu je hvaležni, da jo je pri nas s svojim velikim znanjem omogočil v tako valedoljni obliži.

Seveda ostane odprto vprašanje, je li sploh kazalo uprizoriti to duhovito inkonstruirano igro, za katero nimamo nič posebej mti posebnega zanimanja. Da sta »Henriku IV.« botrovata Sluckeovinar »Hamlet« in Shaw s svojimi komedijami, je menda občutni vsak pozoren poslušalec. Vse d'br po konstrukciji in kombinaciji za čim večjo teatralnost.

Prav d'ber je bil kot elegantni intricent in zločinec baron Boloredi g. Levar, dušni ne more s svojim tekstem usvarjati nič posebnega ter se mora omejevat največ na miselnost in geste.

Iskreno neljvalčno vlogo ima ga. Marija Vera s historično markozo Madlido. Po d'bligem času je nastopil v vlozi zdravnika Genova g. rež. Osipovič, ki je d'koral, da je izskovno znano napredoval. G. Peček ima nobene priške, da bi se odlikoval, o ostalih pa naj molčimo z željo, da čim več izprekornost z njimi z. razliker Sest. Opozorjam le še, da »Hinterkoof« ni tihnik, nego zračnica, namreč kosi glave nad tihnikom. Ako bi bil nesrečnež po deli na tihnik, bi si bil zlomil vrat: ker je padel na zaglilico, si je potresel male mozgane in zblazel. G. Rogoz se zato pravilno trah za zivo, zadaj, n'koni pa ne za tihnik. Takih jezikovnih netočnosti je še cela vrsta. Zato je tekst marsikdaj naravnost napačen od nerazumljiv.

Simfonični koncert »Glasbene Matice« v Mariboru
V četrtek, dne 14. t. m., je priredila »Glasbena Matica« v Mariboru svoj prvi simfonični koncert letošnje sezone, ki je bil obnem debut novega koncertnega dirigenta g. Hladka/Rohinjkega.
Kljub šele kratkotrajnemu bivanju v Mariboru si je ustvaril g. dirigent zvočen, poizrtvovale orkester ter si namah pridobil simpativno občinstvo. Njegovo iskreno polmovante skladb, poezije njegove interpretacije (Adagio simfonije) ter lahkonost ohvaldanje velikega orkestra razodevalo večtega in ambicioznega dirigenta, ki mnogo obeta. Orkester sam, to pot skoro izključno sestavljen iz članov »Glasbene Matice«, je pritegnil sedaj v svoj krug tudi glasbeni naštaž. To je čisto v redu. Na lastnih močeh sloveči orkester bo s sodelovanjem mladine ohranil ono prožnost, ki jamči za obstoj in razvoj institucije.

Posamezne skupine glasbil so dobro odtehtane med seboj. Najboljša so godala, zvočna in ritmično sigurna. Lesena pihala še niso homogena skupina (obna daleko prekalše ostala), trolila pa (rog) je potrebu

jejo vaje in rutine. Vendar so igrali ekspoznirani trio Scherza presenetljivo dobro.

Vsled obolelosti g. Betteta je pel Vilhanjevga »Mornarja« g. Rumpelj z lepo donečim basom. Orkestracija g. Hladka je bavitvita in zanimiva.
Mozart je, žal, odpadel. Schubertova Uvertura v Cduru, predvsem pa »Eroica«, sta očarala občinstvo. To naj bo »Glasbeni Matici« spodbudno, da bo delovala s vso vnoemo na tem polju ter gradila pot naši tako zamarnjeni instrumentalni glasbi.

Dvorana je bila polna, pohvala živahna in prisrčna.

Dr. I. V.

Proslava Anton Cerar-Danilove 50letnice delovanja pri slovenskem gledališču

Petdeset let poteče kmalu, odkar je gospod Anton Cerar-Danilo vstopil v mladeniško navdušenostjo med pionirje slovenske dramatične umetnosti. Bilo je to leta 1877., v dobi temni in težki, ko je marsikdo obupal nad bodočnostjo slovenskega naroda, ko je zvečine nemški deželni odbor kranjski zadal smrten udarec Dramatičnemu društvu in slovenski mladi Taliji v Ljubljani in ko so skoraj vsi prvi, idealno poizrtvovni igralci diletantje izgubili vero v svojo delo in ostavili naše gledališče. Takrat je stopil g. Danilo med poslednjo zveščico, najmlajši a najpomumejši, najvztrajnejši med vsemi. In od l. 1877. doslej je g. Danilo vztrajal preko vseh kriz, katastrof in izprememb v usodi našega gledališča.

Boreč se čisto za lastni obstanek, se je boril z neomajno vero in ljubeznijo za napredek in procvit slovenske dramatske umetnosti. S skrajno poizrtvovnostjo je igral v stari čitalnici in starem stanovskem gledališču, nato zopet na novem odru v čitalnici, pa v novem deželnem gledališču od l. 1892. do leta 1914., nato na lastnem odru v Mestnem domu ter od l. 1918. do danes v obnovljenem Narodnem slovenskem gledališču.

Dokler ni prevzel vodstva našega gledališča l. 1918. novi Gledališki konsorciji, je vlada neprestana kriza in mizerija; gledališče se je borilo za vol obstanek in umetnost v njem je bila sitotica. Z njo vred pa so bili sirote vsi naši igralci. Marsikdo je obupal, se posvečil varnejšemu poklicu ali je odšel v tujino za boljšim kruhom. G. Danilo pa je ostal zvest slovenski Taliji in dočakkal dobo, ko se je tudi naše gledališče podržavilo ter postalo Narodno slovensko gledališče.

V brezprimernem poizrtvovanju samnega sebo mladostnemu idealu, v vzgljedno zvesti veri v jasnejšo bodočnost slovenskega naroda, njegovega gledališča in slovenske dramske umetnosti je doživel g. Danilo petdesetletnico svojega udanega, uspehov in odskih triumfov bogatega delovanja.

Dramatično društvo v Ljubljani je zato prevzelo prireditve jubilejske proslave svojega najstarejšega in najzvestejšega sodelavca g. Antona Cerarja-Danila, režiserja in staroste vseh slovenskih gledaliških članov ljubljanskih od leta 1867. doslej. Pokroviteljstvo nad to jubilejno proslavo pa je prevzela najuglednejša slovenska gospa. Franja dr. Tavčarjeva na čelu ljubljanskega ženstva.

Proslava Danilove igralske 50 letnice se bo vršila okoli 20. februarja v ljubljanskem opernem gledališču.

Na proslavo se usojla podpisani odbor opozoriti vse Slovence in Slovenke s prošnjo, naj se spomnijo jubilarja na časten način.

Odbor Dramatičnega društva v Ljubljani.

Predsednik: A. Lilleg, podpredsednik: Avgust Praprotnik, tajnik: Fran Govekar, blagajnik: dr. Gjurjo Adlešič.

Odborniki:

Fran S. Finžgar, dr. Ivan Grafenauer, Pavel Gofla, dr. Albert Kramer, doktor Fran Novak, Janko Pleševs, Trsteničič, dr. Ivan Robida.

Glumci — Povratek. Nocoj se pojotva v naši operi za red C zadnikrat v abonmali operi Glumci in Povratek. V »Glumcih« poje vloga Canina gost g. Zdenko Knitlič. Ostale vloze so v isti zasedbi kakor doslej.

Vrstni red istedenskih opernih predstav v Ljubljani je se morali spremeniti radi tega, ker je sodelovanje muzike Dravske divizije v soboto nemogoče. Zato opozarjamo abonenta reda E. da je njihova predstava v sredo 20. t. m. Abonenti reda A imajo predstavo v petek 22., abonenti reda B pa v soboto 23. t. m.

Zadnji dan Trstenjakove razstave pri Jakopiču. Opozarjamo cenj občinstvo, da je danes zadnji dan kolektivne razstave del Anona Trstenjaka v Jakopičevem paviljonu pod Tivolijem. Zvečer se razstava zatvoril, zato naj se, kdor si je mislil ogledati, požuri.

Petindvajsetletnica g. Rudolfa Bukčeka v Osijeku. V četrtek dne 14. t. m. je prazno val baritonist g. Rudolf Bukček. Član oslieskega gledališča, svojo odersko petindvajsetletnico. Jubilarnt je pel vlogo Melista v »Fautstus«. Partijo Margarete je izvajala za Zlata G'ungiznac-Gavella. Pred začetkom operne predstave je podpravlil pevca na odromu odru gledališki intendant g. Rukavina, potem pa so mu po vrsti čestitali: mestni svetnik dr. Milan Čadinovič, gledališki igralec Valerjovic v imenu stanovskih tovarišev in tovarišič, operni ravnatelj Mirskl v imenu članov oslieske opere ter Aca Gavrilovič v imenu dramskih igralcev. Jubilar je prejel več ljubovnih vencev in lepa častna darila ter je bil ves večer predmet živahnih ovacij. Po jubilejni predstavi se je vršil slavnostni ban ket v prostorih »Grand hotela«.

Kulturni pregled

Gledališki repertoarji

Ljubljanska drama
Začetek ob 20. uri.
Torek, 19. januarja: Zaprtlo.
Sreda, 20. januarja: »Obrt gospe Warrenove«, premijera. Izven.
Četrtek, 21. januarja: »Henrik IV.« Red F. Petek, 22. januarja: »Kranj mlajši«. Red D.
Sobota, 23. januarja: »Perifetija«. Delavska predstava. Izven.
Nedelja, 24. januarja: Ob 15. »Zapeljivka«. Ljudska predstava po znanih cenah. Izv. — Ob 20. »Druga mladost«. Ljudska predstava po znanih cenah. Izven.
Ponedeljek, 25. januarja: »Obrt gospe Warrenove«, Red C.

Ljubljanska opera
Začetek ob 20. uri.
Torek, 19. januarja: »Povratek«, »Glumač«. Red C.
Sreda, 20.: »Srce iz lecta«, »Poziv na ples«, »Capricio espagnole«. E.
Četrtek, 21.: Zaprtlo.
Petek, 22.: »Aida«, A.
Sobota, 23.: »Zvedave ženske«. B.
Nedelja, 24.: »Eva«. Ljudska predstava po znanih cenah. Izv.
Mariborsko gledališče
Torek, 19.: »Evangeljinika«. C. Premijera.
Sreda, 20.: Zaprtlo.
Četrtek, 21.: »Evangeljinika«. B.

Premijera v ljubljanski dram. Jutri se vrši v naši dram. premijera Shawove filrideljanke »Obrt gospe Warrenove« v režiji

g. Milana Skrbniška. V dram. nastopalo: ga Warren — Nablocka, njena hči Vivie Medvedova, str Crofts — Skrbnišek, Praed — Krall, pastor Gardner — Cesar, njegov sin Frank — Drenovec. Premijera drama je izven abonmala.

Premijera Kienzlove opere »Evangeljinika« na mariborskem odru se vrši danes v torek. Dejanje je nad vse pretresljivo. Iz ljubosumnosti zažge Ivan Freudhofer skeden in osumi svolega brata Matijo tega zločina. Po nedolžnem presedi Matija 2) let v ječi, kaneče pa se pada ves potit kot berač od kraja do kraja, počez razna mesta iz evanglijev Služajno naletil na brata in mu vse odpusti. Tragično dejanje spretno prepletajo Segavi kegljaški zbor, religiozni motivi in nežni otroški prizor. Ganljivo dejanje, vedramatična in melodijozna godba, ki je serila po vseh odrih i publikli i igralcem od arca, bo gotovo tudi v Mariboru učinkovala na isti način in vabilta staro in mlado, da si ponovno ogleda »Evangeljinika«.

Nedeljska predstava v Maribornem gledališču: Pocollevo »Čarobne gosli«. Menda bo res, da so »Čarobne gosli« najboljša Pocollevo lutkarska igra. To sta realnost in domišljija tako tesno strnjena, da človek ne čuti, kdaj konča eden in se začne drugi svet Maribornem gledališču vprizarla »Čarobne gosli« vedno nanovo z velikanskim uspehom in po pravici. Snov je pestra živa in polna da mora zanimati vsakogar. Nikakor ne smemo to pozahiti tudi izborne scenerije, ki doseže višek v prizoru pred gradom. Moister Klemenčič je vstvaril krasen okvir za velik uspeh igre. Izralo se je živo, s tomo-

Domače vesti

Pozdrav g. Pribečeviću v Brežicah. V godišnjem "Jutru" smo poročali, kako je v Brežicah mnogobrojna deputacija somišljenikov SDS z županom dr. Zolnikom na čelo pozdravila predsednika SDS. Nadaljnje vjete poročila so deloma izpadle, zato jih naknadno spopolnimo. G. Pribečević je župan v imenu brežičke demokratske krajevske gde. Hilda Lichteneker hrasesen jepek cvetlic, ki ga je predsednik SDS poleg ljubljanskega šopka večkrat odnesel kot ljub spomin soboj v Beograd.

Minister sebračaja v Zagrebu. V nedeljo je bil v Zagrebu minister saobračaja Krsto Miletić, ki je pregledal zagrebško železniško direkcijo. Pri tej priliki je izjavil, da bo posetil tudi vse ostale direkcije v državi, da se pouči o potrebah in nedostatkah našega prometa. Zvečer se je zopet vrnil v Beograd.

Iz prometnega ministrstva. Dosedanji član kabineta v prometnem ministrstvu Radivoj Čadjević je trajno upokojen. Na njegovo mesto je imenovan dosedanji postajenski inženir v Skoplju Stojan Adasević. Za postajaženika v Beogradu je imenovan Dušan Gjergjević, doslej uradnik železniške direkcije.

Inženjerski izpit iz strojne elektrotehnike je napravil v soboto na ljubljanski univerzi g. Pavel Laurenčič, sin inž. g. Laurenčiča, načelnika v ministrstvu za pošte v Beogradu. Čestitamo!

Z zagrebške univerze. Zagrebški "Jutranji List" poroča, da bodo v kratkem upokojeni sledeči profesorji zagrebške univerze: dr. Branko Vodnik, dr. Petar Bulat, dr. Arthur Schneider, dr. Grza Novak, dr. Maril Kiseljak, dr. Ferdo Koch in dr. Radovanović.

Izpremembe v državni službi. V državni računski službi so napredovali časno izpitni Drago Podreka v I. skupino II. kategorije; Ivan Mikuš, Ivan Bonač, Karel Gruber, Ivan Miško in Fran Petrin pa v 2. skupino II. kategorije. Promečeni so: Svetozar Nedok iz ministrstva za notranje zadeve k o območni policiji v Gornji Radgani, v poštni službi pa uradnik Rihard Gselman iz Maribora v St. Ilija v Slovenskih goricah in Olga Moser iz Del pri Ljubljani k poštnemu uradu Ljubljana I. Cecilia Plankar, poštna uradnica v Mežici je trajno upokojena.

Kdo bo novi rektor zavoda sv. Jeronima? Kakor izve beogradski dopisnik zagreb "Novosti", se je dosegel obelastniški sporazum glede imenovanja novega rektorja zavoda sv. Jeronima v Rimu. Imenovan bo jugoslovanski rimskokatoliški duhovnik dr. Gjuro Magjarec, časno dodelen beogradske katehete na beogradskih gimnazijah. Dr. Magjarec je absolvirati teologijo v zavodu sv. Jeronima.

Himen. Poročila sta se v Ljutomeru tehnik Nikola Protipopov in gospodinja Mara Kocuvanova, šolska upravitelja. Bilo srečno!

Poročil so se v Podnartu na Orenskem g. Drago Fister, čevljarji molster z gde. Minko Solarjevo. Iskrene čestitke!

Smrtna kosa. V Slovenski Bistrici je umrla gospa Genovefa Zura, soproga lesnega trgovca in gostilničarja. Umrla je bila vedno obolevna zaradi starosti in tako vzgojila tudi svojo dečo. Zapustila je št. otrok, med katerimi je 7 Sokolov in 4 Sokolice. Pogreb so vrši danes, v torek popoldne, v Slov. Bistrici. — Preteklo soboto je umrl v Gradcu polkovnik zdravnik dr. Franc Žižek v 86 letu svoje starosti. Rodom iz Spodnje Štajerske (Prieklice) je preživel vojno dobo v pokoj v Gradcu. Bil je vedno zavežen Slovenec, odbornik tamkajšnje čitalnice in predsednik Podporna društva visokošolcev. Blag po svojem značaju, je podpiral klasično slovensko mladino, katera mu bo, kakor vsi, ki smo ga poznali, ohranila časten spomin. Pokojnik zapušta vdovo in sina Franca, vseučilišnega profesorja v Frankfurtu na Majni. — V Gorici je umrla g. Franciška Drašček, soproga g. Karla Draščeka, v 73 letu starosti. Pokojnica mati gospe Olge dr. Pucove in gospe Karle dr. Šapleve je bila v gorških slovenskih krogih splošno znana kot vzor matere in gospodine, vnetja Slovenka ter kot žena blagega srca na pram revežem. Pogreb se je vršil v ponedeljek popoldne. — V ptujski bolnici je izdihnil v ponedeljek v mamnem naročju v starosti 14 let, Mitja Tavzosa, sin odličnega našega pristaša, notarja g. Tavzosa v Logatcu. Težka nesreča, ki je zadela rodbino g. notarja, je vzbudila splošno sočutje in sožalje. — V Catezu pri Veliki Loki je umrl večkrat posestnik g. Ivan Miklič, oče gospe Matke Mikliča, šefa knjižkovodstva direktorje druž. železnice v Ljubljani. Pogreb bo jutri zjutraj.

V Jenkovci ulici št. 14 v Ljubljani je preminil v nedeljo posestnik g. Josip Kušar. Pogreb bo danes, ob 4. popoldne v Sv. Krži. Bodi jim ohranjen blag spomin, žalujčim naše iskreno sožalje!

Stjepan Radić pred mariborskimi sodiščem? Iz Beograda nam brzjavljajo, da je od službenega pozdrava ob prihodu ministra Drosavte g. Radića v Subotico demonstrativno izostal cel profesorjski zbor subotičke fakultete. "Politička" poroča, da je profesorjski zbor že vložil tožbo pri mariborskem sodišču proti g. Radiću radi njegovega zmanega napada na subotičko fakulteto. Po svojem zboru v Subotici je g. Radić pozval k sredi direktorje subotičkih srednjih šol pred katerimi je ogorčeno obsojal "nefaktično obnašanje" profesorjev subotičke fakultete, češ "kakšna je to manira, da tožijo ministra". Jaz sem rek, da ti profesorji niso znanstveniki, o dijakih pa sem se izjavil že ostrejšje, nego je bilo v sovtnah. Res je, da pjančujejo, lumpajo in so večinoma študentisti. Radićeve izjave so se kmalu raznesle po Subotici in popoldne je prišel k Radiću dekan fakultete prof. Ačimović. Med njim in Radićem je prišlo do burnega konflikta. Radić je vpil nad dekanom, da se je sililo po hodnikih in le hladnosti prof. Ačimovića se je zahvaliti, da ni stvar končala

jako mučno. Naenkrat je Radić obrnil plašč po vetro, in dejal: "Jaz sem za sporazume in objubil, da se bo pri profesorjih primerno opravičil. Pod tem pogojem bodo subotički profesorji umaknili svojo tožbo."

Sarajevo na manjš obremenjeno večje mesto Jugoslavije. Proračun mesta Sarajeva je bil te dni odobren ter znaša 24.500.000 dinarjev. Za investicije so določeni naslednji zneski: za asfaltiranje 6.000.000 Din, za gradnjo malih stanovanj 1.200.000, za gradnjo malih stanovanj 1.200.000, za gradnjo nove osnovne šole 1.200.000 ter za novo ledečnico 60.000 Din. Pri posvetovanju o novem proračunu se je naglašalo, da je Sarajevo med vsemi večimi mesti Jugoslavije najmanj obremenjeno. Na osebo pride 355 dinarjev, dočim je obremenjena vsaka oseba v Splitu s 1100 Din, v Beogradu s 1000 Din, v Zagrebu s 770 Din in Ljubljani s 718 Din in v Skoplju s 463 Din.

Nov član glavnega prosvetnega sveta. Na predlog prosvetnega ministra je kralj podpisal ukaz, s katerim je Milutin Stanković imenovan za novega izrednega člana glavnega prosvetnega sveta.

Naši vojaški grobovi. V novem državnem proračunu je določeno 1.500.000 dinarjev za ureditev naših vojaških grobov doma in v tujni. Večji del te svote se porabi za gradnjo grobnice na otoku Krku ter grobnice v Solunu. Za grobnico v Dobrdžli se je že izplačalo 200.000, za grobnico v Beogradu pa 100.000 dinarjev.

Naši zlatniki. Finančno ministrstvo je v smislu sklepa ministrskega sveta naročilo v francoski državni kovnici nove zlatnike s pedobo kralja Aleksandra. Napsi bodo izdelani z latinsko. Skupno je naročeno milijon komadov, ki morajo biti izdelani do konca julija letošnje leta.

Po solunski alerji. Kralj je podpisal ukaz, s katerim se priznava pravica do pokojnine generalistabnemu polkovniku Milutinu Lazareviću, ki je bil v znanem solunskem procesu obsojen na dvajset let ječe.

Veslovauska novinarska zveza v Pragi prične v kratkem delovati, ker so njena pravila oblatveno že odobrena. Pozivamo vsa slovenska novinarska društva, da se priljavijo čim najprej kot člani v kolikor to že niso storila. Priljubljeni naj se pošiljajo na naslov: Josip Holeček, predsednik Veslovauskega svazu novinarjev (Spolek českých žurnalistů), Praha I, Škofčeva č. 7. Da bi "Svaz" mogel čimprej pričeti z delovanjem, je treba da se društva takoj priljavijo.

Priznanje zaslužnosti obrtniku. Iz Ljutomeru nam sporočajo: V nedeljo predpoldne so lutomerski obrtniki slovesno izročili častno diplomu g. Josipu Veinertju, mizarzskemu mojstru v Ljutomeru, ki že 32 leto načeljuje kolektivni obrtniški združeni in ki je bil 6. t. m. izvoljen za častnega predsednika združe. Slavnosti so se udeležili tudi drugi lutomerski župan dr. Stojan zastopnik sreznega poglavarja g. Milnar, in načelniki ter odborniki vseh združenj lutomerskega okrožja.

Muzelsko društvo v Ptuju priredi dne 20. in 27. januarja vsakokrat ob 17.30 uri v Glasbeni Matici, Hrvatski trg, predavanja. Dne 20. t. m. bo predaval g. dr. A. Kolarič asistent ljubljanske vseučilišča, o slovenskem jeziku in vzdušnostajerskih narečjih; dne 27. t. m. pa prof. dr. Glaser iz Maribora v proslavo 70 letnice rojstva Antona Aškercu o imenovanem pesniku. Vstopnina: sedeži 5 Din stojšča 2 Din. V kratkem namerava prirediti društvo več predavanj o umetnosti, narodopisju itd.

Pogreb tovarnarja Franceta Cerarja v Domžalah. Kljub slabemu nedeljskemu vremenu so spremila v nedeljo v Domžalah po kojnega tovarnarja Franceta Cerarja na njegovi zadnji poti tako velike množice, kakor jih Domžale še niso videli. Žalnega sprevo da se je udeležil občinski odbor z županom A. Škokom na čelu, uradništvo iz Kamnika, med njimi šolski referent g. M. Pretnar, osnovna in obrtna šola pod vodstvom učitelja, orožništvo, financa, gasilci, Sokoli, Orli, obrtniške in delavske organizacije, godba, pevsko društvo in številno občinstvo. Broj vencev in cvetja je zagrnil grob moža, ki je užival med ljudstvom velik ugled in splošno spoštovanje.

Težka nezgoda z revolverjem. V gremiljalni trgovski šoli, v Kranju je trgovski vajenec Fran Šavnik v nedeljo z nekim tovarnjem ogledoval samokres. V sled nepravilnosti se je pri tem samokres sprožil in je kroglja zadela Šavnika v trebuh. Poškodba je težka. Šavnika so prepeljali v ljubljansko bolnico.

Osajško gledališče brez razsvetljave. Narodno gledališče v Osijeku dolguje privatni zdruzi za električno razsvetljavo še od lanskega leta 70.000 Din. Ker ni dobila plačila, je zdruza po sobotni predstavi ustavila razsvetljavo. Gledališke predstave so vsled tega do nadaljnjega ustavljene.

Smrtna nesreča v Radečah. Iz Zidanega mosta nam pišejo: Pri valčnem milnu g. Polanca v Radečah se je smrtno ponesrečil vajenec Pavel Amzelj. Prišel je pod transmisliski jermen, ki ga je tako stisnil, da je bil na mestu mrtev.

Dojenček zmrazil poleg matere. Iz Zagreba poročajo o tragični smrti dojenčka, ki je ponoči zmrazil poleg svoje matere. Krošnjar Setničar ni mogel dobiti primernege stanovanja. Zakonska sta tako siromašna, da nimata niti posteljne oprave. Setničar, njegova žena in trimesečni otrok so ležali

Grofica Marica

Je vefilim sijaja, lepih žena, fokotrotta in jazbana.

na tleh na razgrajenih cunjah. Otroka sta sicer zavila v cunje, a mrzaz zadržni noči le bil usoden: otrok je poleg svoje matere ponoči zmrazil.

Slab tovariš. V Selu pri Zagorju je dne 15. t. m. umrled hlapec, 30 letni Peter Ovčjak iz Šmartna pri Slovenjgradcu, svojim tovarišem dve zimski suknji, tri srebrne ure dve suknji, več parov čevljev, več hlač in nekaj perila. Prisojili si je tudi delavsko knjižico Josipa Perovška in neznanomak pobegnil. Ovčjak je že znan prevečan tat, ki je predsedil že veliko po zaporih. Ker ima sedaj tujo delavsko knjižico se bo tudi bržkone posluževal. Ovčjak je srednje postave, podolgovatega obraza, temnorjavih las in sivih oči.

Nesreča na morju. Po poročilih iz Splita se je v bližini Urliana pripetila te dni težka nesreča. Ladija je prevrnila čolin, v katerem sta se vozila oča in sin. Na pomoč je prihitela neka italijanska ladja, ki pa je mogla rešiti samo sina, ne pa tudi očeta, ki ni znal plavati.

Arrestacija falzifikatorjev kolkov v Zagrebu. Snoči se je vrnil iz Nemčije uradnik za grebske kriminalne policije dr. Bogdanovič, ki je vodil skupno z vrhovnim šefom kriminalne policije Lazičem in Nemčiji preiskavo radi falzifikiranja dinarskih tisočakov. Po izjavi dr. Bogdanovića so bili v Nemčiji aretirani: v Duisburgu: Petar Javor, naš državljan, hišni posestnik in trgovec v Duisburgu, Petar Car, glavni krivec v tej aferi in Wilhelm Kopleck, trgovec, pruski državljan. V Blefeldu, kjer so tiskali ponarejene tisočke: nemški državljani Josip Mell, Herman Nordholt, lastnik litografije v Bremenu in tvorničar duhana Albert Buchholz. Naši državljani bodo izročeni v kratkem našim oblastim. Vrh tega je zagrebška policija aretirala skupno 11 oseb, ki so zapletene v afero.

Glavna skupščina društva "Pravica." XXXVI redna glavna skupščina društva "Pravica" se bo vršila 1. februarja v sobi št. 79 sodne palače v Ljubljani ob 5. popoldne.

Društvo mladih državnih namočenov za Slovenijo. V interesu vseh drž. namočenov Vas poziva odbor, da jim pošlje poravnane članarice in posušilnice. Določeno vsotno tovarila-člana je, da se državnemu postopku članarice in vsotilnice tovarila priljajo kot člani društva. Odbor.

Občni Vestnik. Druga številka "Občnega Vestnika" za letošnje leto je te dni izšla z vrlo zanimivo vsebino. Opazujamo vse obrtnike Slovenije na te dni obrtno-strokovno glasilo, ki izhaja dvakrat mesečno, in sicer 1. in 15. vsakega meseca. V drugi številki prinaša zanimiv članek "Kako gospodariti oglejte se", ki mora namizati vsakega obrtnika, ki nu je pri svoji gospodarstveni dejavnosti. Za stavebnike prinaša važen članek "Vprašanje omejitih stavbnih cenov". Članek je sielaj z teozarke in stidarske mojstrske važnosti in telet je, da ga prizadejete brskati. Dalje prinaša članek "Kako gospodariti Okrožnega urada za savarovanje delavcev" in oporočno Zbornice z trgovice, obrt in industrijo v Ljubljani glede "Splošne dolžnosti davkoplačevalcev v 1. četrtletju 1926." in o "Dopolniti nekaterih prijetnih tabak. Med raznimi poročili naša tudi vsak obrtnik zasluži kratka poročila, ki jih navedemo ni najlji v prijetnih besednjakih. Na "Občni Vestnik" ki izhaja leto 60 Din, posamezna številka 2 Din, ki morajo biti naročeni vsa samostojen obrtnik, ki stremi za napredkom s tokom časa. List se naroča pri upravitelstvu "Občnega Vestnika", Ljubljana, Dunajska cesta 20.

Prilob novega divizijskega komandanta v Ljubljano. Sinoči, ob 21.32, se je pripeljal iz Beograda v Ljubljano nov komandant Dravske divizije, general Danilo Kalafatović. Do Zagreba se mu je pešjal nasproti brigadni general g. Tripkovič, na glavnem kolodvoru v Ljubljani pa ga je sprejel dosedanji komandant, general Aleks. Stojanovič, ki je imenovan za generaldivizijskega inspektorja v Beogradu, z več štabnimi častniki.

Nedeljskega skupnega kosila predstavnikov SDS v veliki dvorani Kazino se je udeležilo nad 400 oseb. Restavrtar g. Fran Krapež je vložil vse svoj trud v to, da za zmerno ceno nudi svojim somišljenikom prav dobro in okusno kosilo. Vse delo je g. Krapež sam nadziral, za to je tudi vse funkcionarje v zadovoljnost gostov in v zadostneje restavrtarje samega. O dobri postrežbi, izvrstni jedi in izborni pičaci je bilo slišati mnogo pohvale in priznanja. Naši somišljeniki izven Ljubljane so se lahko prepričali, da je v "Zvezdi" gostilna, ki lahko tekmuje z najboljšimi ter tako vredna vsakega priporočila, to tem bolj, ker je g. Krapež zaveden in požrtvovalen naš mož, ki je vreden najvišjehne podpore vsega narodnega in naprednega občinstva.

Ljubljanski grad. V četrtek, dne 21. januarja se bo vršil ob 19. uri na Gradu v Delavski dvorani občni zbor novo ustanovljenega "Naprednega kulturnega in političnega društva Ljubljanski grad" z občajnimi dnevnim redom. Po trudopolnih bojih je stopilo na plan, mlado, nežno društvo, vendar polno borbenosti, zanosna polno veselja do dela. In dela je veliko. Grad predstavlja danes celo vas, saj šteje okoli 600 ljudi. Ni čuda, da se je poročila pri "gradarjih" misel na samostojno delo na kulturnem, gospodarskem, socijalnem in političnem polju. Do danes so bili "gradarji" člani Naprednega narodnega društva za šentjurski obraj, od danes naprej pa hočejo živeti samostojno življenje, se hočejo boriti in delati sami zase, ker v njih je upanje na zmago, v njih je moč.

Predavanje v društvu "Soča" v Ljubljani. V soboto, dne 23. t. m. predava v salonu pri "Levu" g. Alojz Potočnik o veleinteresanem temi: "Zgodovina Ljubljane". Predavanje se bo vršilo v 2 obliki. Prilob:

Veliki pustni korzo "SLAVČEVA MASKERADA" 14. II. v hotelu "UNION".

VINA lastnega pridelka

K. DVORNIK, SPLIT Zastopstvo M. Ravar, Ljubljana.

Vsem cenjenim društvom
Uradno predpisa štampilje glede taks ima že v zalogi po najnižji ceni
Teodor Rabič
Ljubljana, Kolodvorska ulica 26.

njo soboto nam bo podal prvi del o "Stari Ljubljani": Mostiščarji, Emona, utrbe in Grad, mestna vrata in mostovi. O novi Ljubljani sledi predavanje 30. t. m. Vabimo k prvemu in lepemu predavanju o Ljubljani vse ljubljance in "Sočane". Začetek točno ob pol 9. zvečer. Vstop prost, vsi dobro došli. — Odbor.

Pogreb Frana Hribarja. Dojgofletnega metteurja "Slov. Naroda", g. Frana Hribarja, so položili v nedeljo k večjemu počitku. Številno, odlično njegovo zadnje spremitvo, je bilo najtopli dokaz, kako priljubljen je bil pokojnik vespodob. Pred hšo žalost je zapolno pevsko društvo "Grafika" turbno "Vigred", nakar je krenil sprejod proti Sv. Kržju. Pogreba so se udeležili skoro korporativno člani organizacije grafičnih delavcev in delavci z lepim venciem, direktor "Jutra" dr. Albert Kramer z g. R. Pustoslavskom, uredništvo "Slovenskega Narodca" z glavnim urednikom St. Virantom, uprava Narodne tiskarne pod vodstvom dr. Pestovnika, ravnatelj Narodne tiskarne g. Fran Jezeršek, bivši ravnatelj Nar. tiskarne g. Ignacij Verbaj, gospa Franja dr. Tavčarjeva, odvetniki dr. Ivan Tavčar ter mnogogostovinski družji pokojnikovi tovariši. Pri kapelci na Keitje - Murnovi cesti je "Grafika" zapela pokojnikovo v zadnje slovo "Blagor mu", nakar je krenil kondukt na pokopališče k Sv. Kržju.

Glč. Jelka Stanotovič, ki priredi svoj prvi koncert v Ljubljani v četrtek, dne 21. januarja, je pevka lepega glasu in odlične interpretacije. Do sedaj je nastopala v raznih beogradskih koncertih, pa tudi po drugih večjih mestih naše kraljevine. Pevka ima izvrstno šolo praškega konservatorija, katerega je absolvirala z odličnim uspehom. Kritika hvali njen krasen glas in posebno poudarja, da podaje pesmi lirsko vsebino popolnoma dovršeno in iz dna duše. Za naš koncert je izbrala ravno lirске pesmi in v velikem delu tudi nežne in gibkoko občutne srbske narodne pesmi v obdelavi mlajših modernih srbskih skladateljev. Predpridaje vstopnic v Matici kulturni.

Pritožba iz občinstva. Prejeli smo: V mestni kopeli so že dalj časa nevrzdno razmere. Ker se za odpravo istih ničesar ne stori, Vas, gospod urednik, prosim za objavo naslednjih vrstic: Ljubljana ima eno samo kopalnišče, ki premore v celem le 6 pri in 6 kadnih kopei. Toda niti ne bore higijenske naprave ne more vzdrževati v takem stanju, da bi se je mogel posluževati šovvek, kd ni toliko srečen, da bi bil lasničk stanovanjca z kopalnico. Dogaja se namreč, in to že dolgo časa, da se, če v prvi kopeli zavrtiš pripravo za prho na točko "Topio", vije nato ledena ploha, ki je ne more regulirati v toplo, čeprav vrtilj pripravo tudi še na "Mlačno" in "Mrzlo". Če si posečno srečen, dobiš včasih začedkoma šo malo mladne vode. Primor se pa tudi, da ne prideš do mrzle vode — a to vedno le takrat, kadar je znanj toplo, kajti kadar znanj zmrazuje, ti postreželo izključno z mrzlo vodo. Pršna kopel ima pripravo za regulacije "Prha od spredaj" in "Prha od zgoraj", h kateri pa skorovo nomanja ključ. Za slučaj pa, da naprava sploh funkcionira, dobiš vodo hladnošom od zgoraj in spodaj, toda v najrazličnejših nasprotnih temperaturah, kakor je pač ravno sosed rajl. Vse tozadavne reklamacije pri tamkajšnjih uslužbenih so vedno brez uspeha. Oni, ki so pr. moranji početi mestno kopol, so torej v resni nevnanosti za svoje zdravje. Magistrat naj napravi red!

Policijske prijave. Od nedelje na pon deček so bili priljubljeni policiji sledeči slučaji: 1. Izpoved 1. poštkoča tuje lastnine, 1. posest samokresa brez dovoljenja, 10 prestopkov cestnega policijskega reda in 1 pre stopek prekoračenja policijske ure.

Tatvine na pošti. Iz inozemstva so prihajale na pošno direkcijo zadnje čase pogosto pritožbe, da izhajajo poštno vrednostne poštke in zavrtik in ne prihajajo niti do carine in še manj seveda v roke adresatov. Da pride tej skrivnosti v okom, je priljavila poštna direkcija zadevo policiji, ki je v ponedeljek po svojih agentih res izsledila tatu teh poštjk v osebi nekera nižjega poštnega uradbenca. Na njegovem stanovanju so našli volike množine svile, nekaj svetlih damskih toalet, pripnkek za negovalce, trakov za čevlje, ogledale in splošne galanterijske robe.

Prodaja "Ednosti" v Ljubljani. Ljubljanska številka tržaške "Ednosti" se bo prodajala še dalje po dva Din v tobakarni Sever v Šelenburgovi ulici ter pri Yougoslav Express Reclam Company na Kongresnem trgu.

Maskarada tehnikov-akademikov (A. D. J. T.) se bo vršila danes v vel. dvorani "Kazina". Je inena, vsa pa v salonu kavarna "Slova", proti vabljiva. Vabljuje vse plezlike in plezljak akad. društva "Jadrana" proti izkaznici. Krinka predpisana J. N. A. D. "Jadrana" je vabljeno.

19. redni občni zbor "Društva sejmjarjev za Slovenijo" v Ljubljano se bo vršil v nedeljo, dne 24. januarja ob 14. uri v gostilni "Mrika" za Rim. št. 20. kamor se vabijo osebno splošno občni zbor z občajnimi dnevnim redom. Ker se bodo na občnem shoru obravnavale zelo važne družbene zadeve, je dolžnost vsakega člana, da se ga sosedilje v točno udeležil. — Odbor.

Društvo "Trosvetlice" v Ljubljani ima danes, dne 19. t. m. ob 15. uri redno sejo v brezalkoholni točilnici. Dnevni red: dolžnost dela sebeljan. — Udeležiti se odbor obvezna.

Društvo šezdesetih ustanovenec sklicuje za nedeljo dne 24. januarja ob 8. sjetraj v dvorani pevskega društva "Slavca" v Narodnem domu v Ljubljani občni zbor z občajnimi dnevnim redom. Odbor.

Društvo dr. poljičjakih namočenov v Ljubljani ima svoj letni občni zbor v aralu, dne 8. februarja ob 16. uri v sobi skorvo kuhinje na povozilju strazje, v četrtek, dne 4. februarja ob 12. uri pa v salonu kavarna "Slova", proti vabljiva. Vabljuje vse plezlike in plezljak akad. društva "Jadrana" proti izkaznici. Krinka predpisana J. N. A. D. "Jadrana" je vabljeno.

19. redni občni zbor "Društva sejmjarjev za Slovenijo" v Ljubljano se bo vršil v nedeljo, dne 24. januarja ob 14. uri v gostilni "Mrika" za Rim. št. 20. kamor se vabijo osebno splošno občni zbor z občajnimi dnevnim redom. Odbor.

Društvo Alena ustanova, da je v sredo 20. dne meseca ob pol 6. zvečer plesna vaja za otroški doček. Odbor.

Prilobnja društva "Kazina" bo danes v torek dne 19. t. m. od 17. do 20. zvečer v halskovi dvorani. Na razpislobo do udeležitelom šal po različnih cenah. Svital bo kvartet Sokola I in evropske radiopostaje potom najnovjetege aparata. Vstop je prost tudi za člano družine in pa njh vpljavne goste. Oglejte vabljiva. Ako ta prvi poizkus uspe, se vrsta naslednjeje dne 22. t. m. ob isti uri. Predava br. dr. Ormar Kraji. — Prevezni odbor.

Prevezni odbor Sokolskega društva Ljubljana II. priredi v četrtek dne 21. t. m. ob pol 9. uri zvečer v tovarnici na realki predavanju o "Veneričnih boleznih". Ta dan je predavanje izključno le za članarice. Isto predavanje izključno le za člano se bo vršilo naslednjeje dne 22. t. m. ob isti uri. Predava br. dr. Ormar Kraji. — Prevezni odbor.

Udruženo jugoslovanskih inženjerj a arhitekti, seklja Ljubljani, valja na 8. strokovno predavanje, ki se bo vršilo v hotelu, dne 22. januarja 1926, ob 20 uri v družbenem ložbu seklje v II. nadstropju Kazino (vhod s Kongresnega trga). Predaval bo go-

Grofica Marica

Za razkošni film
specijalno komponirana glasba.

spod dr. inž. Aleja Král "O visokogradnem konstruktivnem Solozu". Vabljeni so vsi člani in po njih vpljavni gostje. Upravni odbor.

Moškiški "Svevojav" v Ljubljani nastanja, da se vrši izredni občni zbor v nedeljo, dne 21. janarija ob 10. uri dopoldne v salonu pri Mikliću, hotel "Južni kolodvor" v Kolovrski ulici.

Zimsko jubilejno pririditve SK Hrtije. SK Hrtija priredi v soboto in nedeljo 23. in 24. t. m. kot uvod v jubilejno petajsto leto svojega obstoja tekmovalna v umetniem drnjanju v Ljubljani ter moških ško amuško tekmo v obliki Mojstrane in Kranjske gore. Drsalne tekme se vrte na klubovem sportnem draščilno ob Celovški cesti. Razpisano so štiri tekme: Tekma seniorjev za prehodno darilo dr. G. Fuhca, tekma II. senlerika kategorije za klubovo jubilejno darilo, tekma članov za klubovo jubilejno darilo in tekma juniorjev. Nastanek razpisa je razviden na draščilni listice, prijavni rok do 22. t. m., sedežna godba ZJZ.

Iz Maribora

Kulturna in družabna kronika. Danes v torek: premijera opere "Evangeljnik", 22. jan. Ljudska univerza: predavanje o ruskem gledališču; 23. jan. trgovski ples; 27. jan. svetovsavska proslava; 28. jan. večer JČ LL. ge s predavanjem g. Rasta Pustoslavška in s slikovničnimi slikami o češki revoluciji; 30. jan. jugoslovenski ples pri Gozdu; 31. jan. shod g. Svetozarja Pribečevića v Narodnem domu; 1. februarja planinski ples. Na Svečnico: Kejžarjev venci z občnim zborom Slovenske čitalnice in Ljudske knjižnice. 11. februarja otroški karneval pri Gozdu. Dne 13. februarja šolska maskerada v Narodnem domu. Dne 20. februarja občni zbor JČL v Narodnem domu.

Na lovu za tatom pisalnega stroja. Dne 13. januarja je bil v Celju ukraden rudarskemu uradu pisalni stroj, vreden okrog 4000 Din. Čeljska policija je to brzo sporočila v Maribor z opombjo, da je osumljeni nekdanji Ivan Zupanc. Dne 16. januarja je šel mariborski detektiv po Aleksandrovici cesti, pri čemer mu je prišel nasproti omenjeni Zupanc, ki je izgnan iz Maribora in ga 1886 tudi celjsko sodišče, odkoder je ušel iz letnišnice. Ko je Zupanc opazil detektiva, mu je ušel v frančiškansko cerkev, detektiv pa za njim in ga v cerkvi aretirat. Včeraj je obvestilo mariborsko poštojo brežičko orožništvo, da je omenjeni Zupanc pisalni stroj v Brežicah zastavil in nato odotoval proti Mariboru, kjer je prišel že sredno v roke policiji.

Arrestacija radi splošnega suma. Mariborska policija je te dni na cesti aretirala brezposelnega Ivana J. samo zato, ker se je zdel sumljiv. Kmalu po aretaciji so ugotovili, da je aretiranec dolžnik škandilček z Lajtersberga, kjer ga dolžijo, da je v noči na 5. maja ukradel nekemu Franu Pihleriču kravo v Pevski dvorani. Policija je torej pravilno sumila. — Ravno tako je zletel v slučajno v godljo Alojz Črnko, ki je bil 17. januarja aretiran samo radi kaljenega nožnega ntru. Pri zaslišanju pa so ugotovili, da je v noči na 7. decembra 1925, pri posestniku Antonu Keletu v Orehovci, občina Sevnica, ukradel iz zaklenjenega hleva posteljnine v vrednosti 300 Din, dne 18. decembra 1925. Je ukradel Antonu Auernju, trgovcu v Vetrinjski ulici par izveženih čevljev. Končno ga zasleduje tudi zagrebška policija radi poverbe, ki jo je izvršil tam meseca majnika.

Evetovsavska pririditve. Tuhajlnja pravoslavna cerkvena občina priredi 27. t. m. (Sv. Sava) Svetovsavske proslave z sabavo, pri kateri sodeluje pevski zbor Drava, vojaški orkester, koncertna pianistka gospa Aphova in koncertni pevce g. Zilko. Pririditior obeta lep umetniški učinek.

Občni zbor organizacije SDS za Celje-okolico bo v četrtek zvečer pri Permozerju v Gaberju.

Politična vest. K radikalom so prestopili celjski občinski svetniki gk. lekarnar Posavec, hotelir Zumer in mizarjski mojster Šviga. Prva dva sta bila korpirana v kraljevski strankni odbor. Vsi trije so bili svoj čas izvoljeni kot pristajši čez. gospodarskega bloka.

Smrtna kosa. V ponedeljek je umrl v celjski javni bolnici po dolgem in hudem trpljenju znani celjski trgovec g. Franc Kramar v starosti 43 let. Rajni, znan kot dober in prižaven mož, je ustanovil leta 1909, skupno z g. Emanuelom Prico na vogaku sedanje Cankarjeve in Kralja Petra ceste z malim denarjem trgovino galanterijske stroke, ki je kljub nemški konkurenci dobro uspevala. Ko mu je že med vojno umrl kompanion, je začel še on sam bolehati in sedaj ga je smrt rešila trpljenja. — Po dolgem in hudem trpljenju je v soboto, kakor smo že kratko javili, umrl na Dolgem polju št. 8 v Celju upokojeni činkarniški uradnik gosp. Franc Koroschetz. Pokopan je bil v ponedeljek popoldne na okoliškem pokopališču. Rajni g. Franc Koroschetz je živel v lepem blagostanju in ker je stielil glasu svojega dobrega srca, je veliko storil za učeo se mladino in dišštvo. Bil je velik dobrotnik dijaške kuhinje. Blag bodi spomin dobremu možu!

Gospodarski list "Zadruga," glasilo celjske zadružne zveze, je začel zopet redno izhajati. Izhajal bo za naprej 15. vsakega meseca. List, ki je sedem let po vojni izhajal le za slučaj potrebe, šteje sedaj že svoj 34. letnik.

Smrtna nesreča. V njenem stanovanju na Kralja Petra cesti št. 22 so našli v nedeljo ob šestih popoldne onemveščeno, 83 let staro gospe Ano Kolenčevco, mater rajnega narodnega mecena in veletrgovca g. Antona Kolenca in trgovca g. Franca Kolenca v Narodnem domu. Ko je prišel zdravnik na lice mesta, je mogel sicer ugotoviti, da srce še nekoliko utripa, vendar je bila vsaka pomoč zaman. Gospa, ki se je bila nezavestnosti in pozabljivosti pri pripravljaju okrepčila s plinom zadušila, je kmalu na to umrla. Pogreb bo danes popoldne ob treh. Splošnavi rodbini naše sožalje!

Rajši strup nego amputacija. V hrvaškem domu se je zastrupil invalid I. A. Zdravniki so sklenili, da mu odrežejo nogo, a mož, ki je že za časa vojne in potem po njej silno mnogo prestal, je sklenil ni rajše v smrt.

Naši kraji in ljudje

Trstenjakova razstava v Jakopičevem paviljonu

A. Trstenjak: Lastna podoba, lesorez.

Kakor smo že poročali, je razstavil v Jakopičevem paviljonu akademični slikar gosp. Ante Trstenjak svoja dela. Izmed katerih prinašamo par posnetkov v današnjem "Jutru". Trstenjak se je izšolal daleč v tujini, največ pa mu je dal Pariz. L. 1924, se je podal na Bretonsko, deželo ob Morskem rokavu na južni strani ob Atlantskem oceanu. Tipična mesta in vasi pri teh težke rjavo-zelene barve s svojo demonsko silo, so napravile nanj močan vtis. Pri

A. Trstenjak: Moja mati, obo.

tem keltskem narodu je našel obilo silnosti z nami Najbolj se je čudil, da je našel v vsakem še tako majhnem mestu kako umetniško razstavo ali galerijo slik. Iz tega je sklepal, da imajo ljudje veliko smisla za umetnost in da cenijo svoje umetnike. Na tem povzročilo je prepotoval številna keltska mesta, izmed katerih se mu je zdelo najbolj markantno Concarneau z nekoliko tisoč ribiškimi čolni

A. Trstenjak: Lutomorski motiv, akvarel.

Vtise na svojih potovanjih nam je predočil v številnih slikah Razstava v Jakopičevem paviljonu nam predstavlja celoto njegovih bežnih vtisov, predvsem s pobovanja po Italiji Trstenjak pravi, da je zastojni tekal nekakšno moderno Italijo, kaiti preveč je vkljenena v svojo renesanco in producira danes prav malo, in če to, kar producira, je zelo slabo. Povsod po mestih in manjših krajih je našel premnogo motivov in vsaj nekoliko od teh le skušal vpo-dobiti in predčiti nekoliko tistega, kar je videl in doživel S 1 februarjem bo otvoril svojo razstavo v Pragi, pozneje v Beogradu, nakar se bo vrnil v Pariz

Ob desetletnici letalskega atentata na Ljubljano

Pozimi, 17. januarja 1916, nekega meglonega jutra, je zavladovala po Ljubljani groza: italiansko letalo je metalo na mesto bombe! Ze itak zastrašena Ljubljana, ki je gledala vsak čas, kako vlačijo obsojence na "Suhil bajer" v smrt in ki je v vesoljni bedi trepetala le še pred evakuacijo, je se po tem atentatu bala najhujšega. Takoj so se razširile razne govorice o celum kupu mrtvih in o porušenih hišah. K sreči pa so bili Lah! zopet nepričakovano nerodni. Letalo, v katerem je sedel baie sam Gabrielle d'Annunzio, je priletelo skozi gosto meglo; zagledali so ga na Zoisovi cesti tako nizko, da so razločevali v njem osebe. Aeroplan je švignil preko Ljubljaniče in vrzel tik pred nekdanjo Vi-rantovo hišo (zdaj poslopje poštne direkcije) na trgu sv. Jakoba. Bomba, ki je eksplodirala s silnim pokom in razsula vsa stekla v hiši Očividno je nameraval Lah vreči bombo na Virantovo hišo, kjer je bila vojaška bolnica, polna težko ranjenih in večinoma operiranih vojakov.

Letalo je zletelo preko hiše in vrzlo drugo bombo za nekdanjo Samassovo tovarno v Zvonarski ulici. Bomba pa je padla prezgodaj in priletela na dvo-rišče male hiše na Zahjaku. Eksplozija je povzročila na hišici le nekaj razpok in ubila več šip Lah je nameraval uničiti Samassovo tovarno, kjer je imela armada svojo delarno, toda tudi to se mu ni posrečilo.

Letalo je potem zletelo okoli Gradu. Ali je bilo isto ali drugo letalo, ki je vrzlo tretjo bombo pred poslopje bivše Cukrarne, ni znano. V Cukrarni je bila vojašnica in mivziča vojaških pisarn. Lah je hotel razbiti to ogromno poslopje, a bomba je padla pred njim in ranila dva dečka in dva konja. En deček je kasneje umrl, konja pa sta poginila. Na onemstoru, kjer se je zgodil zločin, je bila velikanska luža krvi. Na južnem koncu Cukrarne so bila pobita vsa okna.

Letalo je izgnilo nato na Ljubljansko polje in tam vrzlo še eno bombo, ne da bi napravilo kako škodo.

Ustanovitev "Zveze planinskih društev"

Zagreb, 18. januarja.

V nedeljo, dne 17. t. m. se je vršil v Zagrebu ustanovni občni zbor "Saveza planinskih društev". Zastopana so bila: "Srbsko planinsko društvo" iz Beogra da, "Slovensko planinsko društvo" iz Ljubljane, "Hrvatsko planinsko društvo" iz Zagreba ter "Planinarsko društvo" iz Fruške gore po svojih delegatih.

Zbravanje je vodil gosp. Pacarič, kot podpredsednik Hrvatskega planinarskega društva. Pravila so bila odobrena. Izmed delegatov je bil izvoljen za leto 1926, sledeči odbor s sedežem za leto 1926, sledeči odbor s sedežem v seditnik dr. Tomišek, ing. Nedeljkovič, dr. Pavlas, tajnik dr. Prebeg, tajnikov namestnik dr. Hirc.

Podrobno poročilo o namovo prijavljenih društvih za vstop v "Zvezo" je podal dr. Prebeg, nakar je bilo sprejeto "Društvo planinarov v Bosni" druga društva pa bodo pozvana, naj uredi še nekatere pogoje. Srbsko planinsko društvo je bilo naprošeno, da nosreduje za mirno rešitev spora med Hrvatskim planinarskim društvom in Tur klubom Sleme.

Jako obširna je bila razprava radi voznih ugodnosti, ki so jih imeli turisti na železnicah in so se dekoma ukinitile. Sklenilo se je, da stori Zveza pri železniškem ministru in pri merodajnih faktorjih potrebne korake, da dobe planin-ska društva zopet znižanje po železnica-h za svoje člane. Sklenjeno je bilo na-dalje, da imajo vsa planinska društva, včlanjena v Zvezi, enake članske izkaz-nice s sliko po vzorcu "Slovenskega

planinskega društva" in se za vse člane Zveze uvedejo znamke, ki se vsako leto nanovo izdajo. Važna je bila raz-prava radi uvedbe enotnih markacij. Pri trgovinskem ministru bodo izvršeni potrebni koraki in varstvo in za-ščito markacij.

Preljubo veselje, o j kje si doma?

(Nedeljsko predavanje turistovskega kluba "Skala".)

Večjeje praznika, lepšega užitka in bolj-še propagande za svojo stvar ni mogel pri-rediti ljubljanski turistovski klub "Skala" kakor s nedeljskim predavanjem v kinu "Matica" na Kongresnem trgu. O tem pred-avanju s mirno vestjo zapišemo, da je bi-lo eno najlepših, duha oveseljujočih in po-zvedljivih kar smo jih imeli priliko slišati v zadnjih letih. Kako tudi ne! Lepota naše zemlje, katero je mati narava obdarila s tolikimi krasotami, je stopila pred naše oči v hledi tako nazorno, da nam teh vtisov ni mogoče reproducirati na pa-piru. V dobi, ko cvete pouzrelost in obračajo ljudje vsem naravnim potavom herbi, je prišlo to predavanje kakor bla-godajna rosa na suho, razpokano zemljo. Ko sem v dvorani iskal reditelja, da mi odkrije sedež, sem dobil na vprašanje po reditelju ljubezni samozavesten odgovor: "Saj le itak vseno, kie sedimo. Mi planinci smo disciplinirani!" Tekom predavanja se je lahko vsakdo uveril, da so te besede doc-la resnične.

Predaval je g. Vinko Zor s svojo hear-do, resnostjo, zabavnostjo in humorjem. Lipo, preprosto, domače predavanje! Na platnu so se ves čas menjavale slike, divni posnetki amatierjev "Skalcev". Predavatelj je po-ljal poslušalce čez S. Jošt, Ratitovec, Krav-avoc, Kamniško Bistrico, Tržič, Begunj-ščico, Golico, Petelinjek, Planico, Stenar, Urhanovo špico, Triglav, Kredarico, Tri-glavsko jezera, Olševnik, Prtivec, Komar-šo, Lepo špico, Lisec in Bohinj. Razložil je vsak posnetek s primernimi besedami in le tu-patam zabehil svoje predavanje s krepko za-hvalno besedico iz planinskega življenja. Posebna veselost je vladala v dvorani, ko je omenjal planinske odmeve. Planine so včasih budomučna. Če jih a, pr. ženaka vpraša, kaj je vsrok vsem ženskim nadam, ji dajo v odgovor odmev: Adam. Če jih vpraša turist ki je izgubil palčco, kaj mo-re vreti prihodnjije s sabo na planino, mu odgovorilo: Malco Planine se nikoli ne hli-nilo. Če jih postarna ženaka vpraša kaj ostane, ko lepota ženaka mine, ji odgovo-re: Skomina. Tako potrjuje narava svoje

DANESI Prvič v Ljubljani! DANESI
Velika senzacionalna kriminalna sfera!
UMOR IZ LJUBOSUMNOSTI
Nareto zanimivi kriminalni roman v 3. velikih delanjih, v glavnih vlogah Gertruda Berliner, Ruth Weyher, Alfred Abel, Carl Auen, Erich Kaiser-Tita.
KRIMINALNO! SENZACIONALNO!
Izven programa. Novi "Deullig-Journal"
Danes ob 4., 7.45., 11.45., in 9.
Predavatelj: Grafica Marica.
Kino "Ljubljanski dvor"
Telefon 730.

privrčenos v telesnem zdravju in jih krepi v duševnem razvedrilo.

Slike "Skalcev" so na najvišji stopnji tehnične dovrženosti, iz njih odseva poleg popolnosti narave tudi nepreokaljiva spretnost amatierjev-fotografov, ki so jih napravili, šestokrat tvegajoč svoje življenje za en sam posnetek. Vsakdo, kdor te slike vidi, jih mora občudovati, na platnu pa je bila narava pred nami kot živa Turistovskemu klubu "Skala" k nedeljskemu pred-avanju iskreno čestitamo ter mu želimo še več takih uspehov kakor je bil nedeljski.

Skok preko kože

Ljubljana, 18. januarja.

Akademični klub montanistov v Ljubljani je priredil v nedeljo zvečer svojo vsakoletno tradicionalno rudarsko svečanost: Skok preko kože. Pomen te starodavne rudarske ceremonije, po kateri postane oni, ki se je povetil rudarskemu stanu, šele pravi "knaps", smo razložili že v eni zadnjih šte-vilk.

Nedeljska svečanost se je vršila v pri-merno dekorirani dvorani hotela Union pod protektoratom ministra za žume in rude dr. Nikiča, katerega je zastopal rudarski nad-vestnik Strgar Mladi bruci v rudarskih uni-formah so odkorakali ob 20.15. prižganimi jamakimi svetilkami iz Akademikega ko-legija po Kolodvoraki in Dalmatinovi ulici, na Marijin trg, Prekrnovi in Selenburgovi ulici v Gorjupovo ulico, kjer so s pesmijo "O kje si brucmajorski pozvali svojega vod-jo hrucmajorja g. Zambellija, pod čigar vodstvom so odkorakali pred univerzo, na-tu v kaverno "Zvezda" ter od tam v Uni-on. Častni predsednik rudarski nad-vestnik Strgar je imel na zbrane bruce lep nagovor. Zboru je predsedoval montanist Variščič. Rektorja universe je zastopal prof. Kropč. Sledila je ceremonija "Skoka", pri kateri je 17 brucov, med njimi dva Rusi, skočilo v pravo rudarsko življenje. Na svečanost je dospelo več pozdravnih hrvojek, med temi tudi od stanovskih tovarišev iz Leob-na in Ptihrama.

Pred ceremonijo skoka se je vršil kon-cert, pri katerem so sodelovali ga Lovko-tova ter gg. Holodkov in Banovec. Sveča-nost se je zaključila v najlepšem razpolo-ženju s plesom.

Umor pri Slovenski Bistrici

V Leskovcu pri Slovenski Bistrici je dne 18. decembra 1925 nenadoma umrla pre-vižkarica Marija Petkova. Ko so jo prišle ženske umivati, so opazile na njenem licu znake oziroma odtise prstov. Takoj so su-mile, da ni vse v redu. Kljub temu pa so Petkovo umile in 21. decembra je bil izvr-šen pogreb. Tudi miriški oglednik je opa-zil te sumljive znake, vendar je na ogled-nem listu napisal, da je umrla radi slabosti in nahuhe, kakor mu je rekel tudi Jože Gmajner, set rajno, pri katerem je Petkova živela. Glede znakov na licu pa je rekel Gmajner, da je Petkova najbrž padla.

Ljudje pa so o teh sumljivih znakih bu-žljali naprej in so končno za to čudno smrt Petkove zvedeli tudi orožniki, katerim se je Petkova baie že prej večkrat pritoževala nad slabim ravnanjem s strani Gmajnerja in jim rekla, naj preiskujejo vzroke njene smrti, če bi nenadoma umrla. Enako je pravila Petkova tudi sosedom. Orožniki so torej pričeli s temeljito preiskavo, ki je vodila končno do aretacije Gmajnerja. — Truplo umrle pa so 6. t. m. ekhumirali in obducirali ter pri tem ugotovili, da je ime-la Petkova razen omenjenih sumljivih znakov na licu še na levi strani zlomljenih pet rebrov, na desni pa dvoje namoljenih.

Petkova in Gmajner sta živela že več let v prepiru. Gmajner je bil že leta 1919 v preiskavi radi zagonetnega umora svojega saka Petra Vrege iz Leskovca, ki je bil umorjen z zalitjem zavrelega loja. Dotična preiskava pa je bila zoper Gmajnerja konč-no ustavljena radi pomanjkanja dokazov. Gmajnerja so po aretaciji sedaj izročili v zapore okrajnega sodišča v Slovenski Bi-strici od tam pa so ga prenesli te dni k okrajnemu sodišču v Maribor, kjer vodijo nadaljno preiskavo.

Epidemija samomorov v Trbovljah

Neznani samomorilec morda Ljubljčan?

Trbovlje, 18. januarja.
V zadnjem času je bilo izvršenih v Tr-bovljah več samomorov. Obojega spola kandidati smrti so si zaporedoma izbra-li mrzlo Savo za svoje torišče. Pred nekaj dnevi smo vam poročali o samomoru ru-darja Zitnika iz Nove kolonije, ki se je na postaji, ko bi moral stopiti v ljubljanski vlak, nenadoma pognal proti Savi in izginil v njenih valovih. Danes vam poročamo že o drugem samomoru, ki pa je bil izvršen mnogo bolj premišljeno od prvega.
Včeraj dopoldne takoj po prihodu Ljub-ljanskega vlaka so opazili pavanti okoli 30 letnega moža, srednje velikosti, plečatega, oblečenega v rjavo sukno, ki je počasi stopal po poti proti separaciji na levem bregu Save ter končno separacij na most preko Save. Ko je prišel do sredine, je stopil vnoo k ograji, se povzpel preko nje in stopil na rob mostu, tako da je bil s hrbtom obr-njen proti separaciji. Nekaj časa je tako stal, kakor bi nekaj premišljal. Prav v tem

trenutku mu je pričel nasproti neki delav-vec s postaje, ki se ni nadejal od neznanca nobenega nepričakovanega dejanja, kar je bil videti docela trezen in normalen. Ko so mu je delavec približal na 20 korakov, pa se je neznanec nenadoma izpustil in se vrzel vznak v Savo. Delavec v pustaje je prestrašeno zavpil in pričel klicati za po-moč. Kmalu se je nabralo več ljudi, a v bližini ni bilo nobenega čolna na razpolago. Samomorilec se je kmalu pokazal na povr-šini s krvavo glavo, ker je sajbrl priletel na skalo, nato pa so ga požrli savski va-lovi.

Razumljivo je, da je dogodek povzročil mnogo razburjenja, posebno še zato, ker se je prejšnji dan vrzel neki delavec pri Grebencu v Savo, katerega pa so še prav-vočasno rešili. Trupla rudarja Zitnika je niso našli: prav tako ne trupla večerjajne-ga samomorilca, katerega identiteta je še neznanca. Mislijo, da je morebiti kak Ljub-ljančan.

Bala lepe Fanike

Ljubljana, 18. januarja.

V hiši št. 164 v Vodmatu je bilo v oed-ljo popoldne izredno veselo. V prijetno zakurjeni sobici je praznoval trgovski slu-ga Anton Hrovatin v družbi svoje priljež-ne ce, s katero živi že več mesecev v izredni harmoniji, menda svoj 30 god Harmonija in neprestane ljubeznivosti so bila hres-sence močnje po zunanjem svetu, povidva-jamo po zunanjem svetu, kajti v hiši sa-m je pač druga ženska, ki je gledala oba nekoliko postrani.

V nedeljo, kakor rečeno, sta se oba na-zakonska zakonca imenito zabavala, no-nadoma pa se je vnel med Hrovatinom in gospo S. preprij in pri tej priliki Hrovatin ni bil ravno skromen pri izbiranju raznih besed. Gospo S. se je radi tega silno raz-burila: odšla je takoj na policijsko stražni-čo, kjer je izdala razne skrivnosti. Poslo-dica je bila, da so se naslednjega dne poja-vili v svetličku Hrovatina in njegove Fanike detektivi. Seveda so se naravnost začu-dili ogromni hali lepe Fanike, ki pa je morala nekam aramejljivo priznati, da ji je vse to navedil pravzaprav njen Tona, in stoer šo-le prav v zadnjem času. Riuh, vsa je, hlačk — sploh od najintimnejšega knočka ženaka-ga perila pa do robce v moških obleki, je bilo tu na kupe.

Hrovatin in Fanike sta vsa zaprepačena gledala na svoje bogastvo, ki je izvrvalo ig-trgovine in delavnice tvrčke g. Drago Schwab, kjer je bil Tone Hrovatin zadnje-časo zaposlen. Posledica hitre preiskave je bila seveda ta, da sta morala oba vzeti slo-vo naprej od svoje tople volice in nato-že drug od drugega ter od gospo S. ter od-iti za štiri stene, kjer bosta imela sedaj hrčkone dovolj časa, da premišljujeta o slabih časih in o priletlosti ter nepriljetno-sti preveselega godovanja.

Od danes dalje se predvaja veličastni film

Beneške ljubavne noči

Drama se vrši v Italiji, odkoder so naj-lekši posnetki. V glavnih vlogah Lillian Gish, znana iz filma "Bela sestra". I. filmsko delo v sate produkcije istega režiserja in istih glavnih igralcev kot je bila "Bela sestra" in tudi po kriti-ki svetovnih filmskih strokovnjakov od-ta film nič manj vreden kot "Bela sestra".

Predstave popoldne ob 3., 5., 7., in 9.

Kino "Ideal".

Razstava damskih modelov tvrčke O. Bernatovič, Mestni trg

Izreden napredek v modni strukt, ki po-sebno razveseljuje naš damski svet, je bil videti ob priliki razstave raznih damskih modelov za pomladno sezono. Razstavo je priredila od sobote do ponedeljka zjutraj v svojih izložbah in lokalno podvezna tvrčka O. Bernatovič, Mestni trg.

Pasanti, ki so v času razstave pasirali Mestni trg, so prisiljeni po privlačnosti oku-neza aranžmaja krenili in gazi! snež k lo-kožbam. Tako dame kakor tudi gospodje so se divili krasoti damskih oblačil. Čbu-dovalci so si bili edini v tem, da popolnje in ukusneje prikojene toalete tudi prizna-no najboljše stehlele ne morelo izgovoriti. Tu si videli, razne komplete v modnih barvah, svilenje plašče s bajnimi crepcedhnanim predlogami, razne kostume najnovjete-ga kroja in le blaga najnovjetejih vzorcev, vo-černe toalete, okratene s peresnohlajnimi čipkami, in razna damska oblačila, na katerih se izražala izreden tik.

Take razstave mramro je pozdravljati, ker dvigajo uvelo Ljubljane ne samo pri domačih, temveč tudi pri tujcih.

Preporučile se bodo slej ko prej naše da-me, da jim tudi mozemstvo ne more nuditi boljše stvari, ki so obzmem tudi zelo po-ceni.

Zelati je, da bi tvrčka za vsako sezono priredila sično razstavo, ki bo brez dvoma povrnala trud z najb-hšim uspehom. Čen-d, damam tvrčko za nakup oblačil kar najb-hšje je priporočamo. 102 a.

Smehi Zabava! Popolnoma novi! Šala! Humori!

GOSPODIČNA VAMPIR

Kolosalna filmska burka polna šale in smeha brez kraja in konca.
Veseli doživljaji dveh veseljakov v velikem carstvu filma — Komične in smeha-polne scene pri filmskem posnemaju — Dirka avtomobila in brzavla — Požar hiše čez ure prezgodaj — Rešen v poslednjem momentu — Trud ljubavi — Kdor želi obilo smeha šale, zabave, humorja in razvedrila, naj hiti, da ne zamudi — ker v filmskem carstvu se vrši vse v ekspresnem tempu....
Odhod v veliko filmsko carstvo točno ob: 4., pol 6., pol 8. in 9 ur.
Za zabavo igra pri vsakem potovanju prvovrstni in etniški orkester in najnovjete moderne skladbe — Vstopnice prodaja
Elitni Kino Matica
vodilni kino v Ljubljani.

Iz življenja in sveta

Kako si znanstveniki predstavljajo konec sveta

Leto 1925. je bilo zelo bogato kometov ali repatic. Število onih, ki so jih opazili zvezdoslovci, ni nič manjše kakor dvanajst. Že sto let jih ni bilo toliko.

Marsikdo se spominja velikega Halejevega pometja, ki je maja meseca 1910. letel mimo naše zemlje. Nekateri zvezdoslovci so takrat dejali, da obstaja možnost, da trči v zemljo in da bo tako za nas uboge zemljane konec sveta. Toda jedro te repatice je da sreči letelo daleč mimo zemlje. Se repaticin rep nas ni osmejnili.

Sicer pa stvar ni nevarna, kajti rep take po vsejmirju pohajkujoče zvezde sestoji iz tako razredčenih plinov, da jih pri prehodu skozi nje ni mogoče opaziti.

Dogače bi bilo seveda, če bi telo komet samo, tako zvano «jedro», zadelo ob našo zemljo. Nastala bi strahovita katastrofa, ki bi pa bila omejena samo na ono stran zemeljske oble, kamor bi zadeli komet. Zemlja je tako težka in solidna, da je v stanu zdržati tudi tak supek. Škodil bi ji sicer, a razbil je ne bi.

Domneva se, da se je tak slučaj v zgodovini človeštva že enkrat zgodil: komet, ali druga manjša zvezda je trčila ob našo zemljo na ozemlju, kjer se je nahajala velika celina Atlantida in kjer sedaj leži globoka razpoka, ki jo pokriva Atlantski ocean. Stari grški pisatelji pripovedujejo, da je strahsen potres uničil to bogato deželo kar na mah, da jo je zalilo morje in da je mnogo mesecev ležala nad tem morjem črna sopolra. Menda so bile to kozmične megle, ki jih je zvezda, ki je tam zadela ob zemljo, ali pa letela tik mimo nje, vlekla seboj. Isto pripovedujejo o Atlantidi kameniti spomeniki v Mehiki.

Da dve zvezdi trčita druga ob drugo, niti ni tako redko. Zvezdoslovci so večkrat opazili take slučaje: naenkrat zazari na nebu nova zvezda. To je samo mogoče, ako dve zvezdi trčita. Radi silnega udarca nastane taka vročina, da nova zvezda, ki nastane iz obeh starih, prične žareti v svetli luči.

Nikakor ni izključeno, da naša zemlja prej ali slej ne zadene ob kako drugo zvezdo. In tako bi konec sveta vsaj v svojem začetku odgovarjal prorokovanju svetega pisma, ki pravi:

«Znamenja se bodo prikazala na nebu in moči nebeške se bodo gibale...» Francoski abbé Moreux, ki je napisal že cel kup izredno zanimivih popularno-znanstvenih knjig, nam je v svojem zadnjem delu Les Enigmes de la Science (Skrivnosti znanosti) naslikal, kako bi se videlo približevanje konca sveta:

Neko noč zapazi zvezdoslovec na svetlem zvezdnatem nebu temno točko, ki prej še nikoli ni bila tam. Opazovati to temno, bližajočo se zvezdo je šele mogoče, ko meri njen primer približno eno minuto in trinajst sekund, to se pravi toliko kakor glava bučice. Nekaj dni pozneje bi premer že narastel na eno minuto trideset sekund.

Tedaj bi zvezdoslovec vedel z matematično natančnostjo, da bo konec sveta točno v tristo štiri in štiridesetih dneh. A nihče izmed ljudi o tem še ni bil obveščen.

Tri mesece po prvem opazovanju temne zvezde v teleskopu pa že ne bi bilo več mogoče stvar skrivati občinstvu. Črna zvezda bi bila že vidna prostemu očesu. Dosegla bi svetovni prostor, po katerem se kreta planet Neptun.

Od tega trenutka naprej bi se zemlja ne vrtela več pravilno. Dolgost dni in noči ne bi več odgovarjala času, ki bi ga kazale naše ure. Zvezdoslovcem bi bilo tako onemogoče vsako računanje.

Človeštva bi se začela polasčati blaznost. Verniki bi oblegali cerkve in svetišča. Razuzdanci bi se spravljali k svojim zadnjim orgijam. Vsi ozirli bi padli. Ljudje ne bi več spoštovali nobene lastnine. Vse delo bi bilo ustavljeno. To je drugi del prerokovanja:

In narodi se bodo morili med seboj... Oni, ki si niso o pravem času nakopili živeža, bodo začeli umirati od glada. Srečen tisti, ki se bo lahko skril s svojo zalogo na samotnem kraju! Ne bo videl strašnih morij in pobojev.

Štiri in trideset dni pred trčenjem temne zvezde, apokaliptične pošasti, in našega solca, bo črna zvezda že došla do Jupitra. Urana in Neptuna bo že prej potegnila nase... Izgledala bo tako velika kakor trejlna luna. Videla se nam bo kakor nova luna na našem nebu. Svetlobo bo dobivala od našega solca. Tu in tam pa bo vstajal iz te nove zvezde ogenj, ki bo skozi razpoke, nastale na njeni skorji bruhal na dan.

Tedaj bo naše solnce samo izgubilo svoje ravnotežje, iz njega se bodo pričele dvigati protuberance, dolgi ognjeni jeziki, ki bodo lizali planet Merkur. Na naši zemlji bo nastajala vedno strašnejša vročina. Ozračje bo prenasočeno z elektriko. Neprestano bo strahovito treskalo...

In tu pride konec: nova zvezda se združi v gigantnem udarcu s solncem: nastane strahovita vročina, ki napolni vse osolnčje... Toda tega zadnji naši potomci že ne bodo več doživeli, končani bodo že neka dni prej.

Na nekem planetu ozvezdja Veere bo po kak zvezdoslovec morda zabeležil sledeče: «Solnce (zvezda šeste velikosti), ki se je približevalo našemu ozvezdju, je naenkrat pričelo nenavadno močno svetliti. Nova zvezda je spremenila svojo smer in hiti sedaj proti Križu juga...»

In novine na oni zvezdi morda te novice ne bodo beležile, tako se jim bo videla malo važna, malenkostna...

Smrt komponista Tosellija

Te dni je preminul v Firenci znani italski skladatelj Toselli, ki ga pozna svet v prvi vrsti po njegovi ženi, princezini Luizi Saksoski in drugi vrsti pa posebno po njegovi «Serenadi», skladbi, ki jo prepeva vsi gramofoni in ki se svira v vsih kavarnah in zabaviščih. Tosellija je pobrala smrt dokaj mladega. Umrj je na posledicah operacije jedva 44 let star. Že v svojih mladih letih se je posvetil glasbi ter je postal kmalu znan širom Italije. Zložil je več vokalnih skladb in klavirskih kompozicij in se kot umetnik seznanil s saško princezino ter jo poročil. Seveda se ni to zgodilo brez intrige in težkoc, ki so v takih krogih običajne. Pozneje pa se je zakon razdil in to je napravilo Tosellija še interesantnejšega in slavnejšega.

Tosellijeva «Serenada» se je rodila kmalu potem, ko sta se Toselli in Luiza vzela. V enem mahju je ta kompozicija objadrala ves svet. Založnik je ž njo obogatel in tudi Toselli je dobival delež tega bogastva. V svojo slavno skladbo je Toselli vli vse svoje hrepenje na ljubezni. Zato se ob njegovi «Serenadi» še danes rado orosi oko marsikateri dama, ki se vselej, kadar čuje to kompozicijo, spomni tudi na burno, romantično in slavno preteklost skladatelja Tosellija.

Carjeva hči v Berlinu

Nedavno so se razširile po svetu vesti, da se nahaja v nekem berlinskem sanatoriju gospa, ki se piše Anastazija Čajkowska ter je duševno in telesno popolnoma strta. Velikansko pozornost je vzbudilo ugotavljanje, da je ta gospa Čajkowska hči ruskega carja Nikolaja II. in da je po čudežnem naključju ušla smrti sovražnikov.

Ko se je v stvari razvedelo po svetu, so začeli sanatorij obiskovati Rusi od blizu in daleč. Celo v Kopenhagenu živeča carica - mati Dagmar je poslala v Berlin osebo, ki naj bi se prepričala, koliko resnice je na vesteh o carjevi hčeri. Odposlanci so se vrnili na Dansko s poročili, da je ga. Čajkowska v resnici velika kneginja Anastazija.

Kako je dama ušla smrti, še ni natančno pojasnjeno. Govori se, da je Anastazija po umoru carske družine ostala živa ter jo je v tem stanju našel

Damske plašče

modernega blaga, ki ga ima v krasni in bogati izbiri izredno ugodno v zalozji izdeluje atelje tvrdke

Drago Schwab - Ljubljana

neki častnik z imenom Čajkovskij. Častnik ji je obljubil svojo pomoč, jo odpeljal in poročil. Nato je stopil v arnado generala Denjikina ter je padel v bojih z rdečo vojsko. Ga. Čajkovska pa je odpotovala v Bolgarijo, kjer je živela silno rezervirano, da je ne bi prepoznali. Iz Bolgarije se je podala v Nemčijo, kjer leži sedaj silno izčrpana v berlinskem sanatoriju.

Tako poročajo listi, katerim prepučamo odgovornost. Novico beležimo samo kot kronisti.

Novosti iz madžarskega škandala

Arretacija Barosa in zaslisevanje škota Zadravca.

Madžarski škandal gre dalje. V zvezi s falzifikatorsko afero je peštanska vlada nenadoma razrešila službene dolžnosti ravnatelja madžarske Poštne hranilnice Gabrijele Barosa-Bellusa. Proti njemu je bilo takoj uvedeno disciplinarno postopanje. Vojaški škof pater Zadravec, katerega bi oblasti rade oprale, je bil vnovič zaslisan, kar vzbuja tem večjo pozornost, ker se je to vršilo ponoči, nedvomno radi tega, da se stvar ne bi razvedela.

Podrobnosti o povodih arretacije ravnatelja Poštne hranilnice so precej interesantne. Arretirani policijski ravnatelj Nadossy je namreč dvignil v Poštni hranilnici 330 milijonov kron ter je pokril z njimi primanjkljaj, ki je nastal v nekem denarnem zavodu radi dvignjenja 150 komadov ponarejenih bankovcev, ki so bili tam depozirani. Denar je bilo treba takoj umakniti, da ne bo še večjega škandala. Ponarejalcem tisočakov je torej peštanska Poštna hranilnica naravnost odpirala kredite. Ravnateljstvo je skušalo stvar sicer zakriti in zbrisati, toda francoski detektivi so že izvohali krivdo ravnatelja in mož je moral pod ključ.

Kakor se doznava, se suče glavna krivda škofa Zadravca okolu tega, da je mož zaprisel ljudi, ki so bili v službi madžarskih nacionalističnih organizacij. Sigurno je, da pater ni delal tega, ne da bi vedel za prave namene zaprisenih. Zadravec se s tem izgovarja in zatrjuje, da je nedolžen. Njegovo sodelovanje v falzifikatorski aferi je bilo glasom njegovih izjav naravnost brezpomembno. Vedel je baje samo za patrijotično akcijo ter je ljudi v njenem imenu zaprisel. Peštanska kriminalna policija je vzela to njegovo izjavo na zapisnik in je Zadravca do nadaljnjega zopet izpustila.

Jankovcizev dnevnik.

Haaški policiji je prišel v roke dnevnik polkovnika Jankovca, v katerega je mož zapisoval svoje dnevne doživljanje. Iz dnevnika je razvidno, da je dne 1. decembra 1925. Jankovc šel na policijsko prefekturo v Budimpešti, kjer je oddal fotografije za potne liste, naker je obiskal princa Windschrötza. Princ je povabil Jankovca naj bi stanoval kot gost pod njegovo streho. Jankovc je vabilo sprejel, Windschrätz mu je odkazal lepo sobo in se je odpeljal drugi dan z njim k policijskemu šefu Nadossyju. Nadossy je obljubil, da bo storil vse potrebno, da bodo potni listi čim prej gotovi. Potem je šla trojica v tiskarno, kjer so se tiskali bankovci. Govorilo se je o vsem potrebnem za razpečevanje.

V Berlinu, pri madžarskem poslaniku Kanyji je imel dobri Jankovc nova navodila. Ta dan je bil policijski ravnatelj pri Windschrätzovem tajniku Rabi, za naslednji dan pa je bila določena prisega. V dnevniku od 4. decembra je zabeleženo ime neke misteriozne gospe Mayerjeve, 5. decembra so bili potni listi izgotovljeni in Jankovc se je setal z Mayerjem, ki je doslej še skrivnostna oseba. 8. decembra je dobil Jankovc potrdilo, da potuje v inozemstvo kot diplomatski kurir. 9. decembra je prisegel Nadossyju, o katerem pravi, da je že pisal berlinskemu poslaniku Kanyju glede razdeljevanja bankovcev. Polkovnik je izbral tri liste iz dnevnika, ki so se mu najbrže zdeli prenevarni.

Kdo je skrivnostni Mayer?

V Jankovcizevem dnevniku je večkrat omenjeno ime nekega Ivana Mayerja, s katerim se je moral mož večkrat

sestati. V madžarskem javnem življenju sta znana dva Mayerja. Eden izmed njih je poljedelski minister. Toda ta Mayer izjavlja, da mora biti vsebina Jankovcizevega dnevnika čisto navadna mistifikacija, kajti on ne ve nič o škandalu ter niti ne pozna arefranca.

Po drugi verziji je Ivan Mayer tajnik nadvojvode Albrehta. Ta tajnik je težko obremenjen. Očitajo se mu razne nekorektnosti, oblasti pa nimajo v rokah nobenega dokazilnega materiala, ali se vsaj tako delajo, kakor bi ga ne imele.

Položaj madžarske vlade se je po zadnjih odkritjih znatno poslabšal in zopet krožijo govorice o Bethlenovi demisiji, vendar se smatra, da se to ne bo zgodilo, dokler ne bo zadeva popolnoma pojasnjena; ni pa izključena rekonstrukcija Bethlenovega kabineta.

Srednji vek v poljski vasi

Duševna vzburkanost po svetovni vojni in svetem letu je ljudstvo marsiškod potisnila nazaj v srednji vek. Zakaj, vražarstvo, coprnje in verska blaznost že dolgo niso imele tako močnega razmahala med priprostimi neukim ljudstvom, kakor zdaj. Po čudnih dogodkih v Franciji in še marsikod drugod, se seveda ni čuditi, da tudi na Poljskem ni nič boljše.

V neposredni bližini Varšave stoji vas Wjeliszow. Nedavno je tu obokela kmetica Apolonija Stasnik in poklicali so naučljivejšega lečitelja v okolici, padarja Orzanowskega. Mož je preizkusil vsa svoja zdravilna umetnost, da segel je celo po svojih naučinkovitejših medikamentih in je bolnici predpisal: pečene mačhe močzane in juho, v kateri so se kuhali najstarejši podplati v hiši, podplati s škornjev njenega starega očeta, ki so jih srečno našli na podstrešju.

Ali tudi to ni pomagalo. In bilo je torej za padarja pa i za vse ostale jasno, da je kmetica Apolonija urečena in da ne bo ozdravela prej, preden ne dobi požirka čarovnične krvi.

Padar je bil tako bistroviden, da je kmalu razkrinkal čarovnico v osebi bolničarke dalne sorodnice, stare kmetice Soltysove. Mati bolne Apolonije je torej v svetem ozorčenju najela dvanajst krepkih pomagačev in krenili so proti bati Soltysove, razbili vrata, zvezali starko in jo vlekli na dom k Stasnikovim, k posteli Apolonije, kjer so izvršili strahotne obrede: najprej so starko temeljito pretepli, da je omedlevala, ji nato sklonili glavo in prsi h kolonom, na hrbitu pa vrezali luknjico, vlovili kri v skodelico in jo dali Apoloniji piti. Opravili so nato še nekaj molitev in posteli poškopili z blagoslovljeno vodo.

Nesrečna starka je koncem koncev prestala celo srednjeveško proceduro še precej srečno. Nezavestno so jo odnesli v njeno kočjo, kjer pa je po par dneh okrevala in zdaj svoje pobožne mučnice prijavi sodišču. Orožništvo jih je že odhitilo v zapor, kjer čakajo na sodno obravnavo. V koliko pa je zdravljenje pomagalo bolni Apoloniji, o tem novine ne poročajo.

Odkritje neznanega plemena v Afriki.

Iz Londona poročajo, da je odkrila neka ameriška ekspedicija, ki je v zadnjem času raziskovala puščavo Kalahari, v oddaljenih krajih doslej neznanu človeško plemo, ki živi v najprimitivnejših razmerah. Plemo živi popolnoma izolirano od sveta. Dežela tega plemena meji na zapadu na skalovito nabrežje južnoatlantskega oceana, od vzhoda pa ga deli puščava, ki je široka več sto milj. Doslej ni še nobeden belokozec prišel v te kraje. Plemo je majhna rasi, njegov živčevje pa obstoji iz mravljinčnih jajec, miši, martinčkov in kač. Jezik tega novo odkritega plemena pozna samo sedem glasov.

Pokojnine za žlane rdeče vojske. Morskavski vojaški list poroča, da je sovjetsko vojaško ministrstvo izdelalo določbe glede pokojnin, katere imajo pravico uživati vsi pripadniki rdeče armade. Ker pa še niso ruske finance v redu, ne bo zakon stopil takoj v veljavo, marveč šele čez nekaj let. Kardinalna točka teh določb se glasi, da mora vsak pripadnik rdeče armade služiti vsaj 20 let nepretrgoma, če hoče, da mu bo država izplačevala 50 odst. rednih prejemkov. Od 20 let dalje se stopnjuje pokojnina proporcionalno in doseže normalno plačo pri 30 letih službe. Za pripadnike bivše carske armade so predvidene posebne izjeme. Samo tisti, ki so že 31. decembra 1918, stopili v rdečo armado, imajo pravico do pokoj

Zelena garda se je zbrala, ko zajec sto je pokončala. Iz kotla naliva ji mali točaj in srce greva vsem «Buddha» čaj!

Dopisi

ŠISKA. Prosvetni odbor naprednih družtev v Šiški, priredi v sredo, dne 20. januarja javno predavanje, ki bo v prvi vrsti namenjeno našemu žensstvu. Na predavanju se bo obravnavalo o ženskem vprašanju sploh. Ker bo predavanje jako zanimivo, naj se ga cenj. dame in gospodinje polnoštevilno udeležijo. Predavatelj je priznan strokovnjak iz Ljubljane. Predavanje se bo vršilo v lokalu, kakor običajno in je vstop vsakomur prost.

VIC. V korist društva za zgradbo in vzdrževanje Sokolskega doma na Viču je priredil v nedeljo, dne 17. januarja «Ljubljanski Zvon» izredno uspehi koncert pod spretno taktirko pevovodice br. Zorka Prelovca. Spored je otvoril možki zbor, ki je dovršeno zapel tri Adamčeve pesmi: Modra devojka, Mara v jezuru in Leopeter ban. Po zadnji pesmi je prišel na oder zasopni ženski zbor za zgradbo in vzdrž. Sokol. doma br. Pavel Borštnik in izročil br. Prelovcu krasen govorec v eno z državnobrodniško, čestitavoč «Zvonu» in pevcem, posebno pa njemu kot vzornemu vodji. Kvartet «Ljubljanskega Zvona» (brata Grlica, Hartman in Suč), je nato zapel tri pesmi: Feersterjevo «Njega ni», Devovo «Se ena» in «Oj ta soidašči baba», ki so poslušalce naravnost razpirale. Otvorje občinstva kar ni hotelo pončati. Po odmoru je nastopila prva srb - sopranistinja sestra Snelca Ramšakova, ki je zapela Adamčeve «Usna, vanjo», Rosenbergovo «Če ni me čest» in Pevčičevo «Tožbo». Njen svetlo - zvonki in ljubi glas je na mah osvojil srca vseh poslušalcev, ki so ji po vsaki pesmi vnižno priročili. V znak priznanja je prejela krasen svetl šopek rdečih nageljev. Izvrstno je rešil svojo nalogo tudi mešani zbor, ki je zapel Adamčeve «Barčica» in «Kresovale tri ter Molčančev II. rukovet srbskih narodnih pesmi. Vse tri pesničke so izredno utrajale in so morali pevci na splošno željo ponoviti zadnji posem. Po oficijelnem sporodu se je vršil nato v telovadnici Intimitet družinski večer, ki je potekel v priščinem modročojnem kramljarju.

NOVO MESTO. Sokolsko gledališče pripravja zanimivo Čapkovsko dramo «R. U. R.» v režiji g. Dulgerja. Delo pride na oder začelkom priložnostnega meseca.

LAŠKO. Dodatno se poroča o občnem zboru podružnice «Sadlarskega in vrtnarskega društva», Sv. Jedert, da so bili izvoljeni v odbor: Golob Karol, Trnovo; Grešek Franc, Brezno; Knez Franc, Sodraž; Knez Martin, Sv. Jedert; Korosec Ivan, Sv. Krištof; Lapornik Rudolf, Sv. Jedert, Lončarič Josip, Šarnik; Plajnshek Franc, Sv. Krištof, Primon Jakob, Sv. Jedert; Sluga Franc, Sevice; Šopar Franc, Sv. Jedert, Vidmar Drago, voditelj kole Sv. Jedert.

BELA KRAJINA. Zadruga obrtnikov črnomeljkega sodnega okraja vobli za dan 1. februarja svoje člano na redni občni zbor. Metika in Črnomelj tokrat med seboj, kateri kraj bi odnesel prevrnost v kulturnem in družabnem življenju. Črnomelj zlasti uspeva trgovsko in industrijsko kakor tudi družabno. Škofci si je postavili svoj lastni dom. Narejena je tudi lepa pešpot iz mesta do železnice, za kar pa je bil zadnji čas. Mesto občno pa čaka še mnogo dela. Obetajo se tudi nove zgradbe, da bo dovolj stanovanj za uradnike in zaslužke. Naša industrijska podjetja stvorijo veliko delavsko kolonijo.

Smeš šala zabava humor
To je vsebina filma
Gospodična vampir
Elitni kino Matice

G. de Maupassant:

Bolnica

«Veste, kadar streljam ključače,» mi je rekel gospod de Eudolin, »se spominim prav žalostne zgodbe iz vojnih časov.

Saj veste za moje posestvo v predmestju Cormell. Ko sem bil tam, so ravno Prusi korakali v mesto.

Poleg mene je stanovala blazna ženska, ki ji je usoda z raznimi udarci omračila um.

Prod davnim časom, ko je bila stara petindvajset let, le v dobi enega meseca zgrubila očeta, moža in otroka. Če smrt stoji v kako hišo, pride skoro vedno prav kmalu nazaj, kakor da si je vrata zapomnila.

Nesrečno mlado ženo je žalost tako potrla, da je morala v posteljo, kjer je ležala šest tednov v grozni vročini. Po prestani krizi se je polastilo neke vrste ravnodušje. Ni se premaknila, komaj da je jedla in obračala oči. Če so ji rekli, naj vstane, je začela vpiti kakor da ji gre za življenje. Pustili so jo tedaj v postelji, razen če so jo morali omiliti ali ji prezačiti oedejo.

Stara dekla je živela pri njej, ji dajala

tu in tam piti in pomalem kaj mrzlega mesa. Kaj se je godilo v tej obupani duši? Nihče ni tega izvedel, kajti govorila ni nič več. Ali je mislila na mrtvece? Ali je sanjalarila žalostno sama s seboj brez gotovih spominov, ali pa je obstal njen skaleni um nepremično kakor stoječa voda. Petnajst let se ni premaknila.

Takrat pa je izbruhnila vojna in v začetku decembra so prišli Prusi v Cormell. Tako se spominjam tega, kakor da je bilo včeraj.

Bil je mrz, da je kamenje pokalo. Sedel som v naslojčacu, ker me je revmatizem trgjal, da se nisem mogel ganiti in sem gledal vojake skozi okno, ko so korakali.

V nepreglednih vrstah so prihajali, drug drugemu enaki, vsi pa so imeli tiste trde, samo njim lastne lesene kretne. Predstojniki so jih namestili po stanovanjih. Jaz sem dobil pod streho sedemnajst mož, moja območna soseda dvanajst, med njimi je bil častnik, surov pijanec, hude jeze.

Prvi dan je šlo vse v redu. Častniku so povedali, da je hišna gospodinja bolna, in on se ni brigal za njo. Toda kmalu

ga je ta gospa, ki je živ dan ni videl, spravila v jezo in začel je izpraševati, kaj ji je. Povedala so mu, da je gospa že petnajst let v postelji. Najbrž ni verjel tega in si je domišljeval, da rbgga bolnica iz ošabnosti noče iz postelje, da bi ji ne bilo treba pozdravljati Prusov, z njimi govoriti la priti z njimi v dotiko.

Zahteval je, da ga sprejme. Pustili so ga pred njo. Rekel je na kratko: «Prositi vas moram, da vstanete in pridete dol, da vas vsaj vidimo.»

Pogledala ga je z bolnimi, brezsmiselnimi očmi in ni izpregovorila besede. Nato je zopet rekel: «Ne trpih nobenega ugovora. Če ne vstanete prostovoljno, bom že našel sredstvo, da vas spravim na noge.»

Ni se ganila, bila je nepremična kakor vedno, kot da ga ne vidi.

Todaj se je razljutil, kajti ta nemi mir je smatral za izraz največjega zaničevanja in pristavil:

«Če vas jutri ne bo dol!...» Nato je odšel. Druko jutro jo je hotela prestrašena dekla obleči, toda bolnica se je branila in začela vpiti. Častnik je naglo vstopil in dekla je padla na loženo predeni:

«Noče, gospod častnik, noče, odpustite ji, saj je dvojni nesrečna!»

Bil je v zadregi in je ni hotel s postelje vreči. Naenkrat pa se je zasmel in dal po nemoško nekaj ukazov.

Kmalu nato je prišel iz hiše oddelek vojakov. Na nosilih so nesli žimnico, na kateri je ležala bolnica. Zada je nosil vojak sveženi obleke.

Častnik si je mel roke in dejal: «Če se sami nečete obleči, vas homo pa mi in še malo na izprehod bomo šli.»

Potem so videli, da je šel sprevid proti gozdu pri Imauville.

Dve uri nato so prišli vojaki nazaj. Bolnice ni videl nihče več. Kaj so storili z njo? Kam so jo nesli? Nihče ni tega izvedel.

Nato je snežilo noč in dan. Sneg je na debelo pokrtil polje in gozd. Volkove smo slišali tuliti. Vedno sem mislil na ubogo nro sosedo: šel sem na prusko komando, da bi izvedel kaj o nji. Toliko, da me niso ustrelili. Prišla je pomlad. Prusi so odšli. Hiša moje sosede je ostala zaprta. Gosta trava je rasla po stezicah njenega vrta. Stara dekla je med zimo umrla. Nihče

se ni več zanimal za to stvar. Samo jaz sem vedno mislil nanjo.

Kaj so storili z gospo? Ali jim je v gozdu ušla? Ali so jo sprejeli v kako bolnišnico, ne da bi izvedeli iz nje, kjo je in odkod. Noben žarek ni posvetil v moj obup.

Drugo jesen je bilo veliko ključačev. Ko me je revmatizem malo popustil, sem lezel v gozd. Štiri ali pet dolgokljunov sem že ustrelil. Šesti na je padel v jamo, ki je bila pokrita z vejicami. Ko sem našel ptiča, sem zagledal poleg njega človeško lobanjo. Naenkrat sem se spomnil sosede. Sam ne vem kako, toda moral sem verjeti, da je to njena glava.

Takoj sem vse razumel. Pustili so jo na žimnici sredi hude zime v gozdu. In bolnica se namenoma ni hotela v kamor premakniti, niti se rešiti. Zapadel jo je snež, ne da bi ganila z roko.

Mogoče so jo raztrgali volkovi.

In ptice so gradile gnezda iz njent žimnice. Pokonal sem njene kosti in še danes prosim Boga, da bi naši sinovi nikoli več ne doživeli kake vojne.

Sax Rohmer:

Rdeči detektiv

15. poglavje.
Sprememba.

Ko jo je Irvin prijel za roke deloma veselo, deloma boječe, je Rita zbrala vse svoje moči.

— O, gospod Irvin, je šepnila, a pri tem spoznala, da njen glas ni popolnoma normalen. Kaj si morate misliti...

On pa, ki jo je še vedno držal za roke, jo je prekinil:

— Mislim, da je zelo nepredvidno od vas, da greste sami na ulico ob treh zjutraj. Nujni posli so me poklicali nazaj v London in vrnil sem se z avtomobilom — k sreči, kajti srečal sem vas.

— Kako vam morem razložiti...

— Saj ne zahtevam od vas nikake razlage, Miss Dresden. Nimam pravice in tudi ne želim spraševati vas. Toda mislim, da imam prav, če vam dam dober nasvet.

— Kako ste dobri, je začela, in jaz...

Glas jo je zapustil in njene ustnice so se začele tresiti. Monte Irvin jo je prijel pod pazduho in jo vedel avtu nasproti, ki ga je bil šofer obrnil in ki se je sedaj bližal.

— Hočem vas peljati domov, je rekel Monte Irvin, in če mi dovolite, se bom jutri v teku dopoldneva ozlasil pri vas.

Rita je pokimala. Govoriti ni mogla več. Monte Irvin jo je posadil v avto, sedel poleg nje, jo prijel za roko in jo nežno božal. V par minutah je bil voz pri njenem stanovanju. Ločila sta s epri vežnih vratih.

— Lahko noč, je dejal Irvin zelo pristržno. Najraje bi bil objel Rito in jo držal v svojih rokah ter jo branil pred slabim vplivom, o katerem je vedel, da mu je podvržena.

— Če pridem k vam ob enajstih, ne bo to prežgodaj?

— Ne, je zašepetala. Prosim, pridite zgodaj, kajti jutri nastopim na popoldanski predstavi.

— Vi mislite danes, ji je dejal. Ubogo dete, kako ste utrujeni. Lahko noč!

— Lahko noč! mu je odgovorila ledva slišno.

Stopila je v vežo in ko je zaprla vrata, je slonela ob njih še nekaj minut. Slabost in stud sta jo prevzemala in če bi bila morala iti še eno nadstropje višje bi se zgrudila na tla. Njena služkinja je spala in ni čula, kdaj je prišla. Počasi je stopala v spalnico, prižgala luč in padla pol mrtva na posteljo.

Njeno duševno stanje je bilo zelo slabo in misli so ji kar drvele po glavi. Tisočkrat se je spomnila srečanja z Monte Irvinom, njegove in njene besede in pot domov.

V teh par minutah, ko sta bila skupaj, so se njeni občutki do njega popolnoma spremenili. Vedno je spoštovala Irvina, toda to spoštovanje je bilo na čuden način zvezano z osebnimi interesi in materijelno koristjo. Njegovo bogastvo in njegovo visoko stališče v družbi so ga napravljale za najboljšo »partijo«, ki bi jo sploh katera žena mogla narediti. Ona, ki bi postala njegova žena, bi imela dostop v najboljšo družbo in bi imela na razpolago ves njegov luksus. To je bila slika, ki jo je Ritina mati vedno znova slikala.

Toda ta slika je obledela. Ozadje je izginito in samo možak je ostal, resen, rezerviran možak, kojega globoki glas je govoril tako ljubko, kojega zanimanje zanjo je bilo iskreno in ki jo je hotel obvarovati njenih neumnosti, za katere niti vedeti ni hotel.

— O, je vzkljnila, sovražim se, sovražim se!

Spoznala je namreč, da je nečimerno bitje in da ni vredna take ljubezni.

Sedaj pa, ko je skoraj že slednjič izvojevala tako dolgo zaželjeno zmago, se je obotavljala, da bi utrgala zreli sad. Pno tolažilno misel je imela: zmote svoje prošlosti je hotela pustiti za seboj. Večkrat si je bila že zaželela končati mrzlično gledališko življenje. Bivše tovarišice iz gledališkega zhora so jo zavidela, kajti vsaka izmed njih bi bila dosegla smoter svojega življenja, če bi mogla nastopiti kot »Dekle z masko«. Rita pa je bila drugega mnenja. Knežja palača in hoteli ob Rivijeri, v kateri je igrala vsako noč pred navdušenim občinstvom, niso imeli zanje nikake privlačnosti. Želela si je resnično palačo in ne sestavljene iz kulis, in silita je bila umetne mesečne luči. Gledališko življenje ji pravzaprav nikoli ni posebno ugajalo — čutila je, da ne vodi do nikakega pravega smotra.

Neprestano je v svojih razpaljenih možganih razmišljala o dogodkih zadnje noči, od trenutka, ko je zapustila opijevo kladnico, pa do trenutka, ko se je pred hišnimi vrati poslovila od Irvina. Celo uro je ležala na postelji preden se je mogla preobleči. Slednjič se je vendar dvignila, kajti mraz jo je začel stresati, čeprav je električen radiator grel sobo. Občutek utrujenosti jo je zapustil in popolnoma se je predramila, vendar pa so njeni možgani zahtevali mir po neprestanem razmišljanju dogodkov prošlega večera.

Ohlekla je toplo domačo obleko, sedla pred toaletno mizico in kritično ogledovala svoj obraz. Videla je, da je nekoliko bleda in malo utrujena. Pod očmi je imela lahne sence in punčice so bile čudno majhne. Avtomatično, kot je bila navajena, je odklenila skatljjo za dražulje in vzela iz nje steklenico, v kateri so bili papirnati zavojčki. Nekaj jih je stresla na roko, potem pa spet strmela v ogledalo.

Celo minuto se je obtovaljala, potem pa je šepetnila: — Če jih ne vzamem, celo noč ne bom zatisnila očesa in zjutraj bom uničena.

Govorila je sama s seboj, a kot bi hotela ugovarjati nekemu, ki jo svari.

Ta sklep je bil nov člen v verigi, s katero je bila priklenjena na Kazmo in njegovo tovarišijo.

Na malem kuhinjskem mizicu je stala pokrita posoda mleka, ki jo je vsak dan postavila tja njena služkinja. Prižgala je spirit in si kuhala mleko. Potem je vzela tri papirnate zavojčke, stresla njih vsebino v mleko in ga izpila. V vsakem so bili trije decigrami veronala.

Spala je kot ubita in se je zbudila šele ob desetih. Njen zajutrek je obstojal iz čaše zelo močne kave. Toda ko je prišel Monte Irvin, ni kazala nobenega znaka nervozne izčrpanosti. Izgledala je veselo in ljubko in Irvinovo srce je začelo močno biti, ko jo je zapazil.

Najprvo sta se pogovarjala o vsakdanjih stvareh, a naenkrat ji je dejal:

— Ali smem odkrito govoriti z vami? Pri tem je potegnil stol bližje k divanu, na katerem je sedela Rita.

— Kajlo ga je pogledala.

— Morda, mu je odvrnila, glede mojega včerajšnjega ponočevanja?

Toda on je odkimal z glavo in se nasmelnil.

— To je bil samo en dogodek v vašem mrzličnem življenju, dete moje. Ne prijaham, da ga vam očitam ali da vas pokaram. Rad bi vas samo vprašal, ali ste zadovoljni?

— Zadovoljna? je odgovorila Rita in zvijala med prsti pramene blazine, ki je ležala poleg nje.

— Da. Dosegli ste v svojem stanu krasne uspehe.

Zaman je skušal odpraviti trpkost iz svojih besed, ko je nadaljeval:

— Postali ste zvezda in večkrat prinašajo vašo fotografijo naj-elegantnejše ilustrovane revije. Pametni in lepi ste in mnogo ob-ževalcev imate. Toda — ali ste zadovoljni?

Zamišljeno je gledala v svileni blazini in jo mečkala s svojimi drobnimi prsti. Potem je rekla z mehkim glasom:

— Ne.

Monte Irvin se je trenutek obotavljal, potem pa se je sklonil naprej in jo prijel za roke.

— Veseli me, da niste zadovoljni, je šepetnil. Vedno sem čutil, da ste duša, ki stremi po višjem, po boljšem.

Umaknila se je njegovemu žarečemu pogledu, toda on je sedel na divan poleg nje in gledal v njeno očarujoče lice.

Bolni na pljučih

Tisoč že ozdravljenih!

Zahtevajte takoj knjigo o moji novi **Umetnosti prehranjevanja**, ki je že marsikoga rešila smrti. Ona more poleg vsakega načina življenja pomagati, da se bolezen hitro premaga. Nočno znojenje in kašelj prenehata, telesna teža se poveča, ter po vseobčem poplenu skrajša bolezen. Resni možje zdravniške vede potrjuje o prednosti te moje metode in jo radi priporočajo. Čim prej pričnete z mojim načinom prehranjevanja, tem boljše.

Popolnoma zastoni

dobite mojo knjigo, iz katere boste čr-pali mnogo koristnega. Ker bo moj za-ložnik v vsem razposlal samo

10 000 izvodov zastoni

vsled tega pišite takoj, da boste tudi Vi sprejeti v krog onih srečnih, ki bodo dobili to znamenito knjigo. Pišite na naslov: **AUGUST MÄRZKE, Berlin**, Wilmersdorf, Bruchsalterstrasse Nr. 5, Abt. 870.

Rabljeno in dobro ohranjeno

pisarniško pohištvo

kakor tudi 2 večji ročni blagajni se kupijo.

Ponudbe pod »Blaga na* na oglasni zavod R. Goleb ovsky, Ljubljana, Stari trg št. 19.

Sprejme se

mladenič

star nad 25 let, verziran za skla-diščnika. Osebna predstavitev pri tovarni »Saturnus« Moste od 9—12 in od 3—5. ure.

Po tili globoke žalosti naznanjamo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem, prežčno vest, da je naš iskreni ljubljani soproj, oče in tati, gospod

Josip Kušar

posestnik

v nedeljo 17. t. m. po dolgotrajni mučni bolezni, previden s tolažili sv. vere mirno v Gospodu zaspal.

Pogreb predragega rajnega se bo vršil v torek 19. t. m. ob 4. pop. iz hiše žalosti, Jenkova ul. št. 14. na pokopališče k Sv. Križu.

Sv. maše zadušnice se bodo brale v farni cerkvi sv. Petra.

Žalujoči ostali.

Našega

MITJE

ni več.

Podlegel je, star 14. let, v pone-deljek ob eni uri pop. v ptujski bolnici, v maminem naročju.

Žalujoča rodbina
notarja Tavzesa v Logatcu.

V globoki žalosti naznanjam v svojem in imenu vseh sorodnikov, da je danes mirno v Gospodu zaspal naš iskreni ljubljani oče, stari oče in tati, gospod

Ivan Miklič

posestnik

Pogreb dragega pokojnika bo v sredo zjutraj v Catežu pri Veliki Loki.

Ljubljana, dne 18. januarja 1926.

Matko Miklič, sef knjigovodstva dir. drž. žel.

Žito, moka, koruza

Na debelo Na debelo najceneje pri

Žitnem zavodu v Ljubljani
Telefon 243

Hotel kavarna in mesarija

se takoj prodaja.

Poizvedovati pri MARIJI STERMAN, Ljutomer.

JAKOB PERHAVEC

tovarna za izdelovanje liker-jev, dezertnih vin in slivovc Maribor, Meljska cesta 3

prilporeča svoje najfinše likerje vseh vrst, dezertna vina, kakor Vermuth, Marsala in Marsaleta. Istotako je v zalogi vedno pristna slivovca, brinjavec, ram ter konjak

Sprejme se

pisarniški praktikant

(nčonec) ne čez 16 let star, z nekaj srednješolske izobrazbe v manufakturno velctrgovino.

Ponudbe pod »Praktikant 90* na upravo »Jutra*.

Kdor oglašuje, ta napreduje!

Proda se več

makulturnega papirja

Več se poizve v upravi »Jutra«, Prešernova ulica št. 54.

Preminula je v Gorici gospa

Franciška Draščkova

v 73. letu starosti. Njen pogreb se je vršil v ponedeljek, dne 18. t. m.

Preblagi ženi bomo ohranili svetel spo-min!

Gorica-Ljubljana, dne 18. januarja 1926.

Karol Drašček, soproj.

dr. Dinko Puc,

Olga dr. Pucova,

dr. Anton Šapla,

Karla dr. Šaplova,

zeta,

hčeri.

Igor, Boris, vnuka.